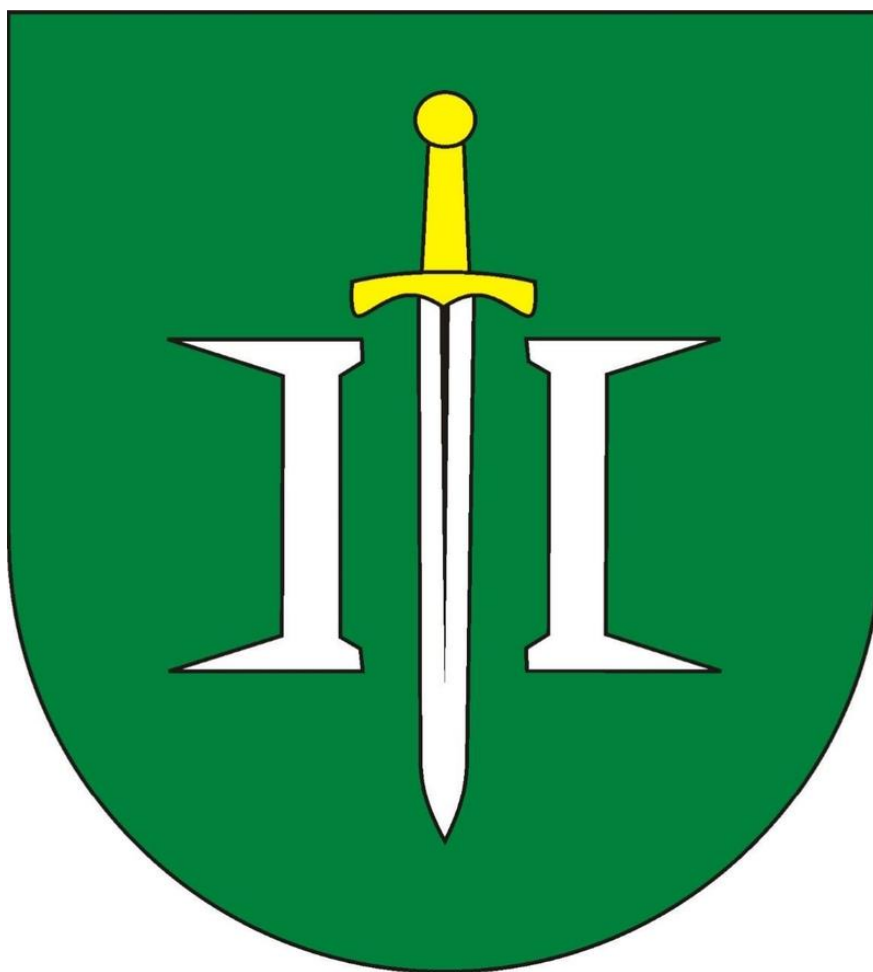

**GMINNY PROGRAM OPIEKI
NAD ZABYTKAMI
GMINY MEDYKA
NA LATA 2016 - 2019**

**OPRACOWANIE:
Jakub Danielski
ewidencjazabytkow@gmail.com**

MEDYKA, LUTY 2016

Spis treści

1. Wstęp	3
2. Podstawa prawna opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami	4
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	5
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	12
4.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	17
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	22
5.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami na lata 2016 – 2019 z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy	22
5.2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	33
5.2.1. Charakterystyka gminy	33
5.2.2. Zarys historii obszaru gminy	33
5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	38
5.3.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków	38
5.3.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków ruchomych w gminie Medyka	39
5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków	40
5.5. Zabytki archeologiczne	46
5.6. Krajobraz kulturowy i zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy	51
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń	66
7. Założenia programowe oraz zasady oceny realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami gminy Medyka	70
8. Instrumentarium realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami	75
9. Źródła finansowania Gminnego programu opieki nad zabytkami	76
9.1. Dotacje	77
9.2. Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego	83
9.3. Środki europejskie	83
10. Realizacja i finansowanie przez gminę Medyka zadań z zakresu ochrony zabytków	89
11. Bibliografia	92
12. Spis tabel, rysunków i zdjęć	93

1. Wstęp

Przedmiotem Gminnego programu opieki nad zabytkami gminy Medyka jest problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego gminy Medyka. Program określa kierunki działań w zakresie opieki nad zabytkami: wskazuje konieczne do wykonania zadania i sugeruje sposoby ich realizacji poprzez określenie podstawowych działań organizacyjnych, finansowych, promocyjnych i ochronnych. Niniejsze opracowanie sporządzono zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446, ze zm.) oraz z wytycznymi Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Gminny program opieki nad zabytkami sporządzany jest przez Wójta, następnie po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostaje przyjęty przez Radę Gminy. Program ogłaszany jest w Dzienniku Urzędowym Województwa Podkarpackiego. Sporządza się go na okres 4 lat, natomiast co 2 lata Wójt przedstawia Radzie Gminy sprawozdanie z wykonania programu.

Gminny program opieki nad zabytkami to dokument uzupełniający do innych aktów planowania. Jest dokumentem polityki administracyjnej w zakresie podejmowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Działania te określone są w odniesieniu do całej gminy, jako jednostki podziału administracyjnego, a nie odnoszą się jedynie do władz gminy, których bezpośredni wpływ na działalność instytucji sprawujących w różnej formie opiekę nad zabytkami jest ograniczony tylko do nielicznych. Głównym odbiorcą Programu jest lokalna wspólnota samorządowa. W zamierzeniu beneficjentami programu mają stać się nie tylko prywatni właściciele czy użytkownicy obiektów zabytkowych, ale również mieszkańcy gminy. Istotnym celem Programu jest dążenie do osiągnięcia odczuwalnej i akceptowanej społecznie poprawy w zakresie: stanu zachowania i utrzymania obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie gminy, szeroko pojmowanego zasobu dziedzictwa kulturowego oraz zachowania krajobrazu kulturowego. Ważne jest, aby poprawa ta dokonywała się przy partycypacji mieszkańców gminy, w różnych formach ich życiowej aktywności (praca zawodowa, działalność społeczna, działania wynikające z prawa własności lub z użytkowania obiektów zabytkowych) zaangażowanych w opiekę nad zabytkami. Obowiązkiem władz publicznych w tym względzie jest z kolei pobudzanie i usprawnianie mechanizmów regulujących kwestie tej opieki oraz tworzenie i wspieranie inicjatyw mających taką opiekę na celu.

2. Podstawa prawna opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawę prawną opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami stanowi ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446, ze zm.), która mówi o obowiązku sporządzania przez samorządy wojewódzkie, powiatowe oraz gminne, na okres czterech lat Gminnego programu opieki nad zabytkami.

W świetle ustawy ochrona zabytków to aktywność administracji publicznej, która ma na celu stworzenie sprzyjających okoliczności prawnych, finansowych i organizacyjnych, służących zachowaniu, zagospodarowaniu i utrzymaniu zabytków, zapobieganie zagrożeniom, niszczeniu, niewłaściwemu użytkowaniu, uszczupleniu zasobów zabytków, a także kontroli stanu zachowania i przeznaczenia zabytków oraz uwzględnianie tych zadań w kształtowaniu polityki planistycznej i środowiskowej. Terminem opieka nad zabytkami ustawa obejmuje działania właścicieli zabytków, które tworzą warunki dla naukowego badania zabytków, prowadzenia przy nich prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, zabezpieczenia i utrzymania ich samych oraz ich otoczenia w jak najlepszym stanie oraz popularyzowania i upowszechniania wiedzy o nich. W ustawie określono kwestie związane z ochroną i zarządzaniem dziedzictwem kulturowym, a szczególnie zagadnienia tworzenia krajowego programu ochrony i opieki nad zabytkami, organizację organów ochrony zabytków (zadania i kompetencje w zakresie ochrony zabytków wykonuje Generalny Konserwator Zabytków w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz Wojewódzcy Konserwatorzy Zabytków działający w imieniu wojewodów), zakres i formy ochrony zabytków (którymi są: wpisanie do rejestru zabytków, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego oraz ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego), a także zasady finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru. Zapisy ustawy, zwłaszcza w punktach dotyczących form ochrony zabytków, są komplementarne do zapisów ustaw o samorządzie terytorialnym (o planowaniu przestrzennym oraz o ochronie przyrody). Ponadto, ustawa dookreśla zakres zadań dotyczących ochrony zabytków i opieki nad nimi administracji samorządu gminnego i powiatowego.

Art. 87 ust. 2 cytowanej ustawy, wyznacza cele opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami i są one następujące:

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
2. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;

5. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Ochrona i opieka nad dziedzictwem kulturowym na terenie Rzeczypospolitej Polskiej jest regulowana wieloma aktami prawnymi, które powinny być uwzględniane w opracowywaniu programów opieki nad zabytkami. Obowiązujące uregulowania prawne, dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zostały zawarte w:

- **Konstytucji RP** (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. - Dz. U. nr 78 poz. 483, ze zm.) w przepisach:
 - **Art. 5:** „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.
 - **Art. 6 ust. 1:** „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju oraz (...) udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym”.
 - **Art. 86:** „Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa”.
- **Ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446, ze zm.), która jest głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce. Przy opracowaniu programu opieki nad zabytkami należy uwzględnić przepisy tej ustawy, takie jak:
 - **Art. 3:** definiuje podstawowe pojęcia użyte w ustawie, takie jak: zabytek, zabytek nieruchomy, zabytek ruchomy, zabytek archeologiczny, instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami, prace konserwatorskie, prace restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne, historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny, historyczny zespół budowlany, krajobraz kulturowy, otoczenie zabytku.

W tym miejscu należy wyjaśnić pojęcie zabytku. Zabytek, jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, które są dziełem człowieka lub związane są z jego działalnością. Stanowią one świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia,

których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

- **Art. 4:** objaśnia, że ochrona zabytków polega na podejmowaniu w szczególności przez organy administracji publicznej działań mających na celu: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie; zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków; udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków; przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę; kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków; uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”.

- **Art. 5:** określa, w sposób otwarty, kwestię opieki nad zabytkami: „Opieka nad zabytkami sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków naukowego badania i dokumentowania zabytku; prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury”.

- **Art. 6:** klasyfikuje w układzie rzeczowym przedmioty ochrony i zarazem stanowi szczegółową definicję zabytku:

„1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- c) dziełami architektury i budownictwa,
- d) dziełami budownictwa obronnego,
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- f) cmentarzami,
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) zabytki ruchome będące, w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,

d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,

e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach;

f) instrumentami muzycznymi,

g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,

h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,

b) cmentarzyskami,

c) kurhanami,

d) relikwiami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej”.

- **Art 7:** reguluje następujące formy ochrony zabytków:

1) Wpis do rejestru zabytków, który dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi Wojewódzki Konserwator Zabytków.

2) Uznanie za pomnik historii, zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego.

3) Utworzenie parku kulturowego, w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Park kulturowy może utworzyć, na podstawie uchwały, rada gminy po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

4) Ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. Dotyczą w szczególności: zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia, innych zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się również, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Rejestr zabytków - dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi Wojewódzki Konserwator Zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Wpis do rejestru historycznego układu urbanistycznego, ruralistycznego lub historycznego zespołu budowlanego nie wyłącza możliwości wydania decyzji o wpisie do rejestru wchodzących w skład tych układów lub zespołu zabytków nieruchomych. Wpisanie zabytku nieruchomego do rejestru ujawnia się w księdze wieczystej danej nieruchomości na wniosek Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, na podstawie decyzji o wpisie do rejestru tego zabytku. Wpisy do rejestru są wolne od opłat. Skreślenie z rejestru zabytków następuje na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy lub z urzędu, na podstawie decyzji ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Na podstawie decyzji Wojewódzki Konserwator Zabytków występuje z wnioskiem o wykreślenie wpisu z księgi wieczystej i z katastru nieruchomości. Informacja o skreśleniu ogłoszona jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Wykreślenia wolne są od opłat. Zabytek ruchomy wpisuje się do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków - na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki Konserwator Zabytków może wydać decyzję o wpisie z urzędu - w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.

Pomnik historii - Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze rozporządzenia, może uznać za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury, określając jego granice. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może złożyć wniosek, po uzyskaniu opinii Rady Ochrony Zabytków. Cofnięcie uznania zabytku nieruchomego za pomnik historii następuje w trybie przewidzianym dla jego uznania. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może przedstawić Komitetowi Dziedzictwa Światowego wniosek o wpis pomnika historii na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego UNESCO w celu objęcia tego pomnika ochroną na podstawie Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego.

Park kulturowy - jest formą ochrony zabytków. Tworzony jest w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Park może być powoływany przez radę gminy, po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

- **Art. 16 ust. 1:** wskazuje radę gminy, jako organ tworzący park kulturowy, w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Jest on tworzony na podstawie uchwały, po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
- **Art. 17:** określa zakazy i ograniczenia dotyczące terenu parku krajobrazowego, związane z: prowadzeniem robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej, zmianami sposobu korzystania z zabytków nieruchomych, umieszczaniem tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1, składowaniem lub magazynowaniem odpadów.
- **Art. 18:** „1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:
1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami”.
- **Art. 19:** wskazuje, że „1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę: zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia, innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, parków kulturowych.
2. W przypadku gdy gmina posiada Gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.
3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków”.
- **Art. 20:** mówi o konieczności uzgadniania projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego wojewódzkich i miejscowych z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

- **Art. 21:** „Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy”.

- **Art. 22:** „1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki Konserwator Zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

4. Wójt (prezydent miasta, burmistrz) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków”.

- **Art. 89:** wskazuje, że „organami ochrony zabytków są:

1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;

2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Wojewódzki Konserwator Zabytków”.

- **Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym** (t. j. Dz. U. 2013 poz. 594, ze zm.), gdzie w art. 7 ust 1 pkt. 9 zostały określone zadania własne gminy: „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”. Pośrednio do ochrony zabytków odnoszą się zadania obejmujące kwestie: ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej, gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego, bibliotek gminnych i innych instytucji kultury, kultury fizycznej i turystyki, zieleni gminnej i zadrzewień, cmentarzy gminnych, utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych, promocji gminy.

Istotne uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, znajdują się w innych obowiązujących ustawach, w tym:

- **Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** (t. j. Dz. U. 2015 poz. 199). Ustawa określa zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej oraz zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy. Ustawa, mówi także, że w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, uwzględnia się wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

- **Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane** (t. j. Dz. U. 2013 poz. 1409, ze zm.). Ustawa ta normuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbiórki obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach. Przepisy ustawy nie naruszają przepisów odrębnych, a w szczególności, między innymi o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami - w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.
- **Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska** (t. j. Dz. U. 2013 poz. 1232, ze zm.), która mówi między innymi o tym, że ochrona środowiska polega na zachowaniu wartości kulturowych.
- **Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody** (t. j. Dz. U. 2013 poz. 627, ze zm.), której przepisy określają między innymi kompetencje dotyczące wycinki i pielęgnacji drzew, na terenach objętych prawną ochroną konserwatorską.
- **Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami** (t. j. Dz. U. 2015 poz. 782). W rozumieniu ustawy, celem publicznym jest między innymi: opieka nad nieruchomościami, stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ustawa określa między innymi postępowanie wobec nieruchomości objętych prawną ochroną konserwatorską.
- **Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej** (t. j. Dz. U. 2012 poz. 406, ze zm.). Ustawa precyzuje, że działalność kulturalna polega na upowszechnianiu i ochronie kultury (art. 1 ust. 1). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawuje państwo i polega on na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami. (art. 1 ust. 2). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawują też jednostki samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4). Art. 2 ustawy wymienia formy organizacyjne działalności kulturalnej, wśród których znajdują się obok teatrów, oper, operetek, filharmonii, orkiestr, kin, muzeów, bibliotek, domów kultury, ognisk artystycznych, galerii sztuki - ośrodki badań i dokumentacji w różnych dziedzinach kultury. Jednostki samorządu terytorialnego organizują działalność kulturalną, tworząc samorządowe instytucje kultury, dla których prowadzenie takiej działalności jest podstawowym celem statutowym. Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym (art. 9 ust. 1, 2). Instytucje kultury, a zwłaszcza muzea, jednostki organizacyjne mające na celu opiekę nad zabytkami, ośrodki badań i dokumentacji, biura wystaw artystycznych, galerie i centra sztuki, Filmoteka Narodowa, biblioteki, domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby, ogniska artystyczne, domy pracy twórczej - prowadzą w szczególności działalność w zakresie upowszechniania kultury. Do podstawowych zadań tych instytucji należy między innymi sprawowanie opieki nad zabytkami.

- **Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie** (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1118). W ramach ustawy, gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (między innymi stowarzyszenia).

Zasady ochrony zabytków, znajdujących się w muzeach i bibliotekach, zostały określone w:

- **Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach** (t. j. Dz. U. 2012 poz. 987). Określa podstawowe ramy i zasady funkcjonowania polskich muzeów. Według przepisów ustawy „Muzeum jest jednostką organizacyjną nie nastawioną na osiągnięcie zysku, której celem jest trwała ochrona dóbr kultury, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie kontaktu ze zbiorami” (art. 1).
- **Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach** (t. j. Dz. U. 2012 poz. 642, ze zm.). Mówi, iż biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe, służą zachowaniu dziedzictwa narodowego. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej.

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- **Ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach** (t. j. Dz. U. 2011 nr 123 poz. 698, ze zm.).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

Dokumenty, do których odwołuje się Gminny program opieki nad zabytkami połączono na trzech poziomach: ogólnokrajowym, regionalnym (wojewódzkim) oraz lokalnym. Są to różnego rodzaju strategie, studia i programy.

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Medyka zbieżny jest ze strategicznymi celami państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Cele te wymienione są w następujących dokumentach:

- **Tezy do Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami**

Tezy do Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami, opracowane przez zespół Rady Ochrony Zabytków przy Ministrze Kultury pod przewodnictwem prof. dr hab. Bogumiły Rouby, są niezwykle ważnym dokumentem, związanym z ochroną zabytków w Polsce. W dokumencie zapisano między innymi: „Ochrona i konserwacja zabytków jest istotnym elementem polityki kulturalnej Państwa, są one bowiem nie tylko śladem przeszłości, ale także cennym składnikiem kultury współczesnej, przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego człowiekowi środowiska jego życia. (...) Ich zachowanie, ochrona i konserwacja jest działaniem

ważnym w interesie publicznym ze względu na znaczenie zabytków w procesie edukacji, humanizacji społeczeństwa, jego kulturowej identyfikacji, wreszcie także znaczenie dla sfery ekonomii i gospodarki”.

W opracowaniu zostały zawarte cele i zadania dla Programu Krajowego. Stwierdzono, że „celem Programu jest wzmocnienie ochrony i opieki nad tą istotną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków w Polsce”.

Za istotne, uznano przypomnienie podstawowych zasad konserwatorskich porządkujących sferę ochrony zabytków, które dotyczą konserwatorów, pracowników urzędów, restauratorów dzieł sztuki, architektów, urbanistów, pracowników budowlanych, archeologów, badaczy, właścicieli i użytkowników, w tym duchownych.

Podstawowe zasady konserwatorskie:

- Zasady *primum non nocere* (z łac. - po pierwsze nie szkodzić);
- Zasady maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych);
- Zasady minimalnej niezbędnej ingerencji;
- Zasady, zgodnie z którą usuwać należy to (i tylko to), co na oryginał działa niszcząco;
- Zasady czytelności i odróżnialności ingerencji;
- Zasady odwracalności metod i materiałów;
- Zasady wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

W dokumencie do opracowania krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami wyznaczone zostały następujące założenia w zakresie:

- Uwarunkowań dotyczących ochrony i opieki nad zabytkami: określenie stanu zabytków: nieruchomości, ruchomych i archeologicznych oraz stanu zabytków techniki, pomników historii i obiektów wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO. Dodatkowo ocena stanu służb związanych z ochroną i opieką nad zabytkami i stan uregulowań finansowych, organizacyjnych i prawnych.
- Działań o charakterze systemowym: powiązanie ochrony zabytków z polityką ekologiczną, ochrony przyrody, architektoniczną i przestrzenną, celną i polityką bezpieczeństwa państwa; przygotowanie strategii i głównych założeń ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce i wprowadzenie jej do polityk sektorowych.
- Systemu finansowania: stworzenie sprawnego systemu finansowania ochrony i opieki konserwatorskiej.
- Dokumentowania, monitorowania i standaryzacji metod działania: co oznacza ujednoczenie metod działań profilaktycznych, konserwatorskich, restauratorskich i ochronnych.
- Kształcenia i edukacji: kształcenie profilaktyczne, podyplomowe i system uznawalności wykształcenia, edukacja społeczeństwa, edukacja właścicieli i użytkowników.

- Współpracy międzynarodowej: współpraca z instytucjami i organizacjami, współpraca w obszarze Europy Środkowej.

• **Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2013 wraz z Uzupełnieniem na lata 2004 - 2020**

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2013, przyjęta przez Radę Ministrów 21 września 2004 r., rozwinięta w 2005 r., poprzez przygotowane przez Ministerstwo Kultury uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2020, jest podstawowym dokumentem rządowym, w którym w oparciu o rzetelną analizę podjęto próbę określenia zasad polityki kulturalnej państwa w warunkach rynkowych. Stanowi ona podstawę do dalszych systemowych rozwiązań w dziedzinie kultury. Misją tej strategii jest „zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całość historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów”.

Uznając kulturę za jeden z podstawowych czynników rozwoju regionów zapisano w strategii następujące priorytety:

- wzrost efektywności zarządzania kulturą,
- wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury,
- wzrost uczestnictwa i wyrównanie szans w dostępie do szkolnictwa artystycznego, dóbr i usług kultury,
- poprawa warunków działalności artystycznej,
- efektywna promocja twórczości,
- zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków,
- zmniejszenie luki cywilizacyjnej przez modernizację i rozbudowę infrastruktury kultury.

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2020 wprowadza programy operacyjne służące realizacji strategii. Jednym z nich jest Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”.

W programie wyróżnione zostały dwa komplementarne priorytety:

- rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych oraz rozwój kolekcji muzealnych. Podstawowym zadaniem priorytetu jest poprawa stanu zachowania zabytków, kompleksowa ich rewaloryzacja, zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki, poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji, zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę.
- zadania związane z zakupami dzieł sztuki i kolekcji dla instytucji muzealnych, zakupami starodruków i archiwaliów, konserwacji i digitalizacji muzealiów, archiwaliów, starodruków, księgozbiorów oraz zbiorów filmowych, wspieraniu

rozwoju muzealnych pracowni konserwatorskich oraz nowych technik konserwacji zabytków ruchomych.

- **Strategia Rozwoju Kraju 2020 - Aktywne społeczeństwo, Konkurencyjna gospodarka, Sprawne państwo**

Strategia Rozwoju Kraju 2020 została uchwalona przez Radę Ministrów dnia 25 września 2012 r. Jest to główna strategia rozwojowa w średnim horyzoncie czasowym, wskazuje strategiczne zadania państwa, których podjęcie w perspektywie najbliższych lat jest niezbędne, by wzmocnić procesy rozwojowe.

Strategia wyznacza trzy obszary strategiczne, w których będą się koncentrować główne zadania:

1. Sprawne i efektywne państwo;
2. Konkurencyjna gospodarka;
3. Spójność społeczna i terytorialna.

W Strategii pojawiają się zapisy mówiące o wprowadzeniu obowiązku sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego obszarów funkcjonalnych obejmujących obszary miejskie, a w szczególności metropolitalne, tereny wrażliwe rozwojowo, związane z ochroną między innymi dziedzictwa kulturowego (Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem, Priorytet I.1.5. Zapewnienie ładu przestrzennego).

Drugim ważnym, podkreślonym przez strategię obszarem jest digitalizacja zasobów dziedzictwa narodowego oraz zapewnienie właściwego ich przechowywania (Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych, Priorytet II.5.3. Zapewnienie odpowiedniej jakości treści i usług cyfrowych; Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych, Priorytet III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych).

Ponadto wspierany będzie rozwój infrastruktury społecznej - w tym infrastruktury kulturalnej - oraz działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego, co stanowi ważny czynnik rozwoju i podnoszenia atrakcyjności gminy (Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, Priorytet III.3.2. Wzmacnianie ośrodków wojewódzkich).

- **Strategia rozwoju kapitału społecznego 2020**

Strategia rozwoju kapitału społecznego 2020 została przyjęta uchwałą nr 104 przez Radę Ministrów z dnia 18 czerwca 2013 r. Jest jedną z dziewięciu tzw. strategii zintegrowanych, służących wdrożeniu SRK 2020. Jako cel główny wskazano w niej wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno - gospodarczym Polski, w którego ramach określono cztery cele szczegółowe. W kontekście ochrony zabytków i opieki nad nimi wskazać można czwarty z celów „Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego”, a zwłaszcza jego priorytet 4.1.

„Wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej”. Wytyczne tutaj kierunki działań to:

4.1.1. Tworzenie warunków wzmocnienia tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym.

4.1.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu.

4.1.3. Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury.

Walory i potencjał tkwiący w dziedzictwie kulturowym są postrzegane w strategii jako „kluczowy element potencjału kulturowego”, a tym samym jedna z „szans rozwojowych dla całego społeczeństwa”. W strategii podnosi się także kwestię znaczenia aktywnej partycypacji społecznej w ochronie zabytków i opiece nad nimi.

- **Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami 2014 - 2017**

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014 - 2017 przyjęty został w dniu 24 czerwca 2014 r. przez Radę Ministrów. Dokument ma usprawnić nadzór nad służbami konserwatorskimi oraz określić źródła finansowania inwestycji i procedur administracyjnych związanych z wydawaniem decyzji oraz przyznawaniem funduszy na prace podejmowane w obiektach zabytkowych.

Uchwalony program jest pierwszym dokumentem porządkującym działania organów sprawujących opiekę nad zabytkami. Z programu będą pochodzić fundusze między innymi na szkolenia dla urzędników i ujednoczenie kwestii formalnych. Wśród zadań uwzględnionych w przyjętym dokumencie znalazło się porządkowanie rejestru zabytków oraz przygotowanie zasad oceny stanu zachowania zabytków nieruchomych. Program ma na celu także zwiększenie uspołecznienia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami poprzez promowanie takich narzędzi jak konkursy, konsultacje z mieszkańcami i współpraca z mediami. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego zamierza przeznaczyć na jego realizację 26,5 mln zł. Dokument doprecyzowuje ponadto kompetencje samorządów w zakresie realizowania projektów konserwatorskich i rewitalizacyjnych. Zgodnie z nowymi ustaleniami Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Generalnego Konserwatora Zabytków, w ciągu najbliższych 3 lat zaangażowanie samorządów w opiekę nad zabytkami powinno znacznie wzrosnąć.

- **Koncepcja zagospodarowania przestrzennego kraju 2030 (KPZK 2030)**

Koncepcja zagospodarowania przestrzennego kraju 2030, przyjęta została uchwałą nr 239 Rady Ministrów dnia 13 grudnia 2011 r. Jest to najważniejszy dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski. Jego celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie. Koncepcja ta kładzie szczególny nacisk na budowanie i utrzymywanie ładu

przestrzennego, ponieważ decyduje on o warunkach życia obywateli, funkcjonowaniu gospodarki i pozwala wykorzystywać szanse rozwojowe. Koncepcja formułuje także zasady i działania służące zapobieganiu konfliktom w gospodarowaniu przestrzenią i zapewnieniu bezpieczeństwa, w tym powodziowego. W znacznie większym stopniu niż dotychczas uwzględnia problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego w systemie kształtowania prawidłowej polityki przestrzennej.

Jako cele polityki przestrzennej w aspekcie ochrony zabytków wskazano:

- ograniczenie presji urbanizacyjnej na obszary dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, poprzez rozwój narzędzi wspierania finansowego ochrony przyrody i krajobrazu,
- wprowadzenie systemu standardów zabudowy i zagospodarowania terenu na terenach o niższym reżimie ochronnym,
- wprowadzenie narzędzi kompensacji utraconych korzyści ekonomicznych na terenach o wysokich restrykcjach konserwatorskich;
- wspieranie rewitalizacji zdegradowanych przestrzeni: starych dzielnic mieszkaniowych, obiektów przemysłowych, pokolejowych, opuszczonych wsi przez przyjęcie regulacji z zakresu rewitalizacji obszarów miejskich i starych zasobów mieszkaniowych.

4.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Przy sporządzaniu Gminnego programu opieki nad zabytkami gminy Medyka omówiono uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy wynikające z dokumentów na poziomie:

- **wojewódzkim:** Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego, Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego - Perspektywa 2030, Strategia rozwoju województwa podkarpackiego - Podkarpackie 2020, Program Rozwoju Kultury w Województwie Podkarpackim na lata 2010 - 2020, Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Podkarpackim na lata 2014 - 2017;
- **powiatowym:** obecnie dokumenty powiatowe straciły ważność ze względu na czas obowiązywania, tj.: Plan rozwoju lokalnego powiatu przemyskiego na lata 2007 - 2013 oraz Strategia rozwoju powiatu przemyskiego na lata 2004 - 2013.

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Medyka na lata 2015 - 2019 jest zgodny z celami, zasadami i kierunkami wyznaczonymi w wojewódzkich i powiatowych dokumentach programowych oraz z dokumentami wyznaczającymi kierunki polityki przestrzennej gminy.

Dokumenty opracowane na poziomie województwa:

- **Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego**

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego został przyjęty uchwałą nr XL VIII/522/02 przez Sejmik Województwa Podkarpackiego dnia 30 sierpnia 2002 r. Plan jest podstawowym narzędziem prowadzenia przez władze samorządowe województwa polityki regionalnej, w tym kształtowania i utrzymania ładu przestrzennego.

W opracowanej analizie wśród silnych stron województwa wymieniono duże zasoby obszarów o cennych walorach przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych, w większości podlegających ochronie prawnej. W efekcie takiej diagnozy kwestie związane ze środowiskiem kulturowym zajęły istotne miejsce w Planie m. in. poprzez ustalenie stref ochrony i wykorzystania środowiska kulturowego. Strefy te mogą mieć różnorodne formy, wśród których wymieniono: m. in. staromiejskie zespoły urbanistyczne wraz z zabytkową zabudową, zespoły zamkowe, pałacowo - parkowe i dworsko - parkowe, zespoły i obiekty sakralne, zespoły i obiekty świeckie, wpisy do rejestru zabytków, tworzenie stref ochrony konserwatorskiej, opracowywanie planów rewaloryzacji i planów rewitalizacji, programów ochrony i wykorzystania dziedzictwa kulturowego, studiów programowo-przestrzennych, powoływanie parków kulturowych, rezerwatów kulturowych i pomników historii, a końcu sprawowanie szczególnej ochrony względem obiektów wpisanych lub planowanych do wpisania na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Jak podkreślono w Planie jednym z najpilniejszych działań wymagających podjęcia w celu zapewnienia ochrony najcenniejszych zasobów krajobrazowych województwa jest sporządzenie planów miejscowych, które w chwili obecnej są jedynym i istotnym instrumentem w ochronie i kształtowaniu ładu przestrzennego, a tym samym ochrony walorów krajobrazowych.

- **Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego - Perspektywa 2030**

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego - Perspektywa 2030 (projekt zmiany Planu) wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko została przyjęta uchwałą nr 321/7678/14 przez Zarząd Województwa Podkarpackiego dnia 18 lutego 2014 r. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego - Perspektywa 2030 (PZPWP) składa się z części tekstowej wraz z rysunkami poglądowymi oraz z części graficznej. PZPWP określa kierunki zagospodarowania przestrzennego, ma na celu wskazanie zamierzeń, jakie należy realizować, aby osiągnąć końcowy rezultat w postaci modelowej struktury przestrzennej województwa. Kierunki nakreślone w planie będą realizowane i wdrażane poprzez wytyczoną politykę przestrzenną oraz ustalone zasady zagospodarowania uwzględniające cele, priorytety i kierunki określone w Strategii Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2020.

- **Strategia rozwoju województwa podkarpackiego - Podkarpackie 2020**

Strategia rozwoju województwa podkarpackiego - Podkarpackie 2020 została przyjęta uchwałą nr XXXVII/697/13 przez Sejmik Województwa Podkarpackiego dnia 26 sierpnia 2013 r. Jest to aktualizacja strategii opracowanej na lata 2007 - 2020, opracowanej w 2006 r. Dokument składa się z 7 części. W pierwszej dokonana została syntetyczna charakterystyka województwa podkarpackiego. W kolejnych pięciu, stanowiących zasadniczą część diagnozy, scharakteryzowany został potencjał gospodarczy i społeczny regionu oraz uwarunkowania przestrzenne jego rozwoju. Podsumowaniem opracowania jest zamieszczona w ostatniej części dokumentu analiza SWOT najważniejszych dziedzin rozwoju województwa.

W strategii wyznaczono wizję rozwoju województwa, która precyzuje cel główny Strategii: „Efektywne wykorzystanie zasobów wewnętrznych i zewnętrznych dla zrównoważonego i inteligentnego rozwoju społeczno - gospodarczego drogą do poprawy jakości życia mieszkańców”.

Strategia wskazuje na cztery podstawowe obszary działań strategicznych, w ramach których wyznaczono cele, dziedziny działań strategicznych oraz priorytetów tematycznych:

1. Konkurencyjna i Innowacyjna Gospodarka.

Cel 1. Rozwijanie przewag regionu w oparciu o kreatywne specjalizacje jako przejaw budowania konkurencyjności krajowej i międzynarodowej

2. Kapitał Ludzki i Społeczny.

Cel 2. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego jako czynników: innowacyjności regionu oraz poprawy poziomu życia mieszkańców.

3. Sieć Osadnicza.

Cel 3. Podniesienie dostępności oraz poprawa spójności funkcjonalno - przestrzennej jako element budowania potencjału rozwojowego regionu.

4. Środowisko i Energetyka.

Cel 4. Racjonalne i efektywne wykorzystanie zasobów z poszanowaniem środowiska naturalnego sposobem na zapewnienie bezpieczeństwa i dobrych warunków życia mieszkańców oraz rozwoju gospodarczego województwa.

W obszarze ochrony dziedzictwa kulturowego wyznaczono w ramach poszczególnych obszarów następujące priorytety wraz z celami:

Priorytet 1.3. Turystyka.

Cel: Budowa konkurencyjnej, atrakcyjnej oferty rynkowej opartej na znacznym potencjale turystycznym regionu.

KIERUNKI DZIAŁANIA:

1.3.1. Rozwój atrakcji turystycznych oraz infrastruktury turystycznej.

1.3.2. Podniesienie konkurencyjności produktów turystycznych w wiodących formach turystyki przyjazdowej do województwa.

1.3.3. Rozwój promocji turystycznej oraz partnerstwa służącego turystyce przyjazdowej do województwa.

Priorytet 2.2. Kultura i dziedzictwo kulturowe - Cel: Rozwinięty i efektywnie wykorzystany potencjał kulturowy regionu.

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

2.2.1. Tworzenie warunków dla zapewnienia możliwie równego i powszechnego dostępu do oferty kulturalnej, w tym do kultury wysokiej.

2.2.2. Wzmacnianie wizerunku regionu, w tym Rzeszowa, jako centrum kultury opartego m.in. na wydarzeniach kulturalnych o znaczeniu międzynarodowym oraz budowanie marek m.in. instytucji i imprez kulturalnych.

2.2.3. Ochrona, promocja i zarządzanie dziedzictwem kulturowym regionu.

- **Program Rozwoju Kultury w Województwie Podkarpackim na lata 2010 - 2020**

Program Rozwoju Kultury w Województwie Podkarpackim na lata 2010 - 2020 został przyjęty uchwałą nr XLVI/876/10 przez Sejmik Województwa Podkarpackiego z dnia 26 kwietnia 2010 r. Program zawiera zarówno syntetyczną charakterystykę zasobu dziedzictwa kulturowego (zabytków nieruchomych), prezentację działających na terenie województwa muzeów i zgromadzonych w nich zbiorów, z krótkim omówieniem placówek muzealnych, dla których Województwo Podkarpackie jest organizatorem, jak również wyznaczone cele strategiczne, wśród których Ochrona dziedzictwa kulturowego zajmuje ważne miejsce. Wyszczególnione też zostały konkretne działania, które są zbieżne z działaniami Programu opieki. Są to:

1. Rozpoznanie i dokumentowanie dziedzictwa kulturowego w celu zgromadzenia informacji na temat cennych pozostałości po wielowiekowej i wielokulturowej historii.
2. Inwentaryzacja i ewidencja zabytków kultury materialnej i niematerialnej regionu.
3. Prowadzenie prac badawczo - naukowych związanych z dziedzictwem kulturowym województwa.
4. Popularyzacja wyników badań i wykorzystanie ich w zarządzaniu dziedzictwem kulturowym oraz w dziedzinach pokrewnych.
5. Rewaloryzacja materialnego dziedzictwa kulturowego województwa, ze szczególnym uwzględnieniem zabytków ruchomych i nieruchomych wraz z ich zabytkowym otoczeniem, wyposażenia, wystroju i kolekcji oraz układów urbanistycznych, ruralistycznych i zabytkowych zespołów budowlanych i parkowych.
6. Podejmowanie działań na rzecz fizycznej ochrony zabytków przed zagrożeniami.
7. Upowszechnianie wiedzy o znaczeniu i wartości dziedzictwa kulturowego poprzez inicjowanie i realizację programów edukacyjnych, szkoleniowych i promocyjnych.
8. Budzenie wrażliwości społecznej i kształtowanie postaw odpowiedzialności za dziedzictwo kulturowe województwa i jego przekazanie następnym pokoleniom w niezmięnionej formie.
9. Ochrona tożsamości kulturowej mieszkańców województwa, poprzez położenie nacisku na tolerancję i pozyskiwanie wiedzy na temat różnorodności narodowo - etniczno - religijnej charakterystycznej dla terenów obecnego województwa podkarpackiego.

10. Aktywizacja społeczności lokalnych, organizacji pozarządowych i jednostek samorządu terytorialnego w zakresie przejmowania zabytków i adaptacji ich na cele kulturalne umożliwiające poszanowanie ich pierwotnego charakteru.

11. Inicjowanie i realizacja projektów dotyczących pozamaterialnej sfery dziedzictwa kulturowego, ze szczególnym uwzględnieniem działań zmierzających do integracji społeczności regionalnej województwa wokół kultywowania tradycji i popularyzowania odmienności kulturowej województwa.

12. Tworzenie parków kulturowych dla ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla lokalnej tradycji budowlanej i osadniczej.

13. Udostępnianie dziedzictwa kulturowego województwa poprzez realizację projektów mających na celu powstanie infrastruktury umożliwiającej jego prezentację i promocję, w tym tworzenie szlaków tematycznych obejmujących najcenniejsze i najważniejsze miejsca z punktu widzenia wartości historyczno - kulturowej. W innych celach strategicznych wskazano też szereg działań związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego, w tym m. in. rozwój muzeów, digitalizacja zbiorów, szereg działań promocyjnych, edukacyjnych i dokumentacyjnych odnoszących się nie tylko do szeroko pojętej kultury, lecz również ściśle w odniesieniu do dziedzictwa kulturowego, a także rozwój turystyki w oparciu o obiekty zabytkowe.

- **Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Podkarpackim na lata 2014 - 2017**

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Podkarpackim na lata 2014 - 2017 został przyjęty uchwałą nr XLII/846/14 przez Sejmik Województwa Podkarpackiego z dnia 27 stycznia 2014 r. Program ten jest kolejną już aktualizacją Programu.

Wyznaczone założenia programowe zostały zaktualizowane w oparciu o dokonane analizy w zakresie: aktualnych tendencji dotyczących ochrony dziedzictwa, oceny zmian w stanie zachowania zabytków w stosunku do stanu sprzed czterech lat oraz kierunków rozwoju polityki regionalnej województwa podkarpackiego.

Priorytet I. Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego.

Kierunek działań 1. Rewaloryzacja i rewitalizacja układów urbanistycznych i ochrona układów ruralistycznych.

Kierunek działań 2. Zachowanie tożsamości regionalnej i lokalnej oraz historycznej wielokulturowości regionu.

Kierunek działań 3. Tworzenie parków kulturowych jako forma ochrony krajobrazu kulturowego.

Priorytet II Ochrona i zarządzanie dziedzictwem kulturowym jako czynniki rozwoju społeczno - gospodarczego województwa.

Kierunek działań 1. Ochrona obiektów zabytkowych o szczególnej wartości, wpisanych oraz predysponowanych do wpisania na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO oraz Listę Pomników Historii.

Kierunek działań 2. Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.

Kierunek działań 3 Wzmocnienie poziomu ochrony zabytków przemysłu, techniki i sztuki inżynierskiej.

Kierunek działań 4. Opieka nad zabytkami ruchomymi.

Kierunek działań 5. Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Priorytet III. Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego oraz promocja i edukacja służące budowaniu tożsamości.

Kierunek działań 1. Rozpoznanie i dokumentowanie zasobu zabytków oraz przetwarzanie informacji o zabytkach.

Kierunek działań 2. Działania szkoleniowe oraz edukacja i promocja wiedzy o dziedzictwie kulturowym regionu.

Kierunek działań 3. Tematyczne szlaki turystyczne.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami na lata 2016 - 2019 z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy

Władze samorządowe w procesie zarządzania gminą kierują się wytycznymi zawartymi w sporządzonych na poziomie gminnych opracowań, które obejmują całokształt zjawisk i czynników istotnych dla lokalnego rozwoju. Program opieki nad zabytkami jest zgodny z innymi dokumentami gminnymi dotyczącymi różnych aspektów życia społeczno - gospodarczego.

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Medyka zgodny jest z następującymi dokumentami:

- **Strategia rozwoju Gminy Medyka na lata 2016 - 2022**

Strategia rozwoju Gminy Medyka na lata 2016 - 2020 została przyjęta uchwałą nr XVIII/112/2015 przez Radę Gminy Medyka dnia 15 grudnia 2015 r. Niniejszy dokument stanowi kontynuację opracowanej Strategii Rozwoju Gminy Medyka oraz Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Medyka z roku 2004. Strategia jest podstawowym dokumentem strategicznym określającym kierunki rozwoju społeczno - gospodarczego Gminy oraz warunki, które powinny ten rozwój zapewnić. Strategia wyznacza cele oraz identyfikuje obszary uznane za najważniejsze z punktu widzenia osiągnięcia tych celów, na których koncentrowane będą działania Gminy.

Wyznaczona wizja: Gmina Medyka - przygraniczna gmina, przyjazna i otwarta na współpracę, oferująca przedsiębiorcom uzbrojone tereny inwestycyjne oraz zasoby wykształconych pracowników, dysponująca rozwiniętą infrastrukturą, licznymi zabytkami oraz czystym środowiskiem naturalnym sprzyjającym rozwojowi gospodarstw ekologicznych.

W strategii określono priorytety działaniom, które będą podejmowane w latach 2016- 2022 w celu realizacji wizji Gminy.

Ramy Strategii wyznaczają 3 główne obszary strategiczne:

Pierwszym i nadrzędnym celem strategicznym Gminy Medyka jest poprawa jakości życia jej mieszkańców. Cel ten obejmuje całą społeczność, niezależnie od wieku, miejsca zamieszkania, wykonywanej pracy czy braku zatrudnienia oraz sytuacji materialnej. Gmina Medyka już teraz jest atrakcyjnym miejscem do życia, o czym świadczyć może rosnąca z roku na rok liczba ludności i nowo osiedlający się mieszkańcy. Na jakość życia i zadowolenie z mieszkania na terenie gminy wpływ mają uwarunkowania naturalne, stan infrastruktury technicznej (drogowej, sieci komunalnej, energetycznej) i społecznej (edukacyjnej, sportowej, kulturalnej, opieki zdrowotnej i pomocy społecznej), sytuacja gospodarcza i społeczna gminy, jej mieszkańców, instytucji i innych podmiotów na jej terenie działających. Czynniki te opisano w diagnozie. Realizacja celu nadrzędnego wymagać będzie pracy władz gminy, urzędników i całej społeczności we wszystkich tych obszarach, w ramach określonych przepisami i faktycznymi możliwościami działania.

Kolejne cele strategiczne to rozwój potencjału gospodarczego i rozwój potencjału turystycznego i rekreacyjnego gminy w dużej mierze zająbiają się z celem nadrzędnym.

Układ każdego z obszarów strategicznych zawiera cel strategiczny oraz cele szczegółowe.

Cele operacyjne i kierunki działań

Cele operacyjne i kierunki działań Gminy Medyka na lata 2016-2020

CELE STRATEGICZNE			
	Rozwój potencjału gospodarczego	Poprawa jakości życia mieszkańców	Rozwój potencjału turystycznego
1 cel operacyjny	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej, chodników, ścieżek rowerowych		
2 cel operacyjny	Zapewnienie szerokiego dostępu do infrastruktury komunalnej		
3 cel operacyjny		Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	
4 cel operacyjny	Promocja gminy jako miejsca atrakcyjnego dla inwestorów i przedsiębiorców		Promocja gminy jako miejsca atrakcyjnego dla turystów
5 cel operacyjny		Poprawa dostępności komunikacyjnej środkami transportu zbiorowego	
6 cel operacyjny		Podniesienie jakości pomocy społecznej i usług ochrony zdrowia	
7 cel operacyjny	Poprawa ładu przestrzennego gminy		
8 cel operacyjny		Dalsze podnoszenie jakości i poszerzanie oferty edukacyjnej, kulturalnej oraz sportowo-rekreacyjnej	
9 cel operacyjny		Wzrost aktywności obywatelskiej i włączenie społeczne	

Cel operacyjny 1: Rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej, chodników, ścieżek rowerowych, siłowni zewnętrznych itp.

Rozwinięta infrastruktura drogowa nie tylko podnosi bezpieczeństwo i wygodę mieszkańców, ale poprawia również dostępność komunikacyjną gminy i poszczególnych miejscowości.

W efekcie wpływa na atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną gminy. Oprócz budowy i modernizacji dróg gminnych i udziału gminy w poprawie jakości dróg powiatowych, cel ten obejmuje budowę chodników, ścieżek rowerowych, siłowni zewnętrznych itp.

Cel wpisuje się w cele Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego.

Cel operacyjny 2: Zapewnienie szerszego dostępu do infrastruktury komunalnej

Poszerzenie dostępu mieszkańców do sieci kanalizacyjnej oraz modernizacja istniejącej sieci kanalizacyjnej jest jednym z priorytetów gminy. Dostęp do tej infrastruktury znacząco

poprawia wygodę życia, obniża koszty utrzymania domu i zachęca do osiedlenia się na terenie gminy.

Cel wpisuje się w cele Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego.

Cel operacyjny 3: rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej

Turystyka stanowi bardzo duży potencjał gminy Medyka. Aby w pełni wykorzystać walory przyrodnicze, należy je właściwie zagospodarować. Działania gminy w tym zakresie polegać będą na poszerzeniu oferty urządzeń rekreacyjnych, zagospodarowaniu terenów wokół żwirowni, rozbudowie ścieżek pieszo – rowerowych, siłowni zewnętrznych itp. Działania te nie tylko podnoszą atrakcyjność turystyczną gminy, ale odpowiadają także na potrzeby zgłaszane przez mieszkańców ,

Rozwój infrastruktury turystycznej jest również jednym z celów rozwoju na poziomie całego województwa. Kwestia udostępnienia niedostatecznie wykorzystanych do tej pory walorów krajobrazowych oraz przyrodniczych dla celów turystyki i rekreacji wpisuje się w cele Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego.

Cel operacyjny 4: Promocja gminy jako miejsca atrakcyjnego dla inwestorów, przedsiębiorców i turystów

W celu pobudzenia i pełnego wykorzystania potencjału gospodarczego gminy, którego kluczową rolę pełni między innymi rolnictwo, należy oprócz rozwoju oferty, zapewnić jej dotarcie do możliwie szerokiej grupy potencjalnych inwestorów, klientów i turystów. Dlatego tak ważne jest opracowanie spójnej i atrakcyjnej oferty oraz aktywne działania promocyjne gminy np. obecność w mediach czy udział w targach branżowych. Efektem podejmowanych działań powinien być wzrost zainteresowania gminą wśród inwestorów, skutkujący lokalizacją zakładów przemysłu lekkiego np. przetwórstwa produktów rolnych oraz wzrost liczby turystów odwiedzających gminę.

Jest to zgodne z celem nr 1 Strategii Województwa Podkarpackiego.

Cel operacyjny 5: Poprawa dostępności komunikacyjnej środkami transportu zbiorowego

Każdy z mieszkańców gminy powinien mieć pełny udział w rozwoju jej instytucji i infrastruktury – w tym celu ważne jest zapewnienie odpowiedniej sieci komunikacji zbiorowej. Pomimo już podejmowanych przez gminę działań w tym zakresie, mieszkańcy niektórych miejscowości nadal mogą czuć się wykluczeni z życia społeczności, ze względu na ograniczone możliwości dojazdu

środkami komunikacji zbiorowej. Realizację tego celu zapewni odpowiedni grafik połączeń każdej miejscowości z centrum gminy Medyka.

Cel operacyjny 6: Podniesienie jakości pomocy społecznej i usług ochrony zdrowia

Gmina o tak dużej liczbie mieszkańców jak Medyka zasługuje na szeroki zakres usług opieki medycznej w miejscowym ośrodku zdrowia. Celem starań gminy będzie zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów oraz rozwijanie zasobów sprzętowych ośrodka zdrowia, tak by rozszerzył on ofertę dostępnych usług medycznych.

Cel operacyjny 7: Poprawa ładu przestrzennego w gminie

Planowanie przestrzenne powinno z jednej strony uwzględnić dostęp do sieci komunikacyjnej i komunalnej wszystkich mieszkańców, z drugiej zapewnić poszanowanie dla uwarunkowań i bogactw naturalnych. Docelowo cały teren gminy będzie objęty planem zagospodarowania, co zapewni przemyślany rozwój przestrzenny gminy.

Planowanie przestrzenne województwa obejmuje w najbliższym okresie budowę innowacyjnych parków technologicznych, rewitalizację terenów poprzemysłowych czy kształtowanie krajobrazu w sposób uwzględniający walory przyrodnicze i dziedzictwa kulturowego.

Cel operacyjny 8: Dalsze podnoszenie jakości i poszerzanie oferty edukacyjnej, kulturalnej oraz sportowej

Dla rodziców niezmiernie istotna jest dostępność przedszkoli, rozwój kultury oraz zaplecza sportowego. To kierunki, w których gmina Medyka będzie w dalszym ciągu dążyć do podnoszenia jakości nauczania w swoich placówkach oświatowych oraz poszerzania oferty kulturalnej i sportowej.

Cel jest zgodny z celem strategii całego województwa podkarpackiego, dla którego wartością nadrzędną jest rozwój zasobów ludzkich. W długim horyzoncie czasowym pozwoli to na wzrost atrakcyjności województwa. Należy zatem umożliwić dostęp do edukacji wszystkim mieszkańcom oraz zmniejszyć dysproporcję między wsią a miastem. Ważna jest również poprawa jakości kształcenia na wszystkich poziomach szkolnictwa.

Cel operacyjny 9: Wzrost aktywności obywatelskiej i włączenie społeczne

Jednym z zadań gminy jest pobudzanie aktywności obywatelskiej. Mieszkańcy gminy przejawiają zainteresowanie sprawami gminy, uczestniczą w życiu społeczności lokalnej i chcą mieć wpływ na sytuację w gminie. Gmina będzie podejmować działania zachęcające mieszkańców do czynnego zaangażowania w sprawy obywatelskie. Równie ważne jest, by żaden z mieszkańców nie czuł się wykluczony z tej społeczności. Gmina będzie szczególnie dbać o mieszkańców o słabszej pozycji: osoby starsze, bezrobotne, niepełnosprawne. Jednostki organizacyjne będą wspierać ich

włączenie społeczne i przeciwdziałać ich wykluczeniu. Gmina będzie również podejmować działania mające na celu integrację nowych mieszkańców ze społecznością lokalną. Identyfikacja mieszkańców z gminą oprócz niemierzalnych korzyści społecznych może również przynieść wymierne korzyści w postaci zwiększonych wpływów do budżetu od nowo zameldowanych mieszkańców. Większy budżet pozwoli zaś lepiej realizować zadania gminy.

Celem rozwoju na poziomie województwa jest obniżenie stopy bezrobocia oraz zwiększenie poziomu zatrudnienia poprzez aktywizację osób, które są narażone na wykluczenie z powodu długotrwałego bezrobocia, niepełnosprawności lub wieku. Województwo planuje też działania mające na celu promowanie postaw obywatelskich oraz umacnianie partnerstwa lokalnego.

W rozdziale II., podrozdziale 2.3. i w rozdziale IV., podrozdziale 4.3 omówiono dziedzictwo kulturowe oraz turystykę na terenie gminy. Występujące w obszarze gminy liczne obiekty kulturowe o znaczeniu przyrodniczym i historycznym, w tym obiekty forteczne będące przedmiotem szczególnego zainteresowania turystycznego, stanowią ważne elementy dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponad regionalnym i są szansą dla rozwoju turystycznego gminy ukierunkowanego na turystykę poznawczą i edukacyjną. Na terenie gminy Medyka występuje także kilkadziesiąt obiektów o walorach zabytkowych. Gmina bogata jest w ścieżki turystyczne: rowerowe, turystyczne - „Szlak architektury drewnianej”. Dodatkowo gmina od wielu lat zabezpiecza środki budżetowe i pozabudżetowe na remont i modernizację tych obiektów, w celu przywrócenia im właściwych funkcji użytkowych i historycznych.

- **Lokalny Program Rewitalizacji Zdegradowanych Obszarów Popegeerowskich w Gminie Medyka na lata 2010 – 2015**

-

Lokalny Program Rewitalizacji Zdegradowanych Obszarów Popegeerowskich w Gminie Medyka na lata 2010 - 2015 został przyjęty uchwałą nr XLII/315/10 przez Radę Gminy Medyka dnia 31 sierpnia 2010 r. Program jest bardzo szerokim opracowaniem, który zawiera elementy charakteryzujące obecną sytuację w całej gminie, główne założenia programu rewitalizacji, planowane działania rewitalizacyjne, sposoby i źródła finansowania działań, a także system wdrażania i monitorowania tego programu. To dokument operacyjny, uchwalany przez Radę Gminy, mającym na celu pobudzenie wszelkich działań zmierzających do rewitalizacji obszarów, sfer życia i funkcjonowania gminy oraz stanowiącym zasady ich stosowania. Ponadto dokument ma charakter interdyscyplinarny, wieloletni, a przede wszystkim bazowy dla projektów finansowanych lub współfinansowanych ze środków mieszkańców, samorządów terytorialnych, instytucji, organizacji pozarządowych oraz funduszy Unii Europejskiej.

Program służyć będzie identyfikacji obszarów kryzysowych, wyznaczeniu obszarów objętych programem rewitalizacji oraz obszarów wsparcia dla budownictwa mieszkaniowego oraz poprawie jakości życia na obszarach zdegradowanych.

Celem strategicznym rewitalizacji Gminy jest stworzenie przestrzennych warunków do jakościowego i zrównoważonego rozwoju gminy oraz poprawy jakości życia jego mieszkańców.

Rewitalizacja obejmuje przemiany zdegradowanych terenów w trzech głównych aspektach:

- a) rozwój gospodarczy - tworzenie nowych miejsc pracy, rozpowszechnianie aktywności gospodarczej,
- b) rozwój społeczny - zapobieganie patologiom społecznym (przestępczości, marginalizacji, wykluczeniom itp.),
- c) rozwój infrastrukturalno - przestrzenny - zachowanie dziedzictwa kulturowego poprzez remonty, modernizację i konserwację przestrzeni publicznej oraz poprawę środowiska naturalnego.

Cele szczegółowe:

- Ożywienie społeczno - gospodarcze;
- Zmniejszenie dysproporcji w zagospodarowaniu przestrzennym obszarów;
- Uzyskanie ładu przestrzennego i estetyki gminy;
- Przywrócenie nieruchomościom ich utraconej wartości;
- Zaadaptowanie obiektów na cele: społeczne, kulturalne i gospodarcze;
- Wzmocnienie funkcji handlowych i usługowych poprawiających obsługę mieszkańców;
- Poprawa funkcjonalności struktury ruchu kołowego, ruchu pieszego;
- Poprawa funkcjonalności struktury i estetyki przestrzeni publicznych;
- Powstanie publicznej infrastruktury, związanej z rozwojem funkcji turystycznych, rekreacyjnych, terenów zielonych, sportowych;
- Utworzenie stref bezpieczeństwa i zapobiegania przestępczości w zagrożonych patologiami społecznymi obszarach gminy;
- Ochrona środowiska oraz ożywienie obszarów zdegradowanych stanowiących zagrożenie dla środowiska;
- Wzmocnienie tożsamości lokalnej mieszkańców, integracja społeczna.

Misja Lokalnego Programu Rewitalizacji Zdegradowanych Obszarów Popegeerowskich w Gminie Medyka: Realizacja programu rewitalizacji przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego na obszarze rewitalizowanym oraz do zdynamizowania rozwoju i podniesienia konkurencyjności Gminy Medyka w obszarze przestrzennym, technicznym, społecznym i ekonomicznym.

Programem rewitalizacji objęto dwa obszary oznaczone jako NR1 i NR2 wyodrębniono je na podstawie analizy Gminy Medyka które wymagają, pobudzenia aktywności środowisk lokalnych i stymulowania współpracy na rzecz rozwoju społeczno gospodarczego poprzez szybszy wzrost gospodarczy i zatrudnienia.

Obszar NR 1 obejmuje zespół parkowo - pałacowy zlokalizowany w płn. - wsch. części miejscowości Medyka, wzniesiony pod koniec XVIII w. na terenie zespołu zamkowego. Po II wojnie światowej z dawnego zespołu ocalała jedynie murowana

oficyna oraz dom letni z XIX w. nr wyspie, otoczony parkiem. Kształt działki, na której znajduje się zespół pałacowy jest nieregularny, dostosowany do istniejącej zabudowy. Cały zespół został wpisany do rejestru zabytków. Całość tego historycznego zespołu urbanistycznego położona jest w ścisłej strefie ochrony konserwatorskiej, której podlega zarówno układ urbanistyczny jak i poszczególne obiekty zabytkowe. Obszar ten powinien zostać poddany rewaloryzacji pojętej jako proces ciągły dotyczący aspektów przekształceń techniczno - estetycznych, a także organizacyjno - prawnych, których celem jest uzyskanie pożądanych efektów funkcjonalno - przestrzennych dla współczesności, z zachowaniem szacunku dla przeszłości. Całość kompleksu planowana jest do wsparcia w ramach działania 7.2 RPO WP jest to teren popegeerowski pozostały po likwidacji PGR-u jako ostatnim użytkowniku tego kompleksu. Wyniku braku środków oraz zaniechań inwestycyjnych ostatni użytkownik doprowadził do narastających zaległości w pracach remontowo konserwatorskich a w konsekwencji do degradacji całego kompleksu. W planie rewitalizacji Gminy Medyka kompleks ten został uznany za szczególnie wymagający rewitalizacji potraktowania priorytetowego i nadania mu nowych funkcji gwarantujących jego rozwój.

Obszar NR 2 obejmuje działkę przekazaną przez Agencję nieruchomości Rolnych Skarbu Państwa Gminie Medyka. Działka znajduje się w Medyce jest obszarem zdegradowanym wymagającym zagospodarowania na cele użyteczności publicznej. W mpzp gminy Medyka teren ten oznaczony symbolem 56 ZU, stan techniczno - użytkowy - tereny zdegradowane o pow. ok. 2 ha, ustanowiony jako tereny zieleni urządzonej, przeznaczenie pod zagospodarowanie rekreacyjno - sportowe w ramach programu rewitalizacji planuje się wykonanie placu zabaw oraz boiska do gier zespołowych. Wyciąg z zapisu planu na tym obszarze dopuszcza lokalizowanie obiektów i urządzeń służących rekreacji i wypoczynkowi a także sezonowych usług małej gastronomii. Na podstawie przeprowadzonej analizy identyfikacji problemów podjęto decyzję o włączeniu tego obszaru do programu rewitalizacji celem ożywienia tego obszaru i włączenia go do zagospodarowania i wzbogacenia infrastruktury sportowo rekreacyjnej przy osiedlu popegeerowskim.

- **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Medyka**

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Medyka zostało przyjęte uchwałą nr XXXIV/22/2002 przez Radę Gminy w Medyce dnia 10 lipca 2002 r. Jako akt kierownictwa wewnętrznego, studium nie jest przepisem prawa miejscowego i jako taki nie może być podstawą do wydawania żadnych decyzji inwestycyjnych oraz decyzji z zakresu gospodarki nieruchomościami. Stanowi jednak podstawę do sporządzanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Studium ma na celu określenie długofalowego procesu kształtowania i ewolucji struktury przestrzennej jej obszaru wynikającą z:

- uwarunkowań stanu, potrzeb i wymogów ochrony środowiska, przyrody, krajobrazu i dziedzictwa kulturowego;
- uwarunkowań, potrzeb i możliwości rozwoju społeczno - gospodarczego gminy;
- kierunków polityki przestrzennej przyjętej przez państwo oraz regulacji prawnych dotyczących gospodarki przestrzennej.

Kierunki i zasady ochrony dóbr kultury: Na obszarze gminy Medyka występują obiekty architektury i budownictwa, parki, cmentarze i stanowiska archeologiczne ujęte w rejestrze zabytków oraz ujęte w wykazie obiektów zabytkowych. Rejestr zabytków i wykaz obiektów podlegających ochronie zawarty jest w materiałach uwarunkowań rozwoju gminy Medyka niniejszego studium. Wszystkie te obiekty podlegają ochronie z mocy ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o Ochronie dóbr kultury i o muzeach (t. j., Dz. U. Nr 98 póź 1150 z dnia 10 grudnia 1999 r.). Wszelkie działania podejmowane na obiektach zabytkowych wymagają zezwoleń wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 21 ust. 1 ustawy). Ochrona konserwatorska polegać ma na zabezpieczeniu wartości istniejących oraz przywracaniu obiektom walorów, które uległy zniszczeniu. Celem zapewnienia właściwej ochrony istniejącej na obszarze gminy substancji zabytkowej wskazuje się następujące strefy jej ochrony w zależności od rangi i rodzaju obiektu zabytkowego:

- strefę „A” - pełnej ochrony konserwatorskiej. Strefa związana jest z obiektami wpisanymi do rejestru zabytków oraz stanowiskami archeologicznymi. W obszarze gminy Medyka strefą „A” objęte są:
- strefę „B” - ochrony zachowanych elementów zabytkowych. Strefa dotyczy wszystkich obiektów objętych strefą „A” oraz ujętych w wykazie zabytków budynków i budowli występujących w terenach osiedleńczych wraz z ich otoczeniem, a także cmentarzy .
- strefę „E” - ochrony ekspozycji obiektów zabytkowych. Są to przede wszystkim otwarte wglądy na obiekty zabytkowe z dróg. W miejscach dobrej widoczności obiektów zabytkowych z dróg wskazane jest urządzenie parkingów lub miejsc bezpiecznego zatrzymania pojazdu. Strefa „E” ochrony ekspozycji dotyczy obiektów zabytkowych objętych strefą „A” pełnej ochrony konserwatorskiej.
- strefę „K” - ochrony krajobrazu. Strefą „K” ochrony krajobrazu obejmuje się obiekty zabytkowe, do których stosują się strefy „A” i „E” oraz wszystkie cmentarze w obszarze gminy. Ochrona polega na zachowaniu występujących w otoczeniu obiektów zabytkowych wartościowych elementów krajobrazu i drzewostanu.

Strefy powyższe należy uwzględniać na każdym etapie zagospodarowania przestrzennego terenów obejmujących obiekty zabytkowe oraz terenów z nimi sąsiadujących, a w szczególności na etapie opracowania dla nich miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w oparciu o wnioski, opinie i wcześniejsze decyzje państwowej służby ochrony zabytków. Szczególnej uwagi wymaga uwzględnianie, w trakcie opracowania planów miejscowych oraz na etapie ich realizacji, stanowisk archeologicznych licznie występujących na obszarze gminy

Medyka w terenach zabudowanych i projektowanych do zainwestowania, a także w obszarach rolnych.

Plan odnowy miejscowości na terenie gminy Medyka

Plan Odnowy Miejscowości Hurko na lata 2009 - 2015 przyjęty uchwałą nr XXXIV/258/09 Rady Gminy Medyka z dnia 18.11.2009 r.

Plan Odnowy Miejscowości Hureczko na lata 2013 - 2020 przyjęty uchwałą XXXIV/21/13 Rady Gminy Medyka z dnia 17 lipca 2013 r.

Plan Odnowy Miejscowości Jaksmanice na lata 2010 - 2015 przyjęty uchwałą nr XXV/185/08 Rady Gminy Medyka z dnia 23 grudnia 2008 r.

Plan Odnowy Miejscowości Leszno na lata 2009 - 2015 przyjęty uchwałą nr XXVIII/206/09 Rady Gminy Medyka z dnia 23 marca 2009 r.

Plan Odnowy Miejscowości Medyka na lata 2009 - 2015 przyjęty uchwałą nr XXVIII/205/09 Rady Gminy Medyka z dnia 23.03.2009 r.

Plan Odnowy Miejscowości Torki na lata 2007 - 2015 przyjęty uchwałą nr XXIII/152/08 Rady Gminy Medyka z dnia 23 września 2008 r.

Plany odnowy miejscowości jest to dokument operacyjny, określający plan, strategię działań społeczno - gospodarczych, cele, priorytety i zasady wspierania zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Plan skupia się na aspektach społecznych, ekonomicznych i środowiskowych tego rozwoju, w sposób zrównoważony.

Konstrukcja dokumentu opiera się na kilku zasadniczych komponentach, są to:

- ogólna charakterystyka miejscowości,
- analiza zasobów miejscowości służącą przedstawieniu stanu rzeczywistego,
- analizę SWOT,
- plan inwestycyjny w kontekście uwzględnienia kierunków rozwoju miejscowości.

Dokument ma charakter poznawczy, który służy szerokiemu i kompleksowemu rozpoznaniu obecnego stanu miejscowości i potencjału rozwoju w szerszej perspektywie. Stwarza także możliwości decyzyjne w sprawach podejmowania przedsięwzięć inwestycyjnych, które pozwalają na wcześniejsze podjęcie prac przygotowawczych dla planowanych działań w miejscowości, które pozwalają na wykorzystanie zasobów miejscowości i jej rozwój.

Dokument ma charakter otwarty, co oznacza, że Plan rozwoju miejscowości powinien być aktualizowany w odniesieniu do oczekiwań i potrzeb mieszkańców, oraz zmieniających się warunków lokalnych i regionalnych.

- **Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego**

Zgodnie z art. 15, ust. 2 pkt. 5 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t. j. Dz. U. 2015 poz. 199) w planie miejscowym określa się obowiązkowo zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Projekt planu, zgodnie z ww. ustawą musi zostać uzgodniony przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Na terenie gminy Medyka funkcjonuje 7 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Określają one obowiązkowe zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego.

Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gminy Medyka:

1. Miejscowy plan zagospodarowania miejscowości Medyka przyjęty uchwałą nr XXXIII/226/98 przez Radę Gminy Medyka z dnia 30.04.1998 r.
2. Miejscowy plan zagospodarowania miejscowości Jaksmanice przyjęty uchwałą nr XXII/159/96 przez Radę Gminy Medyka z 20.12.1996 r.
3. Miejscowy plan zagospodarowania miejscowości Siedliska przyjęty uchwałą nr XXII/160/96 przez Radę Gminy Medyka z 20.12.1996 r.
4. Miejscowy plan zagospodarowania miejscowości Siedliska przyjęty uchwałą nr XXII/161/96 przez Radę Gminy Medyka z 20.12.1996 r.
5. Miejscowy plan zagospodarowania miejscowości Hureczko przyjęty uchwałą nr XXII/158/96 przez Radę Gminy Medyka z 20.12.1996 r.
6. Miejscowy plan zagospodarowania miejscowości Siedliska przyjęty uchwałą nr XXXV/240/98 przez Radę Gminy Medyka z 17.06.1998 r.
7. Miejscowy plan zagospodarowania miejscowości Hurko przyjęty uchwałą nr VII/28/07 przez Radę Gminy Medyka z 27.02.2007 r.
8. Miejscowy plan zagospodarowania miejscowości Medyka przyjęty uchwałą nr XXXI/218/98 przez Radę Gminy Medyka z 27.02.1998 r.
9. Miejscowy plan zagospodarowania miejscowości Medyka przyjęty uchwałą nr XXXI/3/2002 przez Radę Gminy Medyka z 26.03.2002 r.
10. Miejscowy plan zagospodarowania miejscowości Hurko, Hureczko przyjęty uchwałą nr XLIV/336/10 przez Radę Gminy Medyka z 10.11.2010 r.
11. Miejscowy plan zagospodarowania miejscowości Medyka przyjęty uchwałą nr XXIV/148/12 przez Radę Gminy Medyka z 30.10.2012 r.

Gmina jest w trakcie opracowania Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miejscowości Hureczko oraz opracowała Strategię Rozwoju Gminy Medyka na lata 2016 - 2022. Dodatkowo gmina planuje opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla pozostałych miejscowości gminnych.

5.2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.2.1. Charakterystyka gminy

Gmina Medyka jest to gmina wiejska, usytuowana we wsch. części województwa podkarpackiego, we wsch. części powiatu przemyskim. Od półn. sąsiaduje z gminą Stubno, od połd. z miastem i gminą Przemyśl, od zach. z gminą Żurawica, a od wsch. granica gminy przebiega wzdłuż granicy państwowej polsko - ukraińskiej. Na terenie gminy zlokalizowane jest towarowo - osobowe przejście graniczne pomiędzy Polską a Ukrainą. Siedziba gminy to Medyka. Gminę tworzy 7 sołectw: Hureczko, Hurko, Jaksmanice, Leszno, Medyka, Torki, Siedliska. Największymi obszarowo miejscowościami są: Medyka, Leszno i Torki. Te trzy miejscowości stanowią prawie 63% powierzchni całej gminy.

Obszar gminy położony jest w Dolinie Dolnego Sanu, który rozciąga się od Przemyśla aż po ujście Sanu do Wisły poniżej Sandomierza. Wzdłuż doliny Sanu biegnie ważny szlak komunikacyjny z Sandomierza do Przemyśla, współcześnie reprezentowany przez linie kolejową o znaczeniu międzynarodowym, która łączy Warszawę ze Lwowem, Kijowem i Odessą. Na półn. od Medyki rozpościera się Płaskowyż Tarnogrodzki, od połd. Płaskowyż Sańsko - Dniestrzański, którego fragment znajduje się na terytorium Polski. W kierunku połd. - zach. leżące między dolinami Sanu i Wiaru - Pogórze Przemyskie. Znaczna jej część obejmuje obszar zwany „Bramą Przemyską”. W gminie dominuje równinna rzeźba terenu, z lekko pagórkowatymi obszarami we wsiach Jaksmanice i Siedliska.

Lasy w gminie występują w połd. jej części i zajmują niewielką enklawę. Wskaźnik zalesienia obszaru gminy jest bardzo niski i wynosi 0,84%. Ogólna powierzchnia lasów wynosi około 51 ha.

Na obszarze gminy występują bogate złoża surowca energetycznego - gazu ziemnego wysokometanowego. W dolinie Sanu, w terenach jego terasy zalewowej, występują duże udokumentowane złoża kruszywa naturalnego.

Gmina leży w dorzeczu Sanu w obrębie zlewni Wisły. Rzeka San przepływa wzdłuż półn. i zach. granicy gminy. Przez obszar gminy płyną nieliczne potoki, które zasilane są głównie wodami opadowymi i roztopowymi. Na obszarze gminy występują również akwenty wody stojącej w postaci niewielkich stawów w zespołach podworskich oraz w wyrobiskach po żwirowych.

5.2.2. Zarys historii obszaru gminy

Osadnictwo na tym terenie gminy istniało już prawdopodobnie w okresie paleolitu (ok. 30 000 tysięcy lat p.n.e.), o czym świadczą ślady obozowisk człowieka na tym terenie. Prace archeologiczne dostarczyły wielu materiałów w postaci popielnic

i przedmiotów z krzemienia oraz brązu. Z późniejszych epok pochodzą takie znaleziska jak siekiery, topory, groty strzał i oszczepów.

Rys historyczny poszczególnych miejscowości gminy:

- **Hureczko**

Data powstania miejscowości nie jest znana. Jednak wiadomo, że miejscowość istniała już w XIV w.

W miejscowości istniało lotnisko. Zostało założone podczas pierwszego oblężenia Twierdzy Przemyśl w jesieni 1914 r. Zajmowało ono łąki wsi Hureczko znajdujące się na przedpolach baterii fortecznej nr 13 „Łapajówka”.

Z lotniska w Hureczku wykonano dnia 23 listopada 1914 r. pierwszy w historii lot pocztowy. Lotnisko zostało przejęte 31 października 1918 r. przez polską załogę i stało się drugim polskim lotniskiem. Użytkowane było do końca II wojny światowej, później zaprzestano jego użytkowania i zburzono zabudowania, obecnie jego teren zajmują uprawy.

- **Hurko**

Data powstania Hurka nie jest znana. Wiadomo jednak, że miejscowość istniała już od XIV w. jako siedziba szlachecka. Historycy uważają, że Hurko zostało założone przez Książów Hurkonów.

Na pocz. XVII w. głośno było o Hurku z powodu walk chłopskich z wyzyskiem feudalnym. Tak jak nieznana jest data powstania wsi, tak samo nie wiadomo kiedy powstała pierwsza świątynia. Pierwsza wzmianka o istnieniu cerkwi pochodzi z 1510 r. Była to cerkiew pw. Opieki Matki Bożej. W XVIII w. funkcjonowała inna nazwa miejscowości, Hurko Wielkie przy którym powstał przysiółek, a później oddzielna wieś Hureczko, zwana wówczas Hurko Małe. Istniejąca tam do lat 60 - tych drewniana cerkiew pw. Podwyższenia Krzyża Świętego została zbudowana w 1716 r. Pierwszy kościół rzymsko - katolicki zbudowała w 1908 r. Jadwiga Skarbek - Borowska, dziedziczka Hurka. Stał on się kościołem filialnym parafii Medyka. Hurko dzięki pielgrzymce hrabiny Borowskiej do Watykanu, otrzymało certyfikat z błogosławieństwem papieża Piusa X. Na pocz. XX w. w Hurko mieszkało 685 greko katolików i 49 rzymsko katolików.

W końcu XIX w. rozpoczęto budowę pierścienia fortów wokół Przemyśla. Fort nr XIV wybudowano na wsch. krańcu Hurka. Miał on za zadanie bronić Bramy Przemyskiej od wsch. między Sanem, a wzgórzami medyckimi Po wybuchu I wojny światowej, ludność Hurka została ewakuowana do Dynowa i Drohobyczki, gdyż Hurko znajdowało się w obrębie austriackiej Twierdzy Przemyśl. W miejscowości okopane były trzy ciężkie działa armatnie. Zdobytą Twierdzę Przemyśl przez Rosjan w dniu 3 września 1915 r., zwiedzał car Rosji Mikołaj II wraz ze swym sztabem.

- **Jaksmanice**

Jaksmanice istniały już w XV w. Jednak odkryte ślady osadnictwa przedhistorycznego świadczą o bardzo wczesnym pobycie człowieka na tym terenie.

Wieś często zmieniała właścicieli. W 1772 r. od rządu austriackiego na licytacji nabył je hrabia Ignacy Cetner. W 1921 r. wieś liczyła 185 domów i 1023 mieszkańców (946 grekokatolików, 24 katolików, 53 Żydów).

Przed II wojną światową część gruntów należała do księżnej Lubomirskiej, mieszkającej w pałacu na Bakończycach, a znaczna część do cerkwi. W imieniu księżnej zarządzał ekonom z Dziewięzyc (obecnie na Ukrainie). Dwór, w którym mieszał, znajdował się w pobliżu kościoła, był drewniany i kryty gontem. Obecnie jest tam gospodarstwo, przy którym zachowały się resztki dworskiego sadu.

We wsi znajdowała się cerkiew parafialna, początkowo drewniana, później w 1901 r. zbudowano murowaną, która choć bez wyposażenia, zachowała się do dziś. Obok niej stoi drewniana dzwonnica z XIX w. Jak podaje „Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich” uposażenie proboszcza w obu wsiach wynosiło 101 morgów roli i 13 morgów łąk. Istniał zwyczaj chowania proboszczów i zasłużonych mieszkańców wsi blisko świątyni, natomiast pozostałych w głębi cmentarza leżącego tuż koło kościoła. Nowy cmentarz w Jaksmanicach założono po II wojnie światowej. Plebania była drewniana, obok niej stały potężne stodoły i stajnia (obecny budynek klubu).

W Jaksmanicach istniała rzymsko - katolicka kaplica dla rodzin polskich, która uległa zniszczeniu. Kościół w Jaksmanicach był filialny, podlegał parafii Hurko.

W Jaksmanicach istniała czytelnia publiczna im. M. Kaczkowskiego, która w 1905 r. liczyła 60 członków oraz dwuklasowa szkoła z ukraińskim językiem nauczania, licząca w 1928 r. 123 dzieci. W jej pobliżu posadzono lipy na cześć zniesienia pańszczyzny w 1848 r. Zachowały się one do dziś.

We wsi zachowały się także ruiny fortyfikacji zewnętrznego pierścienia twierdzy przemyskiej.

- **Leszno**

Miejscowość Leszno (dawniej Poździacz) wzmiankowana jest po raz pierwszy w dokumencie z 1589 r., jako wyznaczona do dostarczania podwód dla Przemyśla. Parafia istniała tu od XVI w. Proboszcz cerkwi św. Bazylego w Poździaczu wymieniany jest w dekreście sądu trybunalskiego w Lublinie z 1614 r.

W 1777 r. we wsi wzniesiono drewnianą cerkiew, która przetrwała do dzisiaj i stanowi cenny zabytek architektoniczny.

Po II wojnie światowej podczas akcji „Wisła” wysiedlono ze wsi ludność pochodzenia ruskiego, w miejsce której osiedlili się tutaj repatrianci ze wsi Radochońce (powiat mościski) oraz ludność wsi Borownica (gmina Bircza). Cześć wysiedlonej ludności powróciła jednak do miejscowości po 1956 r.

W 1979 r. zarządzeniem Ministerstwa Administracji zmieniono nazwy 120 miejscowości w Polsce pld. - wsch. Wśród nich znalazł się Poździacz, który otrzymał nazwę Leszno. Stare nazwy przywrócono w 1981 r. wszystkim miejscowościom z wyjątkiem Poździacza, który na życzenie mieszkańców pozostał Lesznem.

- **Medyka**

Ludność z terenu Medyki znalazła się w czasach Imperium Romanum pod wpływami prowincjonalnej kultury rzymskiej, o czym świadczą ożywione kontakty handlowe z kupcami Imperium, czego dowodem są znalezione na terenie Medyki rzymskie monety z czasów panowania cesarzy Antoniusa Piusa, Hadriana, Galiena oraz złoty medalion z podobizną cesarza Walensa z IV w.

Pierwsza historyczna wzmianka o Medyce pochodzi z 1403 r., a sama nazwa osady najprawdopodobniej wywodzi się od słowa „med” z języka ruskiego, co oznacza miód. Z niego to właśnie słynęły medyckie lipowe lasy, w których okoliczna ludność zakładała barcie.

W XV w. Medyka posiadała drewniany gród - zamek, w którym częstym gościem był Władysław Jagiełło, odpoczywający tutaj w drodze z Krakowa na Ruś.

Medyka w XVI w. należała do jednego z sześciu kluczy, na jakie podzielone były dobra starostwa przemyskiego. Klucz medycki otoczony był od wsch. kluczem mościckim, od zach. kluczem przemyskim, od pld. kluczem dziewięczyckim i składał się z podwójnej grupy wiosek po obu stronach Sanu. W pierwszej grupie znalazły się: Medyka - jako centrum klucza, Buców, Poździacz, Szechynie, Torki, w drugiej: Batycze, Darowice, Maćkowice, Małkowice i Witoszyńce.

W 1772 r. Medyka w wyniku pierwszego rozbioru Polski znalazła się pod zaborem austriackim, wchodząc w skład cyrkułu ze stolicą w Przemyślu. W tym to roku właścicielami wsi stali się Antoni i Zofia Lubomirscy. Po nich właścicielami byli Głogowscy, w 1809 r. Medykę zakupił Józef Benedykt Pawlikowski. W rękach tego rodu miejscowość pozostała do 1939 r., stając się zarazem ważnym ośrodkiem kultury polskiej. Dwór medycki stał się ostoją polskiej myśli patriotycznej i gościł wiele znaczących osobistości. Ścierały się w nim różne poglądy dotyczące najważniejszych dla kraju spraw. Ludność Medyki czynnie brała udział we wszystkich ważniejszych zrywach narodowych, jakie miały miejsce w XIX w.

W 1848 r. przez Medykę przeszły wojska rosyjskie kierujące się na Węgry, gdzie wybuchły walki narodowowyzwoleńcze. Dwór Pawlikowskich zamieniono wówczas na szpital wojskowy.

Pawlikowskich, z racji zamiłowań do kultury i sztuki, zwano „Medyceuszami” spod Przemyśla. Sponsorowali oni szczególnie uzdolnioną młodzież galicyjską. Zapraszali do Medyki znanych artystów i gromadzili pamiątki narodowe i dzieła sztuki. Dzięki nim przetrwały do dziś widoki medyckiego dworu, parku, oranżerii i jeziora.

- **Siedliska**

Pierwsze wzmianki na temat Siedlisk pochodzą z 40 - tych lat XV w. W początkach osadnictwa na tym terenie ludność była narażona na najazdy Tatarów. Podobno ludzie ze wsi chronili się w lesie, a z czasem osiedlili się na stałe. Stąd wzięta się nazwa Siedliska.

Wieś wchodziła w skład dóbr koronnych starostwa przemyskiego. Po 1772 r. sprzedane przez rząd austriacki w prywatne ręce, były kolejno własnością Cetnerów,

Czartoryskich i Lubomirskich. Znajdował się tu folwark, który był własnością Lubomirskich. Położony był na tak zwanej „Długiej Łozie”- łąki i pola, gdzie obecnie stacjonuje jednostka wojskowa.

We wsi istniała filialna cerkiew grekokatolicka z kamienia pw. Opieki NMP. Po jej zburzeniu kamień wykorzystano do utwardzenia drogi. W 1917 r. wybudowano nową, drewnianą, która przetrwała do 60 - tych lat. Do dziś na jej miejscu pozostała niewielka kapliczka, pod którą znajduje się grób jednego z mieszkańców dworu (obok domu nr 36). Na cmentarzu znajdował się rodzaj kaplicy, tzw. „truparnia”, gdzie umieszczano zwłoki ludzi, którzy popełnili samobójstwo.

W 1921 r. wieś liczyła 132 domy i 799 mieszkańców (717 grekokatolików, 49 katolików i 33 Żydów).

W miejscowości znajdowała się czytelnia Proświty, która w 1905 r. liczyła 50 członków. Pełniła rolę domu ludowego, tu skupiało się życie towarzyskie wsi. We wsi istniała dwuklasowa szkoła z ukraińskim językiem nauczania, licząca w 1928 r. 105 dzieci, 2 nauczycieli. We wsi swoje warsztaty mieli szewc, kowal i stolarze. Sklepy prowadzone były przez Żydów.

W czasie II wojny światowej wielu mieszkańców zesłano na Syberię. W 1944 r. władze polskie i radzieckie podpisały umowę o wymianie ludności. Z dawnego powiatu przemyskiego wysiedlono blisko 65 tysięcy osób, głównie narodowości ukraińskiej. Kolejne wysiedlenia w ramach akcji „Wisła” objęły następne dziesiątki tysięcy. Wysiedlenia te nie ominęły mieszkańców Siedlisk i Jaksmanic. Wysiedleńcy otrzymywali 5 tysięcy rubli, za co mogli zakupić dom. Akcja była zorganizowana, wszyscy otrzymywali przydział do konkretnej miejscowości. Na ich miejsce przyjechali osiedleńcy między innymi z Rokietnicy (Skupień, Łapa, Strzelec) i z Radochoniec. Po wojnie z rdzennych mieszkańców zostało tylko 7 rodzin, były to rodziny mieszane polsko - ukraińskie.

W czasie II wojny światowej żołnierze I Armii Wojska Polskiego rozbroili się, przebrali w cywilne ubrania i podobno w lesie koło Siedlisk, w tzw. „Kątach” zakopali sztandary wojskowe. Stąd udali się w kierunku Węgier.

- **Torki**

Miejscowość Torki znana była już w XVI w. z istniejącego portu rzecznego, w którym składowano sól (tzw. Skład Solny), sprowadzaną z kopalni drohobyckich. Stąd transportowana była Sanem i Wisłą do Gdańska (rocznie 6000 beczek).

W 1605 r. mieszkańcy Torek zastąpili z walki z uciskiem feudalnym. Prowadzili ją chłopcy przeciwko królewskim dzierżawcom, którymi byli Potoccy i stolnik przemyski Samuel Trojecki. Sprawa dotarła aż na dwór królewski, Zygmunt III Waza stanął w obronie uciskanych.

W Torkach w 1657 r. obozowały wojska księcia Siedmiogrodu - Jerzego II Rakoczego, który najechał na Polskę. Połączyły się one tutaj z wojskami kozackimi pod dowództwem płk Antona Zdanowicza i wspólnymi siłami, pustosząc okoliczne tereny (Przemysł), ruszyły na Warszawę.

Miejscowość należała kiedyś do klucza medycznego dóbr starostwa przemyskiego, a jej mieszkańcy mieli obowiązek dozorować stadninę królewską w Medyce. Później Torki wchodziły w skład medycznych dóbr Pawlikowskich. Torki, podobnie jak Poździacz (obecnie Leszno), były przed wojną zamieszkane niemal wyłącznie przez Ukraińców. Większość z nich została wywieziona do ZSRR w 1945 r. nielicznych pozostałych (177 osób) wysiedlono podczas akcji „Wisła” na przełomie kwietnia i maja 1947r., część wróciła w rodzinne strony po 1956 r.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zgodnie z art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446, ze zm.) formami ochrony zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków;
- uznanie za pomnik historii;
- utworzenie parku kulturowego;
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Na obszarze gminy Medyka funkcjonują dwie z ww. form, jest to wpis do rejestru zabytków oraz ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

5.3.1. Zabytki nieruchomości wpisane do rejestru zabytków

Na terenie gminy Medyka znajdują się 23 zabytki nieruchomości wpisane do rejestru zabytków (Tabela nr 1). Są to jedne z najcenniejszych elementów krajobrazu kulturowego na terenie gminy. Obiekty te objęte są wszelkimi rygorami prawnymi wynikającymi z treści odpowiednich aktów prawnych, w tym przede wszystkim - rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wszelkie działania podejmowane przy tego typu obiektach wymagają pisemnego pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Tabela nr 1. Zabytki nieruchomości wpisane do rejestru zabytków w gminie Medyka

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	NR I DATA REJESTRU ZABYTKÓW
1	Hurko	fortyfikacje twierdzy „Przemysł” - szaniec artyleryjski FS „Hurko B”	A-277 z dnia 06.06.2008 r.
2	Hurko	zespół dworski - dwór, park, mur, budynek gospodarczy	A-265 z dnia 24.12.1987 r.

3	Jaksmanice	cerkiew, ob. kościół parafialny rzymsko - katolicki pw. Narodzenia NMP	A-307 z dnia 11.05.1971 r.
4	Jaksmanice	dzwonnica przy kościele parafialnym pw. Narodzenia NMP	A-307 z dnia 11.05.1971 r.
5	Jaksmanice	cmentarz grekokatolicki przy kościele parafialnym pw. Narodzenia NMP	A-307 z dnia 11.05.1971 r.
6	Jaksmanice	fortyfikacje twierdzy „Przemyśl” - fort II a „Mogiłki”	A-389 z dnia 04.12.2009 r.
7	Leszno	cerkiew pw. św. Bazylego	A-307 z dnia 11.05.1971 r.
8	Leszno	dzwonnica przy cerkwi pw. św. Bazylego	A-307 z dnia 11.05.1971 r.
9	Leszno	cmentarz grekokatolicki (komunalny)	A-760 z dnia 09.03.1994 r.
10	Medyka	Drewniany kościół parafialny pw. św. Piotra i Pawła	A-470 z dnia 20.12.1989 r.
11	Medyka	dzwonnica przy kościele parafialnym pw. św. Piotra i Pawła	A-470 z dnia 20.12.1989 r.
12	Medyka	cmentarz komunalny	A-756 z dnia 10.03.1994 r.
13	Medyka	kaplica grobowa rodziny Pawlikowskich na cmentarzu komunalnym	A-756 z dnia 10.03.1994 r.
14	Medyka	kaplica grobowa rodziny Sienkiewiczów na cmentarzu komunalnym	A-756 z dnia 10.03.1994 r.
15	Medyka	3 schrony bojów z Przemyskiego Rejonu Uzbrojonego Linii Mołotowa	A-595 z dnia 05.07.2011 r.
16	Medyka	zespół dworsko - parkowy - oficyna, park z majdanem gospodarczym, pozostałości ogrodzenia	A-314 z dnia 19.07.1969 r.
17	Siedliska	cmentarz grekokatolicki	A-758 z dnia 09.03.1994 r.
18	Siedliska	koszary, ob. szkoła	A-757 z dnia 20.12.1995 r.
19	Siedliska	fortyfikacje twierdzy „Przemyśl” - fort artyleryjski „W-I Salis Soglio”	A-253 z dnia 03.11.1987 r.
20	Siedliska	fortyfikacje twierdzy „Przemyśl” - baterie sprzężone „XV a Borek”	312 z dnia 30.06.1971 r.
21	Siedliska	fortyfikacje twierdzy „Przemyśl” - fort pancerny	312 z dnia 30.06.1971 r.
22	Torki	cerkiew grekokatolicka, ob. kościół rzymsko - katolicki parafialny pw. Wniebowzięcia NMP	A-230 z dnia 03.08.2007 r.
23	Torki	cmentarz grekokatolicki, ob. komunalny (cz. południowa)	A-759 z dnia 03.10.1994 r.

5.3.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków ruchomych w gminie Medyka

Zgodnie z art. 3. pkt. 1 i 3 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytek ruchomy, to rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będących dziełem człowieka lub związanych z jego działalnością, stanowiących świadectwo

minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Ze względu na bezpieczeństwo obiektów nie publikuje się szczegółowych danych na temat zabytków ruchomych. Na terenie gminy Medyka zabytki ruchome to wyposażenia kościoła. (Tabela nr 2).

Wszystkie wymienione obiekty wpisane są do rejestru zabytków i również objęte są rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, która zobowiązuje właściciela lub posiadacza zabytku ruchomego do:

- zapobiegania zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytku;
- przeciwdziałaniu kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi za granicę;
- zawiadomienia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o uszkodzeniu, zniszczeniu lub kradzieży, zagrożeniu, zmianie miejsca przechowania, zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku.

Tabela nr 2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków w gminie Medyka

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT/ ZESPÓŁ OBIEKTÓW	NR I DATA WPISU DO REJESTRU ZABYTEKÓW
1	Medyka	7 elementów wyposażenia kościoła parafialnego pw. św. Piotra i Pawła	A-470 z dnia 20.12.1988 r.

5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Do obowiązków samorządu lokalnego należy ochrona zabytków, które znajdują się na terenie gminy. Zadania te precyzuje art. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446, ze zm.). Gminy mają dbać między innymi o: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie” oraz zapobiegać „zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków”. Do obowiązków nałożonych przez ustawę na gminę należy: „uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”, czemu ma służyć gminna ewidencja zabytków.

Zakres gminnej ewidencji zabytków:

- zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- stanowiska archeologiczne;
- historyczne układy ruralistyczne wsi, historyczne układy urbanistyczne miasta;
- inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (prezydenta miasta, burmistrza) w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Informacje o zabytkach nieruchomości, które powinna zawierać karta adresowa, określa Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. 2011 nr 113 poz. 661).

Gminna ewidencja zabytków nie jest jedną z form ochrony zabytków wymienionych w art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446, ze zm.) oraz zgodnie z art. 21 jest podstawą do sporządzenia programów opieki nad zabytkami. Dodatkowo ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. 2010 nr 75 poz. 474) istotnie wzmacnia rangę gminnej ewidencji zabytków poprzez między innymi obowiązek uzgadniania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków projektów decyzji o WZIZT (Warunków Zabudowy i Zagospodarowanie Terenu) oraz projektów budowlanych dotyczących obiektów ujętym między innymi w gminnej ewidencji zabytków.

Spis obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków w gminie Medyka przedstawia tabela poniżej - Tabela nr 3. Gminna ewidencja zabytków nieruchomości gminy Medyka zawiera 139 zabytków, w tym 23 obiekty wpisane do rejestru zabytków. Gminna ewidencja zabytków została opracowana w 2016 r.

Tabela nr 3. Obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków w gminie Medyka

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	ADRES	OBIEKT
1	Hureczko	dz. nr 139/5	park dworski
2	Hureczko	dz. nr 216/3, 216/5	cmentarz grekokatolicki
3	Hureczko	dz. nr 216/4	kościół filialny pw. MB Miłosierdzia
4	Hurko	nr 120	dwór w zespole dworsko - parkowym
5	Hurko	dz. nr 255	szaniec "Hurko" B
6	Hurko	dz. nr 346/1	szaniec "Hurko" A
7	Hurko	dz. nr 352/3, 352/7, 352/8, 352/10, 352/11, 352/12, 353/15	park krajobrazowy w zespole dworsko - parkowym
8	Hurko	dz. nr 352/12, 352/14	mur ogrodzeniowy w zespole dworsko-parkowym
9	Hurko	dz. nr 352/14	budynek gospodarczy w zespole dworsko-parkowym
10	Jaksmanice	nr 4	budynek mieszkalny
11	Jaksmanice	nr 21	budynek mieszkalny
12	Jaksmanice	nr 28	budynek mieszkalny
13	Jaksmanice	nr 28	obora
14	Jaksmanice	nr 29	budynek mieszkalny
15	Jaksmanice	nr 52	budynek mieszkalny

16	Jaksmanice	nr 68	budynek mieszkalny
17	Jaksmanice	nr 71	budynek mieszkalny
18	Jaksmanice	nr 72	budynek mieszkalny
19	Jaksmanice	nr 84	budynek mieszkalny
20	Jaksmanice	nr 94	budynek mieszkalny
21	Jaksmanice	nr 96	budynek mieszkalny
22	Jaksmanice	przy nr 78, dz. nr 222	krzyż żeliwny
23	Jaksmanice	dz. nr 233	cerkiew grekokatolicka parafialna pw. Opieki NMP, ob. kościół rzymskokatolicki parafialny pw. Narodzenia NMP w zespole
24	Jaksmanice	dz. nr 233	dzwonnica w zespole kościoła rzymskokatolickiego parafialnego pw. Narodzenia NMP
25	Jaksmanice	dz. nr 233	cmentarz grekokatolicki w zespole kościoła rzymskokatolickiego parafialnego pw. Narodzenia NMP
26	Jaksmanice	dz. nr 280	fort GW IIa "Mogiłki"
27	Jaksmanice	dz. nr 379	fort GW IIb "Cyków"
28	Jaksmanice	dz. nr 438	fort GW II "Jaksmanice"
29	Leszno	nr 12	budynek mieszkalny
30	Leszno	nr 16	budynek mieszkalny
31	Leszno	nr 26	budynek mieszkalny
32	Leszno	nr 28	budynek mieszkalny
33	Leszno	nr 29	budynek mieszkalny
34	Leszno	nr 42	budynek mieszkalny
35	Leszno	nr 43	budynek mieszkalny
36	Leszno	nr 47	budynek mieszkalny
37	Leszno	nr 53	budynek mieszkalny
38	Leszno	nr 55	budynek mieszkalny
39	Leszno	nr 65	budynek mieszkalny
40	Leszno	nr 66	budynek mieszkalny
41	Leszno	nr 71	budynek mieszkalny
42	Leszno	nr 72	budynek mieszkalny
43	Leszno	nr 88	budynek mieszkalny
44	Leszno	nr 92	budynek mieszkalny
45	Leszno	nr 95	budynek mieszkalny
46	Leszno	nr 96	budynek mieszkalny
47	Leszno	nr 121	budynek mieszkalny
48	Leszno	nr 122	budynek mieszkalny
49	Leszno	nr 124	budynek mieszkalny
50	Leszno	nr 128	budynek mieszkalny
51	Leszno	nr 130	budynek mieszkalny

52	Leszno	nr 137	budynek mieszkalny
53	Leszno	nr 139	budynek mieszkalny
54	Leszno	nr 146	budynek mieszkalny
55	Leszno	nr 163	budynek mieszkalny
56	Leszno	nr 165	budynek mieszkalny
57	Leszno	dz. nr 97	kapliczka
58	Leszno	dz. nr 98	cerkiew grekokatolicka parafialna pw. Św. Bazylego Wielkiego, ob. kościół rzymskokatolicki parafialny pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w zespole
59	Leszno	dz. nr 98	dzwonnica w zespole kościoła rzymskokatolickiego parafialnego pw. Niepokalanego Poczęcia NMP, ob. wyburzona
60	Leszno	dz. nr 108	kaplica grekokatolicka pw. Trójcy Świętej
61	Leszno	dz. nr 108	kapliczka
62	Leszno	dz. nr 592	cmentarz grekokatolicki, ob. komunalny
63	Leszno	dz. nr 610	kapliczka
64	Medyka	nr 8	budynek mieszkalny
65	Medyka	nr 83	budynek mieszkalny
66	Medyka	nr 94	budynek mieszkalny
67	Medyka	nr 97	budynek mieszkalny
68	Medyka	nr 101	budynek mieszkalny
69	Medyka	nr 139	budynek mieszkalny
70	Medyka	nr 167	budynek mieszkalny
71	Medyka	nr 174	budynek mieszkalny
72	Medyka	nr 203	budynek mieszkalny
73	Medyka	nr 207	budynek mieszkalny
74	Medyka	nr 217	budynek mieszkalny
75	Medyka	nr 227	budynek mieszkalny
76	Medyka	nr 228	budynek mieszkalny
77	Medyka	nr 232	plebania w zespole kościoła parafialnego pw. św. Piotra i Pawła
78	Medyka	nr 266	budynek mieszkalny
79	Medyka	nr 280	budynek mieszkalny
80	Medyka	nr 281	budynek mieszkalny
81	Medyka	nr 289	budynek mieszkalny
82	Medyka	nr 292	szkoła
83	Medyka	nr 303	budynek mieszkalny
84	Medyka	nr 307	budynek mieszkalny

85	Medyka	nr 351	budynek mieszkalny
86	Medyka	nr 389	budynek mieszkalny
87	Medyka	nr 478	oficyna w zespole dworsko-parkowym, ob. nr 478
88	Medyka	nr 479	sędziówka w zespole dworsko-parkowym, ob. nr 479
89	Medyka	nr 480	budynek mieszkalny
90	Medyka	nr 482	budynek mieszkalny
91	Medyka	nr 483	budynek mieszkalny
92	Medyka	przy nr 245, dz. nr 496	kapliczka
93	Medyka	przy nr 246, dz. nr 495	kapliczka
94	Medyka	przy nr 252, dz. nr 589	kapliczka
95	Medyka	przy nr 271, dz. nr 748	kapliczka
96	Medyka	przy nr 396, dz. nr 645	kapliczka
97	Medyka	dz. nr 260/261	obory w zespole dworsko-parkowym
98	Medyka	dz. nr 276/19	spichlerz w zespole dworsko-parkowym
99	Medyka	dz. nr 232, 320/1, 1159	3 schrony bojowe z Przemyskiego Rejonu Uzbrojonego Linii Mołotowa
100	Medyka	dz. nr 442/3, 442/8	park krajobrazowy w zespole dworsko-parkowym
101	Medyka	dz. nr 442/8	oficyna, ob. garaże w zespole dworsko-parkowym
102	Medyka	dz. nr 442/8	pozostałości dworu (piwnice i fundamenty) w zespole dworsko-parkowym
103	Medyka	dz. nr 442/8	pozostałości ogrodzenia w zespole dworsko-parkowym
104	Medyka	dz. nr 771/2	bożnica, ob. budynek nieużytkowany
105	Medyka	dz. nr 826	dzwonnica w zespole kościoła parafialnego pw. św. Piotra Pawła
106	Medyka	dz. nr 826	kościół parafialny pw. św. Piotra i Pawła w zespole
107	Medyka	dz. nr 1301	cmentarz komunalny
108	Medyka	dz. nr 1301	kaplica grobowa rodziny Pawlikowskich na cmentarzu komunalnym
109	Medyka	dz. nr 1301	kaplica grobowa rodziny Sienkiewiczów na cmentarzu komunalnym
110	Siedliska	nr 15	budynek mieszkalny

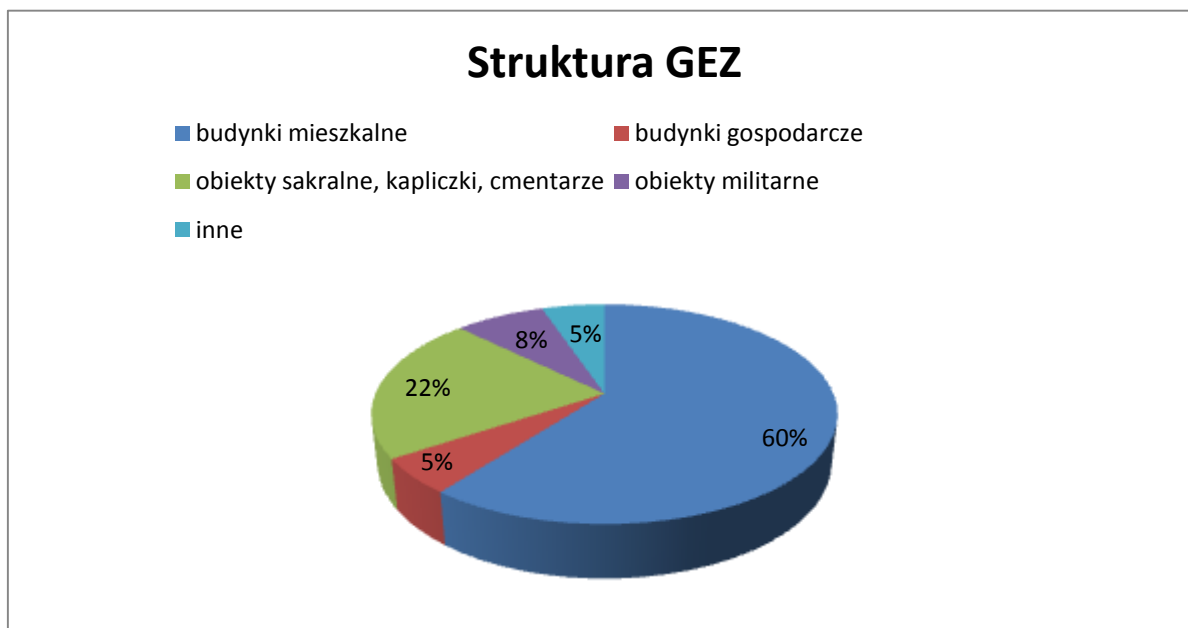

111	Siedliska	nr 57	budynek mieszkalny
112	Siedliska	nr 61	budynek mieszkalny
113	Siedliska	nr 69	budynek mieszkalny
114	Siedliska	nr 104	dom oficerski, ob. budynek mieszkalny III w zespole koszar
115	Siedliska	nr 104	kasyno, ob. budynek mieszkalny II w zespole koszar
116	Siedliska	nr 104	łaźnia, ob. szkoła w zespole koszar
117	Siedliska	nr 104	budynek mieszkalny I w zespole koszar
118	Siedliska	nr 104	stajnia w zespole koszar
119	Siedliska	nr 104	magazyn, punkt skupu żywca w zespole koszar
120	Siedliska	przy nr 36, dz. nr 697/1	kapliczka
121	Siedliska		cmentarz grekokatolicki
122	Siedliska	dz. nr 183/5	fort artyleryjski "W-I Salis Soglio"
123	Siedliska	dz. nr 384	fort artyleryjski "W XV Borek"
124	Siedliska	dz. nr 384	bateria sprzężona "XVa Borek"
125	Siedliska	dz. nr 546	betonowy schron bojowy linii Mołotowa
126	Torki	nr 5	budynek mieszkalny
127	Torki	nr 35	budynek mieszkalny
128	Torki	nr 39	budynek mieszkalny
129	Torki	nr 48a	budynek mieszkalny
130	Torki	nr 52	budynek mieszkalny
131	Torki	nr 139	budynek mieszkalny
132	Torki	nr 142	budynek mieszkalny
133	Torki	nr 142	obora
134	Torki	nr 143	budynek mieszkalny
135	Torki	nr 143	obora
136	Torki	przy nr 6a, dz. nr 214/8	kapliczka
137	Torki	przy nr 142, dz. nr 158	kapliczka
138	Torki	dz. nr 88/3	cmentarz grekokatolicki, ob. komunalny
139	Torki	dz. nr 122/1	cerkiew grekokatolicka parafialna pw. Zaśnięcia NMP, ob. kościół rzymskokatolicki parafialny pw. Wniebowzięcia NMP

* Obiekty oznaczone na kolor niebieski są wpisane do rejestru zabytków.

Poniżej przedstawiony Rysunek nr 1, obrazuje strukturę obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

Rysunek nr 1. Struktura GEZ

5.5. Zabytki archeologiczne

Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem krajobrazu kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach okolic gminy Medyka. Środowisko kulturowe gminy zawiera zewidencjonowane stanowiska archeologiczne datowane od epoki kamienia do epoki nowożytnej. Zewidencjonowano je w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski: 107-85, 108-84, 108-85, 109-84. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest jednak zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych uda się zidentyfikować nowe ślady osadnicze.

Stanowiska archeologiczne to materialne ślady działalności ludzi. W obrębie stanowiska archeologicznego grupują się zazwyczaj pozostałości licznych powstających i zamierających kolejno osad czy cmentarzysk. Stanowią one podstawowe, a często wręcz jedyne źródło wiedzy o najdawniejszej przeszłości naszych ziem. Nawet dla późniejszych czasów, poczynając od średniowiecza, wyniki badań archeologicznych stanowią cenne uzupełnienie przekazów pisanych.

W celu ochrony stanowisk archeologicznych i nawarstwień kulturowych podczas inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, ważne jest określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków, lub przeznaczonych do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowanie przez inwestorów zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach właściwego miejscowo Konserwatora Zabytków.

W związku z licznymi zagrożeniami zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446, ze zm.) wszystkie zabytki archeologiczne, bez względu na stan zachowania, podlegają ochronie i opiece. W celu ochrony stanowisk archeologicznych i nawarstwień kulturowych, na obszarach występowania stanowisk archeologicznych oraz w strefie ich ochrony, podczas inwestycji związanych z robotami ziemnymi, wymagane jest prowadzenie prac archeologicznych w zakresie uzgodnionym pozwoleniem na badania archeologiczne Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę lub przed rozpoczęciem prac ziemnych. Wyniki badań często stanowią jedyną dokumentację następujących po sobie faktów osadniczych na tym terenie. Pozwalają one skorygować, uszczegółowić i potwierdzić informacje uzyskane ze źródeł pisanych. Pozyskany w trakcie badań materiał ruchomy umożliwia uzupełnienie danych o kulturze materialnej mieszkańców. Należy przy tym pamiętać, że zasięg stanowisk archeologicznych został wyznaczony na mapach na podstawie badań powierzchniowych. Jednak nie może on odpowiadać dokładnie zasięgowi występowania pozostałości osadnictwa pradziejowego pod ziemią. Dlatego należy traktować go zawsze orientacyjnie, ponieważ może okazać się, że obiekty archeologiczne zalegają także w sąsiedztwie wyznaczonego na podstawie obserwacji powierzchniowej, zasięgu stanowiska. Niezbędne jest także określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków, lub przeznaczonych do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowanie przez inwestorów zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach właściwego miejscowo Konserwatora Zabytków, zgodnie z ustawą o ochronie i opiece nad zabytkami.

Cały obszar gminy Medyka został rozpoznany stosowaną obecnie metodą powszechnej inwentaryzacji zabytków archeologicznych Polski pod nazwą archeologiczne zdjęcie polski. Na terenie gminy Medyka znajduje się 141 zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych (Tabela nr 4) ujętych w gminnej ewidencji zabytków archeologicznych.

Tabela nr 4. Stanowiska archeologiczne na terenie gminy Medyka

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	NR OBSZARU AZP	NR STANOWISKA W MIEJSCOWOŚCI/ NA OBSZARZE
1	Leszno	107-85	1/1
2	Leszno	107-85	2/49
3	Leszno	107-85	3/62
4	Leszno	107-85	4/63
5	Leszno	107-85	5/64
6	Leszno	107-85	6/65
7	Leszno	107-85	7/69
8	Leszno	107-85	8/70
9	Leszno	107-85	9/71
10	Leszno	107-85	10/72
11	Leszno	107-85	11/73

12	Leszno	107-85	12/74
13	Leszno	107-85	13/75
14	Leszno	107-85	14/76
15	Leszno	107-85	15/81
16	Leszno	107-85	16/82
17	Leszno	107-85	17/83
18	Leszno	107-85	18/84
19	Leszno	107-85	19/85
20	Leszno	107-85	20/86
21	Leszno	107-85	21/87
22	Leszno	107-85	22/88
23	Leszno	107-85	23/89
24	Leszno	107-85	24/90
25	Leszno	107-85	25/91
26	Leszno	107-85	26/92
27	Leszno	107-85	27/93
28	Leszno	107-85	28/94
29	Leszno	107-85	29/95
30	Leszno	107-85	30/96
31	Leszno	107-85	31/97
32	Leszno	107-85	32/98
33	Leszno	107-85	33/99
34	Leszno	107-85	34/101
35	Leszno	107-85	35/102
36	Leszno	107-85	36/103
37	Leszno	107-85	37/104
38	Leszno	107-85	38/105
39	Leszno	107-85	39/106
40	Torki	107-85	1/45
41	Torki	107-85	2/46
42	Torki	107-85	3/47
43	Torki	107-85	4/50
44	Torki	107-85	5/51
45	Torki	107-85	6/52
46	Torki	107-85	7/53
47	Torki	107-85	8/54
48	Torki	107-85	9/55
49	Torki	107-85	10/56
50	Torki	107-85	11/57
51	Torki	107-85	12/58
52	Torki	107-85	13/66
53	Torki	107-85	14/67
54	Torki	107-85	15/68
55	Hureczko	108-84	1/27
56	Hurko	108-84	1/24

57	Hurko	108-84	1/25
58	Hurko	108-84	3/26
59	Hurko	108-85	4/10
60	Hurko	108-85	5/11
61	Medyka	108-85	1/1
62	Medyka	108-85	2/2
63	Medyka	108-85	3/3
64	Medyka	108-85	4/4
65	Medyka	108-85	5/5
66	Medyka	108-85	6/6
67	Medyka	108-85	7/19
68	Medyka	108-85	8/20
69	Medyka	108-85	9/21
70	Medyka	108-85	10/22
71	Medyka	108-85	11/23
72	Medyka	108-85	12/24
73	Medyka	108-85	13/25
74	Medyka	108-85	14/26
75	Medyka	108-85	15/27
76	Medyka	108-85	16/28
77	Medyka	108-85	16/41
78	Medyka	108-85	17/29
79	Medyka	108-85	18/30
80	Medyka	108-85	19/31
81	Medyka	108-85	20/32
82	Medyka	108-85	21/33
83	Medyka	108-85	22/34
84	Medyka	108-85	23/35
85	Medyka	108-85	24/36
86	Medyka	108-85	25/37
87	Medyka	108-85	26/38
88	Medyka	108-85	27/39
89	Medyka	108-85	28/40
90	Medyka	108-85	29/42
91	Medyka	108-85	30/43
92	Medyka	108-85	31/44
93	Medyka	108-85	32/45
94	Medyka	108-85	33/46
95	Medyka	108-85	34/47
96	Medyka	108-85	35/48
97	Medyka	108-85	36/49
98	Medyka	108-85	37/50
99	Medyka	108-85	38/51
100	Medyka	108-85	39/52
101	Medyka	108-85	40/53

102	Medyka	108-85	41/54
103	Medyka	108-85	42/55
104	Medyka	108-85	43/56
105	Medyka	108-85	44/57
106	Medyka	108-85	45/58
107	Medyka	108-85	46/59
108	Medyka	108-85	47/60
109	Medyka	108-85	48/61
110	Medyka	108-85	49/62
111	Medyka	108-85	50/63
112	Medyka	108-85	51/64
113	Medyka	108-85	52/65
114	Medyka	108-85	53/66
115	Medyka	108-85	54/67
116	Medyka	108-85	55/68
117	Medyka	108-85	56/69
118	Medyka	108-85	57/70
119	Medyka	108-85	58/71
120	Medyka	108-85	59/72
121	Medyka	108-85	60/73
122	Medyka	108-85	61/74
123	Medyka	108-85	62/75
124	Siedliska	108-85	3/12
125	Siedliska	108-85	4/13
126	Siedliska	108-85	5/14
127	Siedliska	108-85	6/16
128	Siedliska	108-85	7/17
129	Siedliska	108-85	8/18
130	Torki	108-85	16/41
131	Jaksmanice	109-84	1/153
132	Jaksmanice	109-84	2/152
133	Jaksmanice	109-84	3/130
134	Jaksmanice	109-84	4/131
135	Jaksmanice	109-84	5/132
136	Jaksmanice	109-84	6/133
137	Jaksmanice	109-84	7/148
138	Jaksmanice	109-84	8/149
139	Jaksmanice	109-84	9/150
140	Jaksmanice	109-84	10/151
141	Jaksmanice	109-84	16/124

5.6. Krajobraz kulturowy i zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Synteza elementów przyrody i widocznych efektów działalności człowieka jest architekturą krajobrazu, czyli formą, która obok treści składa się na krajobraz kulturowy. Ochrona tego krajobrazu to pełna ochrona obiektu zabytkowego wraz jego otoczeniem i walorami przyrodniczymi, roślinnością i warunkami socjologicznymi. Polega ona na ochronie najcenniejszych obiektów, zespołów, obszarów i świadomym ich przekształcaniu w taki sposób, by tworząc nowe wartości, unikać deformacji istniejącego, historycznie ukształtowanego dziedzictwa. Chronić należy więc nie tylko obiekty architektury, kapliczki i figury przydrożne, również krajobraz ukształtowany ludzką ręką.

Do najbardziej wartościowych obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie gminy Medyka należą:

- **OBIEKTY SAKRALNE**

Cerkiew grekokatolicka parafialna pw. Opieki NMP, ob. kościół rzymsko - katolicki parafialny pw. Narodzenia NMP, Jaksmanice

Zdjęcie nr 1. Cerkiew grekokatolicka parafialna pw. Opieki NMP, ob. kościół rzymsko - katolicki parafialny pw. Narodzenia NMP, Jaksmanice

Wieś wzmiankowana już w XV w., w poł. XIX w. znajdowała się we wsi drewniana cerkiew parafialna, która pod koniec XX w. została zniszczona. Jedynym śladem jest drewniana dzwonnica. Nowa świątynia została wybudowana w 1901 r. i działała do 1947 r., po czym została zamknięta na kilkanaście lat. W 1982 r. świątynia przeszła prace remontowe i porządkowe.

Cerkiew usytuowana jest w cyplu w pld. - wsch. części wsi. Wokół cerkwi, do której prowadzą z drogi schody, na stokach wzniesienia nieczynny cmentarz grekokatolicki. Postawę cypla porasta starodrzew.

Cerkiew w kształcie krzyża łacińskiego, orientowana, z poszerzeniem skrzyżowania ramion, z wydłużonym prezbiterium zamkniętym trójbocznie, do którego przylegają pastoforia. Budowla wolnostojąca, na niewielkim cokole, trójczłonowa. Wertykalnymi akcentami są baniaste, ośmiosegmentowe kopuły, oparte na wysokich ośmiobocznych tamburach. Zbudowana z cegły maszynowej, wiązanej zaprawą wapienna. Dach i kopuły kryte ocynkowaną blachą.

Stan zachowania obiektu - bardzo dobry.

Dzwonnica przy kościele rzymsko - katolickim parafialnym pw. Narodzenia NMP, Jaksmanice

Zdjęcie nr 2. Dzwonnica przy kościele rzymsko - katolickim parafialnym pw. Narodzenia NMP, Jaksmanice

Dzwonnica prezentuje typ dzwonnicy o ścianach zwężających się ku górze, bez wyraźnych cech stylowych. Dzwonnica usytuowana jest na płn. -zach. krańcu wzniesienia, tuż przy krawędzi zbocza.

Dzwonnica konstrukcji słupowej, wspartej na okazałych podwalinach spoczywających na granitowych głazach. Dach kryty papą położoną na deskowaniu. Założona na rzucie zbliżonym do kwadratu. Jednokondygnacyjna, nakryta dachem brogowym, tworzącym dość wydatny okap. Drewniana oszalowana gontami, posadowiona na drewnianych podwalinach położonych na kamiennych głazach. Nakryta dachem czterospadowym pokrytym gontem.

Stan zachowania obiektu - dobry.

Cerkiew grekokatolicka pw. Św. Bazylego Wielkiego, ob. kościół rzymsko - katolicki parafialny pw. Niepokalanego Poczęcia NMP, Leszno

Zdjęcie nr 3. Cerkiew grekokatolicką pw. Św. Bazylego Wielkiego, ob. kościół rzymsko - katolicki parafialny pw. Niepokalanego Poczęcia NMP, Leszno

Wieś wzmiankowana po raz pierwszy w 1589 r. Z kolejnej daty - 1614 r., wynika, że w miejscowości znajdowała się cerkiew parafialna. Obecna została wzniesiona w 1737 r., o czym świadczy napis na belce nad zach. wejściem, który został zniszczony w trakcie remontu w latach 80 - tych XX w.

Kościół usytuowany jest w centralnej części wsi. Działka zblizona jest do trapezu, ogrodzona współczesną metalową siatką. W zach. części zachował się starodrzew, w centralnej części działki kościół.

Budowla orientowana, z sanktuarium skierowanym na wsch. Założona na planie krzyża, z kwadratową nawą, prostokątnym, trójbocznie zamkniętym sanktuarium i tej samej szerokości kwadratowym babińcem. Bryła trójdzielna, z wyraźną dominantą wertykalną - cebulastą, ośmiopolową kopułą na ośmiobocznym tamburze, osadzony na wysokim prostopadłościennym masywie korpusie nawy, zwieńczoną obudowaną latarnią z cebulastym hełmem zakończonym krzyżem. Sanktuarium i babiniec pokryte dachami siodłowymi, o tym samym poziomie kalenicy. Cerkiew drewniana, konstrukcji zrębowej, szalowana pionowo ułożonymi deskami. Dach pierwotnie kryty gontem, obecnie miedzianą blachą.

Wyposażenie - cztery tonda z przedstawieniami Ewangelistów, mosiężna chrzcielnica w ptn. kryłosie.

Stan zachowania obiektu - bardzo dobry.

Cerkiew - kaplica liturgiczna, grekokatolicka pw. Trójcy Świętej, ob. cerkiew parafialna, Leszno

Zdjęcie nr 4. Cerkiew - kaplica liturgiczna, grekokatolicka pw. Trójcy Świętej, ob. cerkiew parafialna, Leszno

Cerkiew wybudowana jako kaplica liturgiczna w 1858 r., opuszczona po 1947 r. została wyremontowana i rozbudowana w latach 1991 - 1993. Kaplica usytuowana jest ku zach., na ptn. - zach. skraju wsi, na płaskim terenie, zadrzewionym nieregularnie. W ptn. - zach. części placu domkowa kapliczka, pomiędzy nimi nieoznakowane mogiły.

Kaplica zbudowana z drewna świerkowego i sosnowego, o konstrukcji dwubryłowej, zrębowej. Kaplica na planie wydłużonego prostokąta, nieznacznie przewężonego w nowo dobudowanej części, zamknięta trójbocznie w sanktuarium. Nawa i prezbiterium o jednakowej szerokości przykryte blaszonym dachem o jednej kalenicy. Na środku kalenicy znajduje się wieżyczka na sygnaturkę. Przed nawą węższy i niższy przedsionek a przed nim obszerne zadaszanie chroniące przed deszczem. Podwaliny cerkwi osłonięte szerokim ochronnym okapem z blachy.

Stan zachowania obiektu - bardzo dobry.

Kościół parafialny pw. św. Piotra i Pawła, Medyka

Zdjęcie nr 5. Kościół parafialny pw. św. Piotra i Pawła, Medyka

Drewniany kościół wzniesiony został w latach 1607 - 1608, współcześnie z fundacją parafii przez króla Zygmunta III Wazę. Obecna forma kościoła różni się od pierwotnej postaci, którą uzyskano w wyniku gruntownej przebudowy świątyni w 1850 r.

Rozbudowa zainicjowana była przez Jana Gwalberta Pawlikowskiego i polegała na przedłużeniu nawy w kierunku zach., rozbudowy przybudówek, powiększenia otworów okiennych oraz zmiany wystroju wnętrza. Przedłużenie nawy wymusiło przesunięcie dotychczas przylegającej do zach. ściany kościoła wieży - dzwonnicy w inne miejsce, obok kościoła. Kościół ponownie odnawiany w 1900 r., zyskał neobarokowy wystrój malarski wnętrza. Ostatni większy remont kościoła przeszedł w latach 80 - tych XX w.

Kościół usytuowany jest w płd. części wsi, w sąsiedztwie cmentarza parafialnego. Plac kościelny na planie zbliżonym do prostokąta, otoczony starodrzewem.

Kościół wzniesiony z drewna w konstrukcji zrębowej, na kamiennym podmurowaniu. Ściany z ociosanych na kant bierwion, wzmocnione lisciami, pokryte gontem, w przyziemiu osłonięte fartuchem. Zakrystia, składziki i kruchta murowane, kryte gontem. Wieżba dachowa konstrukcji krokwiowo - płatwiowej. Wieżyczka na sygnaturkę konstrukcji słupowo - zastrzałowe. Prezbiterium na rzucie prostokąta, od wsch. zamknięte trójbocznie z dostawionymi po bokach niższymi przybudówkami mieszczącymi zakrystię i składziki. Korpus nawowy na rzucie wydłużonego prostokąta, trój nawowy, znacznie szerszy od prezbiterium. Od zach. do korpusu przylega kruchta na rzucie zbliżonym do kwadratu. Prezbiterium i korpus nawowy tej samej wysokości, nakryte osobnymi dachami, różnej wysokości. Dach nawy wyższy, dwuspadowy, od zach. i wsch. zamknięty trójkątnymi szczytami. Dach nad prezbiterium dwuspadowy od wsch. zamknięty trójkątnym szczytem. Na kalenicy dachu korpusu nawowego sześcioboczna wieżyczka na sygnaturkę z latarnią zwieńczoną cebulastą kopułką. Zakrystia i składzik niższe od ścian kościoła, nakryte dachami dwuspadowymi. Dachy i wieżyczka na sygnaturkę kryte blachą ocynkowaną.

Wyposażenie głównie współczesne, wykonane w 2 poł. XX w. Na uwagę zasługują późnobarokowe feretrony oraz szaty, sprzęty i naczynia liturgiczne z XVIII - XIX w.

Stan zachowania obiektu - bardzo dobry.

Dzwonnica przy kościele parafialnym pw. św. Piotra i Pawła, Medyka

Zdjęcie nr 6. Dzwonnica przy kościele parafialnym pw. śś. Piotra i Pawła, Medyka

Drewniana dzwonnica została wzniesiona w latach 1607 - 1608, współcześnie z drewnianym kościołem. Pierwotnie usytuowana była przy zach. ścianie kościoła stanowiąc z nim jednorodną bryłę. W 1850 r., w trakcie gruntownej przebudowy i rozbudowy kościoła dzwonnica została przeniesiona na obecne miejsce, obok kościoła. W niemal niezmienionej formie przetrwała do chwili obecnej. W latach 80 - tych XX w., w trakcie remontu budowli zespołu kościelnego, dotychczas osłonięte deskowym szalunkiem ściany dzwonnicy poszyto gontami

Dzwonnica położona jest w płd. części wsi, kilka metrów od kościoła, w obwodzie współczesnego ogrodzenia placu kościelnego.

Dzwonnica wolnostojąca w formie wieży, na rzucie kwadratu, o ścianach lekko pochylonych ku środkowi, w przyziemiu osłonięta fartuchem. Dach czterospadowy, namiotowy, zwieńczony latarnią nakrytą kopułką. Dzwonnica drewniana, na kamiennym podmurowaniu. Ściany konstrukcji słupowo - ramowej, wzmocnione zastrzałami, zewnątrz poszyte gontami. Dach konstrukcji krokwiowo - płatwiowe z latarnią, obity blachą ocynkowaną.

Wyposażenie - dzwon odlany w 1752 r. przez Jana Gottera Anthony'ego w Gdańsku.

Stan zachowania obiektu - dobry.

Cerkiew grekokatolicka, obecnie kościół rzymsko - katolicki parafialny pw. Wniebowzięcia NMP, Torki

Zdjęcie nr 7. Cerkiew grekokatolicka, obecnie kościół rzymsko - katolicki parafialny pw. Wniebowzięcia NMP, Torki

Osada Torki wzmiankowana była w źródłach po raz pierwszy w 1446 r. Pierwotna drewniana cerkiew wzniesiona została jednak dopiero w XVII w., wzmiankowana w 1661 r. Uległa zniszczeniu w czasie I wojny światowej. Pozostałością pierwotnego zespołu cerkiewnego jest drewniana dzwonnica konstrukcji słupowo - ramowej, przeniesiona w 1993 r. do Chotyńca. W 1926 r. grekokatolicka społeczność ówczesnej wsi podjęła decyzję o budowie nowej murowanej świątyni w 1926 r. Budowę ukończono w 1937 r., pozostawiając nie wykończone elewacje. Po II wojnie światowej i wysiedleniu miejscowej społeczności ukraińskiej cerkiew została przejęta w 1946 r. przez kościół rzymsko - katolicki, jako filialna świątynia parafii w Medyce. Mimo szeregu prac adaptacyjnych świątynia zachowała pierwotną bryłę oraz charakter wnętrza.

Kościół usytuowany jest w centrum wsi, przy drodze z Medyki do Chotyńca. Orientowany, murowany z cegły maszynowej, o ścianach zewnątrz nieotynkowanych (za wyjątkiem tamburu kopuły), wzmocnionych przyporami. Kościół na rzucie krzyża, z prezbiterium i ramionami transeptu zamkniętymi trójbocznie. Po bokach prezbiterium dwa symetryczne pastoforia na rzucie zbliżonym do kwadratu. Wzdłuż bocznych ścian nawy arkadowe podcienia na rzucie prostokąta. Bryła na planie krzyża, o ścianach obwodowych równej wysokości, w centralnej części zwieńczona ośmioboczną kopułą z latarnią, nakrytą cebulastą kopułką, na której osadzony kuty krzyż na kuli. Kopuła na wysokim ośmiobocznym tamburze osadzonym na czworoboku. Nad nawą, prezbiterium i skrzydłami transeptu dachy dwuspadowe, nad trójbocznymi zamknięciami apsydy prezbiterium i ramion transeptu trójboczne półkopuły. Nad pastoforiami dachy dwuspadowe. Ściany obwodowe oraz tambur kopuły zwieńczone gzymsem (w tamburze profilowanym, otynkowanym). Do bocznych ścian nawy przylegają podcienia, otwarte półkoliście zamkniętymi arkadami, nakryte dachami pulpituowymi. Więźba dachowa drewniana, konstrukcji stolcowej. Kopuła konstrukcji drewnianej na krążynach. Dachy i kopuła kryte blachą płaską, ocynkowaną, łączoną na felc.

Z pierwotnego wystroju i wyposażenia świątyni zachowały się jedynie tablice pamiątkowe fundatorów świątyni i upamiętniająca chrzest Rusi. Pozostałe elementy o cechach zabytkowych, m.in.: konfesjonał, mensa ołtarzowa oraz boczne ławki, zostały przeniesione z kościoła w Wyszatycach.

Stan zachowania obiektu - bardzo dobry.

Synagoga, ob. obiekt nieużytkowany, Medyka

Zdjęcie nr 8. Synagoga, ob. obiekt nieużytkowany, Medyka

Synagoga powstała na pocz. XX w. Podczas II wojny światowej została zdewastowana przez hitlerowców. Po zakończeniu wojny użytkowana jako magazyn, obecnie jest nieużytkowana i popada w ruinę.

Budowla murowana, nieotynkowana z cegły, na planie prostokąta. W oknach elewacji wsch. zachowały się kraty z motywem Gwiazdy Dawida. Od zewnątrz na środku ściany wsch. znajduje się niewielki występ osłaniający wnękę na aron ha-kodesz. Zachował się również dach mansardowy.

Stan zachowania obiektu - bardzo zły.

- **CMENTARZE I MIEJSCA PAMIĘCI NARODOWEJ**

Na terenie gminy Medyka znajduje się 6 zabytkowych cmentarzy, z czego 3 to cmentarze grekokatolickie, 3 to cmentarze komunalne. Najstarszą nekropolią jest cmentarz grekokatolicki w Siedliskach, pochodzący z 1909 r. Stan zachowania cmentarzy jest dobry.

Cmentarz grekokatolicki, Jaksmanice

Cmentarz powstał w 1927 r., rozciąga się wokół cerkwi na zboczach wzniesienia. Zachowało się ponad 40 nagrobków z poł. XX w - przeważają krzyże na postumentach o ludowej dekoracji wskazujące na jakiś miejscowy warsztat. Przy prezbiterium kościoła nagrobki duchownych unickich. Teren porośnięty starodrzewiem z aleją doprowadzającą od drogi wiejskiej do kościoła, założoną na osi wsch. - zach.

Cmentarz grekokatolicki, ob. komunalny, Leszno

Cmentarz powstał w poł. XIX w., usytuowany w środku wsi, ok. 60 m na wsch. od głównej drogi wiejskiej (Przemysł - Stubno). Założony na rzucie zbliżonym do prostokąta, na terenie płaskim, ogrodzonym współczesną siatką metalową. Teren bez elementów planowania przestrzennego, jedynie wtórnie wykształconą alejką biegnącą wzdłuż zach. części ogrodzenia. Nagrobki w układzie luźnym, najstarsze dominują we wsch. części cmentarza. Zachowało się ponad 100 nagrobków z przełomu XIX/XX w., z których najstarszy pochodzi z 1868 r. Większość z nich to rzeźbiarskie nagrobki wapienne w formie krzyży, bądź też figur świętych usytuowanych na postumentach. Licznie występują krzyże żeliwne na cokółkach. Zachowany starodrzew.

Cmentarz komunalny, Medyka

Cmentarz komunalny założony został w 2 poł. XIX w., usytuowany w płd. części wsi, przy torach kolejowych. Ogradzony, założony na nieregularnym planie przypominającym trapez. W układzie przestrzennym zaznaczają się dwie alejki - jedna prowadząca od bramy wejściowej do kaplicy grobowej rodziny Pawlikowskich (na osi płn. - płd.) oraz druga odchodząca od tejże kaplicy na zach. Największe nasycenie starych nagrobków występuje w części płn. części cmentarza. Najstarszy nagrobek pochodzi z 1888 r. Na cmentarzu zachowało się kilkadziesiąt nagrobków z przełomu XIX/XX w - najwięcej z okresu międzywojennego. Dominują krzyże (kamienne bądź żeliwne) na postumentach. Teren cmentarza porośnięty starymi drzewami. Wyróżniającymi się elementami są dwie kaplice grobowe - Pawlikowskich oraz Sienkiewiczów.

Kaplica cmentarna - grobowa Pawlikowskich

Zdjęcie nr 9. Kaplica cmentarna - grobowa Pawlikowskich

Kaplica pochodzi z k. XIX w. - pocz. XX w., usytuowana w centralnej części cmentarza, przy głównej alei, w otoczeniu nagrobków, orientowana. Kaplica na rzucie prostokąta, z otworem drzwiowym na osi ściany zach. Kaplica jednoprzestrzenna, na niewielkim cokole, nakryta dwuspadowym dachem siodłowym, walcowatym osłoniętym półkuliście szczytami, we frontowej elewacji wydatny klucz, na którym osadzono krzyż. W podłuczcu szczytu na opasce współczesny napis - Pawlikowscy z Medyki. Wewnątrz obraz z przedstawienie Chrystusa Króla. Stan zachowania - bardzo dobry.

Kaplica grobowa Sienkiewiczów

Zdjęcie nr 10. Kaplica grobowa Sienkiewiczów

Kaplica pochodzi z k. XIX w. - pocz. XX w., usytuowana w pfn. części cmentarza, w pobliżu ogrodzenia, w otoczeniu nagrobków, frontem zwrócona na pfn. Kaplica to budowla murowana z kamienia i cegły, o ścianach gładko tynkowanych, dwukondygnacyjna, jednobryłowa, na rzucie prostokąta, na niskim cokole. Kaplica nakryta niskim, dwuspadowym dachem siodłowym, z trójkątnym, ogzysowanym przyczółkiem od frontu, z półkoliście zamkniętą wnęką na osi. Stan zachowania - bardzo dobry.

Cmentarz grekokatolicki, Siedliska

Cmentarz został założony w 1909 r., usytuowany w centrum wsi, przy głównej drodze wiejskiej, na wzniesieniu, gdzie usytuowana była drewniana cerkiew wzniesiona w 1917 r. (nieistniejąca). Założony na planie zbliżonym do owalu, brak alei. Teren porośnięty krzewami i orzechami. Zachowało się 24 nagrobki, usytuowanych na zboczach wzniesienia, wolnostojących. Najstarszy pochodzi z 1909 r. Przeważają nagrobki w formie betonowych postumentów z krzyżami, z dekoracją o ludowym charakterze.

Cmentarz grekokatolicki, ob. komunalny, Torki

Cmentarz powstał w poł. XIX w., usytuowany w zach. części wsi, przy drodze prowadzącej od cerkwi w pole, w kierunku zach. w odległości ok 200 m od drogi Przemysł - Stubno. Posiada nieregularny rzut zbliżony do trapezu, teren płaski, ogrodzony współczesną metalową siatką. Zaznaczają się trzy części oddzielone ścieżkami - najstarsza pld., środkowa użytkowana obecnie i pfn. bez pochówków, będąca rezerwą powierzchniową. Zabytkowa część pld. zawiera ok. 80 luźno stojących nagrobków, głównie z przełomu XIX/XX w. Są to głównie kamienne i betonowe postumenty z krzyżami bądź figurami świętych. Najstarszy nagrobek pochodzi z 1886 r.

Na terenie gminy występują także 8 miejsc pamięci narodowej (Tabela nr 5). Są to głównie krzyże katyńskie na cmentarzach w poszczególnych miejscowościach.

Tabela nr 5. Miejsca pamięci narodowej na terenie gminy Medyka

LP.	LOKALIZACJA I OPIS	NAZWA OBIEKTU	OPIS OBIEKTU
1	Medyka	Pomnik Grunwaldu	Obiekt murowany z metalowym krzyżem w kształcie muru z trzema tablicami metalowymi oraz napisem w części środkowej „GRUNWALD” z datami 1410 i 1985, dwoma orłami polskimi i dwoma mieczami.
2	Hureczko - cmentarz	Krzyż Katyński	Krzyż metalowy, malowany w kolorach drewna brzozonego z metalową tablicą.
3	Hurko - cmentarz	Krzyż Katyński	
4	Jaksmanice - cmentarz	Krzyż Katyński	
5	Leszno - cmentarz	Krzyż Katyński	
6	Medyka - cmentarz	Krzyż Katyński	
7	Siedliska - cmentarz	Krzyż Katyński	
8	Torki - cmentarz	Krzyż Katyński	

- **ZESPOŁY DWORSKO - PARKOWE**

Zespół dworski - parkowy, Hurko

Zdjęcie nr 11. Dwór w zespole dworsko - parkowym, Hurko

Wieś Hurko wzmiankowana już w XIV w. Od poł. XIX w. do pocz. XX w. należała do rodziny Skarbków - Borowskich, a następnie została przekazana Saletynom z Przemyśla, którzy pod koniec lat 40 - tych otoczyli zespół dworsko - parkowy betonowym murem, wykorzystując wcześniejsze ceglane ogrodzenie. Dwór w obecnej postaci powstał zapewne po 1852 r., gdyż plan katastralny przedstawia inny rzut budynku. Istotnym elementem ówczesnego układu przestrzennego były dwie duże kwatery ogrodów użytkowych, usytuowane we wsch. i zach. części założenia, które w formie szczątkowej dotrwały do dzisiaj. Po 1950 r. zespół został przejęty przez PGR.

Zespół usytuowany jest w pld. części wsi, na płaskim terenie. Pld. część założenia, opierającą się o starorzecze Sanu, zajmuje zaniedbany park z centralnie usytuowanym dworem. Dwór zwrócony elewacją frontową na ptn. Na wsch. od dworu usytuowane są pozostałości dawnego folwarku, na które składają się trzy duże, wolnostojące budynki obór oraz dwa niewielkie budynki gospodarcze. Z trzech zachowanych obór, dwie można datować na pocz. XX w., trzecia wybudowana w latach 70 - tych XX. przez PGR. Elewacje szczytowe obór zwrócone na pld., na łączące je drogę gospodarczą wyłożoną betonowymi płytami.

Budynek dworu powstał w 1 poł. XIX w. Posiada klasycystyczne elementy części niższej i eklektyczny charakter piętrowej dobudówki. Zbudowany z cegły, otynkowany. Budynek na planie prostokąta, ze zryzalitowaną częścią zach., stanowiącą późniejszą dobudówkę. Obecne główne wejście w elewacji frontowej, w ryzalicy, boczne w elewacji szczytowej wsch. Wyjście do ogrodu poprzez nieistniejący podpiwniczony taras we wsch. części przy elewacji pld. Bryła dwuczłonowa, korpus główny parterowy, nakryty wysokim dachem trzypołaciowym o kalenicy ułożonej równolegle do ścian podłużnych, z czterema lukarnami, po dwie w połaciach ptn. i pld. Ryzalit piętrowy nakryty dachem siodłowym o kalenicy prostopadłej i wyżej położonej od części parterowej. W części wsch. budynku zasypiane, niedostępne piwnice. Dach kryty dachówką ceramiczną.

Stan zachowania obiektu - dostateczny.

Zespół dworsko - parkowy, Medyka

Zdjęcie nr 12. Dom gościnny w zespole dworsko - parkowym, Medyka

W średniowieczu Medyka była częścią starostwa przemyskiego należącego w IV i XVI w. do potężnego rodu Kmitów. Znajdował się tam obronny gródek, gdzie często przebywał król Władysław Jagiełło. Prawdopodobnie była to drewniana fortalicja otoczona fosą i wałem. Odbudowana została przed 1542 r. przez Piotra Kmitę - był tu również folwark starościński z majdanem gospodarczym, który Kmita otoczył fosą i wałem. Jako właścicielka dzierżawy występuje także Anna Mohylanka Potocka. Do 1772 r. dobra te były dzierżawione przez różnych dzierżawców. W 1772 r. zostały zakupione przez księcia Antoniego Lubomirskiego. Wtedy Medyka stała się ich siedzibą - wybudowali murowany pałac, księżna Zofia Lubomirska założyła ogród. Prawdopodobnie już w k. XVIII w. Medyka przeszła na własność Głogowskich, których w 1809 r. sprzedali ją Józefowi Benedyktowi Pawlikowskiemu. Po nim odziedziczył Medykę Józef Gwalbert. Pawlikowscy użytkowali pałac wybudowany przez Lubomirskich, który był jednokondygnacyjny, murowany, klasycystyczny. Kolejnym właścicielem majątku był syn Gwalberta - Józef. Następnie został przejęty przez Adama Dębickiego i zaczął popadać w ruinę - pałac został częściowo zniszczony w 1848 r., kiedy służył jako szpital polowy i ostatecznie rozebrano go w ok. 1898 r. Na jego miejsce wybudowano oficynę na mieszkanie dzierżawcy, określane też jako dom gościnny. Pawlikowscy nadal zamieszkiwali w dawnej oficynie dworskiej, stojącej obok starego pałacu, tzw. Dom Powstańców, która została zburzona w 1918 r. Ostatnim właścicielem Medyki był syn Jana Gwalberta - Michał. Po I wojnie św. wybudował on w parku nowy dwór w tzw. stylu narodowym, według własnego projektu. Został on zniszczony w czasie II wojny światowej, rozebrany tuż po niej. Kompletnemu zniszczeniu uległy też budynki ogrodnicze, takie jak ananasarnia, pomarańczarnia itp. Obecnie z dawnego założenia dworskiego zachował się budynek oficyny oraz budynek tzw. sędziówki, usytuowany na terenie dawnego majdanu gospodarczego.

Zespół dworsko - parkowy zajmuje płn. kraniec wsi. Centrum stanowi tzw. wyspa medycka otoczona stawami i starorzeczem Sanu. Od wsch. mostek przerzucony nad tzw. kanałem ulgi łączy ją z od ograniczonym od płn. siatką ogrodzeniową (w części zach.) i fragmentami starego muru ogrodzeniowego i muru pozostałego po dawnej ananasarni i w części wsch. Grobla od zach. łączy wyspę z terenem dawnego majdanu gospodarczego po

zabudowanym w większości nowymi budynkami PGR (mieszkalnymi i gospodarczymi). Przy samej drodze zachowany stary budynek tzw. sędziówki. Teren wyspy równy, na obrzeżach porośnięty drzewami. Oficyna zajmuje jej płd. część. Naprzeciwko usytuowany jest parterowy, współczesny budynek przedszkola oraz stajni - obecnie garaże. Obok zachowane miejsce po starym pałacu oraz piwnice po oficynie z XVIII w. tzw. Domu Powstańców.

Dom gościnny pochodzi z 1898 r., powstał według projektu Michała Gwalberta Pawlikowskiego, zbudowany w stylu tzw. szwajcarskim. Położony jest na wyspie, wokół niego wały i fosa. Połączony mostem, a następnie drogą z majdanem gospodarczym. Budynek wolnostojący, elewacją frontową zwrócona na płn. Budynek na planie prostokąta, z ryzalitem wieży w narożu płd. - wsch. i ryzalitem werandy w elewacji frontowej. Bryła składa się z trzech zasadniczych części - dwukondygnacyjnego budynku głównego nakrytego dachem naczółkowym, jednokondygnacyjnego łącznika - przewiązki i dwukondygnacyjnej wieży zwieńczonej wysokim, czteropółcaciowym dachem wieżowym. Przed elewacją frontową wysunięta drewniana weranda nakryta trzypółcaciowym dachem z szerokim okapem, przed zach. i wsch. elewacją betonowe tarasy. Budynek całkowicie podpiwniczony. Budynek zbudowany z cegły, na zaprawie wapiennej, otynkowany, poddasze wykonane w konstrukcji tzw. pruskiego muru.

Barokowy park z 2 poł. XVI w. przekształcony XVIII w. przez Gwalberta Pawlikowskiego oraz w 1 poł. XIX w. Założony nieregularnie wokół tzw. wyspy powstańców, ograniczony od pd. stawami, od płn. - zach. i płn. - wsch. sadem pomologicznym. W parku liczne relikty z XIV i XVI w.

- **FORTY TWIERDZY PRZEMYŚL**

Wszystkie forty Twierdzy Przemyśl leżą na bardzo atrakcyjnym turystycznie terenie. W 2000 r. zostało oczyszczone większość fortów z krzaków i drobnych drzew, co pozwoliło na ich uczytelnienie i umożliwiło pomiary obiektów. Prace odkrywkowe pozwolą na dalsze uczytelnienie i zwiększenie atrakcyjności obiektów, ponadto dadzą podstawy do opracowania planów przyszłych ewentualnych rekonstrukcji i adaptacji fortów.

Fort I „Salis - Soglio”, Siedliska

Fort powstał w latach 1882 - 1886 według projektu Daniela Salis - Soglio. Założony na rzucie pięcioboku. Przy projektowaniu obiektu zakładano, że będzie fortem pancernym, jednak po roku od rozpoczęcia budowy zrezygnowano z montażu wież pancernych i zmodyfikowano pierwotny projekt.

Fort XV „Borek” wraz z przyległą baterią artyleryjską, Siedliska

Przybliżona powierzchnia: 170 arów. Fort o konstrukcji ceglanej i stropach stało - betonowych, założony na planie barkanu, poprzedzany suchą fosą bronioną na odcinku czołowym i lewego barku z kaponiery przeciwstokowej, na odcinku szyjowym z barkanowej bastei zapola, fosa prawego barku prawdopodobnie roniona była ze stanowiska polowego. Centralną część fortu zajmowały zachowane koszary wraz ze schronem głównym, częściowo zniszczonymi wybieżniami na wał oraz stanowiskiem

obserwacyjnym. Kaponiera przeciwstokowa, bateria pancerna i tradytor zostały wysadzone w 1915 r., rozbierane również po 1945 r.

Bateria artyleryjska na pld. od fortu założona była na planie dwuramiennika, posiadała 6 stanowisk ciężkiej artylerii oddzielonych od siebie poprzecznicami, baterię otaczał wał z bramą wjazdową w części szyjowej, poprzedzony głęboką fosą na czołowym odcinku. Bateria jest największym obiektem tego typu w całej Twierdzy Przemyśl. Pomiędzy baterią, a fortem XV „Borek” znajdują się pozycje piechoty wraz z połową baterią artylerii.

Fort IIb „Cyków”, Jaksmanice

Przybliżona powierzchnia 100 arów. Fort był typowym fortem piechoty międzypola. Założony na planie zbliżonym do półkola, od strony czoła posiadał fosę o spłaszczonym stoku od zapola wał z bastejką wjazdową. W części szyjowej znajdowały się koszary wraz z kaponierą szyjową. Z koszar poprzez schron główny i wybieżnie prowadziła droga na pozycje piechoty znajdujące się na półkolistym odcinku wału czołowego. W 1915 r. prawdopodobnie częściowo wysadzony, rozebrany w latach międzywojennych i powojennych.

Fort II „Jaksmanice”, Jaksmanice

Przybliżona powierzchnia: 230 arów. Fort w latach międzywojennych zniszczony przez saperów. Był fortem pancernym zbliżonym koncepcyjnie do fortu IV „Optyń”, jednak znacznie słabiej uzbrojonym. Założony na planie bastionu. W części szyjowej znajdowały się koszary szyjowe z kaponierą szyjową o konstrukcji ceglanej i stropach stalowo - betonowych połączonych ze schronem głównym. W wale czołowym znajdowały się poprzecznice ze schronami pogotowia, pomiędzy nimi stanowiska artylerii do obrony dalekiej, w trakcie oblężenia miały zmienić funkcję na pozycje piechoty. Na styku czoła i lewego barku znajdowało się stanowisko obserwacyjne wyposażone w stalową kopułę (lub wieżę) obserwacyjną. W oba barki fortu wbudowano dwukondygnacyjne tradytory. Całość założenia otaczała sucha fosa bez kojców. Fort wysadzony w 1915 r., częściowo rozebrany w powojennych, ponadto w latach powojennych dodatkowo zniszczony przez saperów wysadzających na nim niewypały.

Fort IIa „Mogiłki”, Jaksmanice

Przybliżona powierzchnia: 130 arów. Fort był nietypowym szafcem artyleryjskim. Posiadał nieregularny narys, otoczony wałem poprzedzonym suchą fosą. W części szyjowej broniony bastejką zapola. W części szyjowej znajdowały się jednokondygnacyjne koszary o konstrukcji ceglanej, stropach stało betonowych. W części czołowej schrony pogotowia i hangary na działa. Na czole i lewym barku fortu poprzecznice i stanowiska artylerii - szaniec położony na zapolu fortu II „Jaksmanice” mógł prowadzić ostrzał artyleryjski jego przedpola oraz przedpola Grupy Siedliskiej. W 1915 r. prawdopodobnie wysadzone koszary, następnie rozebrane.

Fort w Hurku

W miejscowości Hurko znajdował się jeden z fortów ptn. - wsch. odcinka obronnego Twierdzy Przemyśl - Fort XIV. Został on zbudowany ok. 1884 - 1886 r. jako fort

artyleryjski dwuwałowy przebudowany w 1900 r. na fort jednowałowy. Fort sąsiadował przez rzekę San z fortem XIIIa Zabłocie, wraz z którym osłaniał brody i przeprawy na rzece a po prawej stronie sąsiadował z Fortem XV Borek, z którym osłaniał drogę pocztową Lwów - Przemyśl. Po przegranej bitwie pod Lwowem - Rawą Ruską fort osłaniał odwrót 3 i 4 Armii Austriackiej za San. Najcięższe walki toczono na tym forcie w dniach 6 - 7 października 1914 r. kiedy nastąpił atak na tzw. grupę fortów siedliskich. Kilkakrotnie dochodziło do walki wręcz na wałach fortu na skutek tego, że przestarzałe karabiny maszynowe odmówiły załodze posłuszeństwa. Aktualnie fort nie istnieje, gdyż w 1975 r. w czasie rozbudowy linii kolejowej Przemyśl - Medyka miejsce gdzie znajdowały się dzieła fortyfikacyjne zajęto i znielowano pod budowę przyszłego urządzenia do obsługi bocznic kolejowej PKP, która jednak nie powstała do dnia dzisiejszego.

- **DZIAŁALNOŚĆ KULTURALNA I TURYSTYKA NA TERENIE GMINY**

Działalnością kulturalną w gminie zajmuje się aktywnie **Gminne Centrum Kulturalne w Medyce**, który posiada swoje siedziby w Torkach, Lesznie, Jaksmanicach i Hurku. GCK w ramach swojej działalności organizuje spotkania i imprezy okolicznościowe: rocznice uchwalenia Konstytucji 3 Maja, Odzyskania Niepodległości, Dzień Dziecka, Dzień Matki, Dzień Babci, Dzień Dziadka, „Andrzejki”, „Mikołajki”, „Walentynki”, wieczory kolęd, gry, zabawy i konkursy. Ponadto organizuje dla dzieci wycieczki piesze, rowerowe, autokarowe, ogniska i kuligi dla dzieci, zwiedzanie „Arboretum”, „Fortów w Jaksmanicach”. W miejscowościach Torki, Leszno w budynku biblioteki znajduje się świetlica, w której odbywają się różne imprezy artystyczne i okolicznościowe przy udziale społeczności lokalnej. Stowarzyszenia w gminie:

Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Medyckiej - celem stowarzyszenia jest: aktywizowanie i inspirowanie środowiska lokalnego, promowanie Gminy Medyka i jej mieszkańców, wspieranie rozwoju kulturalnego, oświatowego i religijnego, inicjowanie i wspieranie działań na rzecz profilaktyki zdrowotnej i problemów społecznych, podejmowanie działań służących ochronie przyrody, pozyskiwanie środków na działalność dostępnych funduszy pomocowych, prowadzenie działalności charytatywnej, opieka nad miejscami pamięci narodowej i podtrzymywanie pamięci rodu Pawlikowskich z Medyki.

Stowarzyszenie „Integracja - Siedliska” - zajmuje się upowszechnianiem i organizowaniem kultury fizycznej i sportu wszystkich mieszkańców w oparciu o udział własny oraz pomoc organizacyjną i materialną jednostki samorządu terytorialnego. Organizuje także różne działania na rzecz rozwoju wsi, kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji.

Stowarzyszenie Mieszkańców Wsi Torki „Nie tylko dla siebie” - Stowarzyszenie działa od 2001 r., ma charakter koła gospodyń wiejskich, współpracuje ze Szkołą Podstawową, Gminnym Ośrodkiem Kultury w Torkach i Urzędem Gminy Medyka. Stowarzyszenie organizuje czas mieszkańcom Torek i pobliskich miejscowości. Jest także inicjatorem różnych przedsięwzięć na terenie miejscowości.

Walory krajobrazowe płd. części gminy stwarzają możliwości dla rozwoju bazy wypoczynku weekendowego. Obiekty kulturowe o znaczeniu przyrodniczym i historycznym

na terenie gminy, w tym obiekty forteczne, stanowią ważne elementy dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponad regionalnym i są szansą dla rozwoju turystycznego gminy ukierunkowanego na turystykę poznawczą i edukacyjną. Przez teren gminy Medyka przebiega także „Szlak architektury drewnianej” o długości 67 km. Prowadzi z Przemyśla przez Radymno w kierunku przejścia w Korczowej, następnie drogami lokalnymi przez Stubno do Medyki. Na trasie znajduje się kilka obiektów o wyjątkowych walorach, ukazując wielką różnorodność form cerkiewnej architektury drewnianej. Przez teren gminy przebiega także szlak czarny prawobrzeżny „szlak forteczny Twierdzy Przemyśl” oraz „forteczna trasa rowerowa Twierdza Przemyśl”.

• FORMY OCHRONY PRZYRODY

Na obszarze gminy znajdują się tereny o wartościach przyrodniczych podlegające ochronie na mocy ustawy o ochronie dóbr kultury. Są to:

- zachowane w różnym stanie parki zabytkowe dawnych zespołów dworskich w miejscowościach: Medyka - park zespołu dworskiego (krajobrazowy), Hurko - park zespołu dworskiego (krajobrazowy), Hureczko - park zespołu dworskiego.
- licznie pomniki przyrody - 39 drzew pomnikowych (dęby, jesiony, platany, kasztanowce). Większość drzew pomnikowych występuje w ogrodach i parkach podworskich.
- użytek ekologiczny - Starorzecze w Hurku - uznany w 2002 r., o powierzchni 0,86 ha, jest to pozostałość ekosystemu mająca znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk
- rezerwat przyrody - Skarpa Jaksmanicka - uznany w 1991 r., o powierzchni 1,93 ha. Celem ochrony jest zachowanie miejsc łągowych żołą. Żołą jest gatunkiem chronionym i rzadkim w Polsce. Rezerwat obejmuje jedną z nielicznych w Polsce kolonii łągowych tego gatunku.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych technik analitycznych, pozwalających na porządkowanie informacji oraz diagnozowanie sytuacji wspólnoty samorządowej w konkretnym aspekcie. Stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia danej jednostki samorządu terytorialnego, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Jej nazwa to skrót od pierwszych liter angielskich słów, stanowiących jednocześnie pola przyporządkowania czynników, mogących mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego - silne strony, słabe strony, szanse i zagrożenia.

- S - STRENGTHS, czyli silne strony,
- W - WEAKNESSES, czyli słabe strony,
- O - OPPORTUNITIES, czyli szanse,
- T - THREATS, czyli zagrożenia.

Czynniki rozwoju podzielić można - ze względu na ich pochodzenie - na wewnętrzne, na które społeczność lokalna ma wpływ (silne i słabe strony), oraz na czynniki

zewnątrzne - umiejscowione w bliższym i dalszym otoczeniu jednostki (szanse i zagrożenia), na które społeczność lokalna nie ma bezpośredniego wpływu. Jednocześnie czynniki te można podzielić według kryterium charakteru wpływu na społeczność lokalną, dzięki czemu wyróżnić można czynniki: pozytywne, czyli atuty i szanse, oraz negatywne, czyli słabości i zagrożenia.

Poniżej przedstawione zostały wyniki analizy SWOT (Tabela nr 6), skoncentrowanej wokół problematyki zarządzania zasobem dziedzictwa kulturowego w gminie Medyka. Oznacza to, że obok zagadnień związanych z ochroną i opieką nad zabytkami, uwzględniono także inne czynniki, które wynikają z wielości i różnorodności elementów składających się na dziedzictwo kulturowe. W tabeli znalazły się silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia dotyczące zasobu zabytkowego, warunków dla realizacji działań w zakresie inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac budowlanych w odniesieniu do nieruchomości zabytkowych, jak również upowszechniania i promowania dziedzictwa materialnego i niematerialnego dla rozwoju gminy. Analiza nawiązuje w ten sposób do fundamentalnego założenia względem niniejszego programu - konieczności przemodelowania systemu ochrony zabytków w efektywny system ochrony dziedzictwa. Dziedzictwo gminy tworzy bowiem jego kilkusetletnia historia, manifestująca się zarówno w bogactwie zasobu zabytkowego, jak również w tradycji i kulturze, tworząc niepowtarzalny klimat.

Tabela nr 6. Analiza SWOT

<p style="text-align: center;">SILNE STRONY GMINY MEDYKA</p>	<p style="text-align: center;">SŁABE STRONY GMINY MEDYKA</p>
<ul style="list-style-type: none"> • położenie geograficzne - bliskość miasta Przemyśla; • przygraniczne położenie gminy sprzyjające nawiązywaniu kontaktów handlowych i gospodarczych; • otwartość i przychylność władz samorządowych; • bogata i ciekawa historia gminy; • zaktualizowana gminna ewidencja zabytków; • akcentowanie rozwoju turystyki z wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego w dokumentach strategicznych gminy; • zachowany kompleks obronny budowli i umocnień Twierdzy Przemyśl; • zachowane obiekty zabytkowe - obiekty sakralne, Miejsca Pamięci Narodowej; • walory przyrodnicze objęte następującymi 	<ul style="list-style-type: none"> • brak popularyzacji wiedzy o wartości chronionych obiektów oraz idei ochrony zabytków; • niewystarczający stan zabezpieczenia obiektów zabytkowych postępujący proces ich niszczenia; • samowole budowlane oraz niewłaściwie prowadzone remonty obiektów zabytkowych, powodujące utratę walorów zabytkowych; • niewystarczające wyposażenie obiektów sportowych i kulturalnych na terenie gminy; • niewielki stan bazy kulturalnej; • słabo rozwinięta baza turystyczna, hotelowa, noclegowa; • stosunkowo niewielka dbałość o obiekty wpisane do gminnej

<p>formami ochrony: rezerwat przyrody - Skarpa Jaksmanicka, pomniki przyrody - 13 szt., użytki ekologiczne - Użytek ekologiczny Starorzecze w Hurku;</p> <ul style="list-style-type: none"> • oznakowane szlaki turystyczne - szlak architektury drewnianej, szlak czarny, forteczna trasa rowerowa; • aktywnie działające instytucje, stowarzyszenia działające na terenie gminy zajmujące się kulturą, zabytkami, szerzeniem tradycji lokalnych - Gminne Centrum Kulturalne w Medyce, Gminna Biblioteka Publiczna w Medyce, Stowarzyszenie „INTEGRACJA - SIEDLISKA”, Stowarzyszenie Mieszkańców Wsi Torki „NIE TYLKO DLA SIEBIE”, Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Medyckiej, Stowarzyszenie na rzecz rozwoju Leszna; • wystawy organizowane w „Domu Gościnnym” w Medyce; • funkcjonujące Lokalne Centra Rozwoju na terenie gminy; • uczestnictwo w międzynarodowym projekcie Wspólna promocja turystycznych możliwości i kulturalno - historycznego dziedzictwa Lwowskiego obwodu, Podkarpackich i Lubelskich województw. 	<p>ewidencji zabytków;</p> <ul style="list-style-type: none"> • mieszana struktura własnościowa, utrudniająca porozumienie w sprawie remontów; • niedostateczna kondycja i sytuacja ekonomiczna gospodarstw rolnych, spadek dochodów ludności wiejskiej; • niewystarczające środki finansowe przeznaczane na dotacje na remonty i konserwację zabytków.
--	--

<p style="text-align: center;">SZANSE GMINY MEDYKA</p>	<p style="text-align: center;">ZAGROŻENIA GMINY MEDYKA</p>
<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie atrakcyjności wsi; • pojawienie się funduszy pomocowych wspomagających inwestycje gminne; • możliwość wsparcia finansowego z różnych źródeł, w tym ze środków Unii Europejskiej; • wzrost dotacji na prace z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami, w tym na prace konserwatorskie; • podniesienie poziomu życia ludzi; • wykorzystanie walorów zasobów 	<ul style="list-style-type: none"> • brak jasnych i przejrzystych przepisów regulujących działania przy obiektach zabytkowych niewpisanych do rejestru zabytków; • samowola budowlana - wprowadzanie elementów obcych, nowej zabudowy - np. nieprzemyślanej, niezgodnej z historyczną kolorystyką, agresywnych nośników reklamowych, architektury niezgodnej z lokalnymi

<p>kulturowych dla rozwoju turystyki;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wzrost świadomości w widzeniu obiektu zabytkowego jako miejsca do życia i jako lokowanie kapitału; • rosnący popyt na usługi turystyczne w Polsce i na świecie; • kreowanie nowych obszarów i produktów turystycznych w oparciu o atrakcyjny sposób zagospodarowania obiektów zabytkowych; • tworzenie nowych projektów i produktów turystycznych w oparciu o istniejące zasoby; • oznakowanie tras turystycznych pod kątem zabytków i atrakcji turystycznych; • poprawa dostępności do zabytków przez wprowadzanie nowoczesnych, bazujących na technologiach internetowych systemów informacji turystycznej; • rosnąca rola samorządu włączającego się w sferę ochrony dziedzictwa; • wysoka atrakcyjność turystyczna regionu; • programy edukacyjne, promocyjne, restrukturyzacyjne, prewencyjne i modernizacyjne realizowane na terenie gminy przez powiat, organy administracji wojewódzkiej i państwowej; • systematyczne opracowywanie aktualizacji dokumentów na poziomie gminy; • uwzględnienie ochrony dziedzictwa kulturowego w planowaniu przestrzennym; • archeologiczne badania na terenach realizowanych lub przewidzianych do inwestycji; • wprowadzenie nowoczesnych metod badawczych; • opracowanie Gminnych programów rewitalizacji; • Dyrektywa INSPIRE. 	<p>tradycjami;</p> <ul style="list-style-type: none"> • niezbyt skuteczna egzekucja prawna w zakresie samowoli budowlanych oraz dewastacji zabytków i środowiska; • zanieczyszczenie środowiska związane ze zwiększoną liczbą pojazdów; • jednowymiarowe postrzeganie zasobów dziedzictwa kulturowego: wyłącznie poprzez pryzmat ich gospodarczego wykorzystania lub przeciwnie - jedynie jako zasobu historycznego; • brak dostatecznego nadzoru nad remontami i przebudowami obiektów zabytkowych; • brak środków finansowych na infrastrukturę; • skomplikowane procedury w ubieganiu się o środki zewnętrzne skutkujące stosunkowo niewielkim wykorzystaniem środków z Unii Europejskiej, zwłaszcza przez osoby prywatne; • zerwanie ciągłości kulturowej - zmiana systemu wartości pomiędzy pokoleniami; • zagrożenia powodujące zmiany w układzie kompozycyjnym gminy; • zagrożenie dla dziedzictwa archeologicznego przez eksploatacje surowców mineralnych oraz działalność rolniczą; • bardzo wysokie koszty remontów obiektów zabytkowych; • bardzo wysokie koszty remontów obiektów zabytkowych.
---	--

7. Założenia programowe oraz zasady oceny realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami gminy Medyka

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Medyka służy ochronie i wykorzystaniu lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego, w różnych dziedzinach życia społecznego. Realizacja wyznaczonych celów, wymaga przede wszystkim zmiany w świadomości, szczególnie w obszarze odpowiedzialności jednostki samorządu terytorialnego, podmiotów, instytucji i sfer funkcjonalnych, które odpowiadają za ochronę środowiska kulturowego i naturalnego, za ład i zagospodarowanie przestrzenne, a także wyznaczone kierunki rozwoju gminy. Ważne jest także, aby właściciele zabytkowych obiektów, zmienili swoje podejście, przyczyniając się w ten sposób do poprawy stanu zachowania wszelkich dóbr środowiska kulturowego i naturalnego.

Na podstawie przeprowadzonej oceny stanu dziedzictwa kulturowego gminy, za pomocą analizy SWOT, zostały opracowane dwa priorytety, do których realizacji wyznaczono kierunki działania wraz z zadaniami (Tabela nr 7 i 8). Czynności te osiągnięte zostaną w perspektywie długofalowej, wieloletniej, których ostatecznym rezultatem będzie przywrócenie zabytkom gminy właściwych im walorów historycznych i estetycznych.

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446, ze zm.), Wójt zobowiązany jest do sporządzania, co dwa lata, sprawozdań z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawiania go Radzie Gminy. Wykonanie takiego sprawozdania, powinno być poprzedzone oceną poziomu realizacji programu, która powinna uwzględniać: wykonanie zadań, które zostały przyjęte do realizacji w czteroletnim okresie obowiązywania Gminnego programu opieki nad zabytkami oraz efektywność ich wykonania. Sposób weryfikacji ze zrealizowanych zadań został ujęty w ostatniej kolumnie w Tabeli nr 7 i nr 8.

Tabela nr 7. Kierunki i zadania w ramach Priorytetu nr I

PRIORYTET I: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego gminy, jako element rozwoju gospodarczo - społecznego gminy.		
KIERUNKI DZIAŁAŃ	ZADANIA	SPOSÓB WERYFIKACJI
Podjęcie działań mających na celu podniesienie atrakcyjności krajobrazu kulturowego gminy na potrzeby edukacyjne, społeczne i turystyczne.	Poprawa dostępności do poszczególnych obiektów zabytkowych poprzez udostępnienie obiektów dla zwiedzających w ścisłej współpracy z właścicielami obiektów.	Ilość osób zwiedzających
	Współpraca oraz wspieranie działań instytucji oraz organizacji turystycznych w zakresie ustalenia potrzeb rozwoju bazy turystycznej i propagowania walorów gminy, rozwinięcia informacji turystycznej w miejscach najliczniej uczęszczanych przez turystów.	Ilość podjęcia wspólnych działań, inwestycji, ilość turystów odwiedzających poszczególne obiekty/ atrakcje
	Podjęcie współpracy z instytucjami wprowadzającymi dodatkowe oznakowania	Ilość postawionych znaków/ tablic

	<p>obiektów zabytkowych na drogach wojewódzkich, powiatowych i gminnych, w celu informowania i ułatwiania dojazdu do tych obiektów.</p>	
	Montaż iluminacji świetlnych zabytkowych obiektów.	Ilość oświetlonych obiektów
	Stworzenie trasy turystycznej po kapliczkach/figurach/ krzyżach znajdujących się na terenie gminy, w postaci mapy z rozmieszczeniem ww. obiektów.	Ilość opracowanych tras, ilość zwiedzających
	Utrzymanie i opracowanie nowych szlaków turystycznych, wykorzystujących walory dziedzictwa kulturowego.	Ilość nowych szlaków, ilość osób odwiedzających szlaki
Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego.	Promowanie istniejących wartości krajobrazowych gminy oraz atrakcyjnych przestrzeni widokowych, w tym ochrona historycznego tła krajobrazowego.	Ilość działań promujących
	W momencie przyjmowania nowych planów, strategii, zwiększenie uwagi na prawidłowość treści dotyczących ochrony i opieki nad zabytkami.	Ilość informacji umieszczonych w dokumentach na temat zabytków, ilość wprowadzonych zmian
	Wspieranie badań archeologicznych poprzez inwentaryzacje terenowe stanowisk archeologicznych w ramach AZP.	Ilość przeprowadzonych badań, ilość odnalezionych obiektów
Rozszerzenie zasobów prawnych form ochrony zabytków gminy Medyka.	Systematyczne aktualizowanie i weryfikowanie obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków, poprzez okresowe przeglądy obiektów wpisanych do ewidencji.	Ilość przeprowadzonych aktualizacji gez, ilość obiektów wyłączonych z gez
	Stworzenie Gminnego programu rewitalizacji w celu zagospodarowania i rewitalizacji zdegradowanych obszarów.	Czy program został utworzony
	Systematyczne zbieranie informacji od właścicieli obiektów wpisanych do rejestru zabytków, dotyczących przeprowadzonych remontów.	Ilość zebranych informacji
	Coroczne rezerwowanie środków w budżecie gminnym przeznaczonych na dofinansowania prac konserwatorskich i remontów dla właścicieli zabytków.	Ilość środków przeznaczonych na dofinansowania
	Zwrócenie się do WKZ z prośbą o wykonanie kart ewidencyjnych (tzw. „kart białych”) zabytków należących do gminy.	Ilość opracowanych kart, ilość zaktualizowanych kart
Zahamowanie	Utrzymanie obiektów zabytkowych we	Ilość

<p>procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.</p>	<p>właściwym stanie technicznym i estetycznym oraz prowadzenie prac remontowo - konserwatorskich przy obiektach zabytkowych: 1). Odbudowa oficyny dworskiej w Medyce; 2). Odbudowa zabytkowego muru w Medyce.</p>	<p>przeprowadzonych prac remontowych, Konserwatorskich, ilość wydanych środków</p>
	<p>Prowadzenie okresowych kontroli stanu zachowania obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków: stanowiących własność gminy, w celu wytypowania najbardziej zagrożonych, wymagających niezbędnych remontów, na tej podstawie opracowanie planu remontów.</p>	<p>Ilość odbytych kontroli, ilość obiektów wymagających remonty/ konserwacje, ilość wytypowanych obiektów do remontów/ konserwacji</p>
	<p>Prowadzenie nadzoru konserwatorskiego nad inwestycjami ziemnymi realizowanymi przez gminę, a stanowiącymi zagrożenie dla zabytków archeologicznych.</p>	<p>Ilość przeprowadzonych nadzorów, ilość realizowanych prac ziemnych</p>
	<p>Interwencja władz gminy przy rażących naruszeniach prawa budowlanego, przy obiektach zabytkowych oraz ujętych w ewidencji gminnej (zwłaszcza jeśli chodzi o rozbudowy i przebudowy zmieniające bryłę budynków) we współpracy z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.</p>	<p>Ilość podjętych interwencji</p>
	<p>Rewaloryzacja obszarów i obiektów zabytkowych z możliwością ich adaptacji do nowych funkcji.</p>	<p>Ilość adaptacji obiektów, rodzaj działań związanych z rewaloryzacją</p>
	<p>Zapoznanie właścicieli i dysponentów obiektów zabytkowych z możliwościami korzystania z programowych funduszy Wspólnoty Europejskiej. Dysponowanie aktualnymi informacjami o możliwościach starania się o środki pozabudżetowe na dofinansowanie prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych.</p>	<p>Ilość zainteresowanych dofinansowaniem, ilość spotkań z właścicielami obiektów zabytkowych, ilość przekazanych informacji dotyczących dotacji</p>
	<p>Wspieranie lub prowadzenie prac porządkowych na terenach zabytkowej zieleni projektowanej oraz cmentarzach znajdujących się na terenie gminy, po uprzednim zaopiniowaniu zakresu prac i użytych metod z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.</p>	<p>Ilość przeprowadzonych prac</p>
	<p>Dofinansowanie prac rewaloryzacyjnych przy obiektach zabytkowych niebędących własnością gminy.</p>	<p>Wartość dofinansowań</p>
<p>Wspieranie działań związanych z zabezpieczeniem obiektów zabytkowych</p>	<p>Ilość działań, ilość obiektów, gdzie</p>	

	przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą (montaż instalacji przeciwpożarowej i alarmowej, zabezpieczeń przeciw włamaniom, znakowanie i ewidencjonowanie zabytków ruchomych itp.).	niezbędne jest zabezpieczenie, ilość wandalizmów
	Stały monitoring oraz aplikowanie o środki z programów wspierających rewitalizację obiektów zabytkowych oraz ochronę dziedzictwa kulturowego.	Ilość pozyskanych środków
Podjęmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.	Podnoszenie poziomu wykształcenia pracowników Urzędu Gminy zatrudnionych w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego, poprzez przeprowadzanie odpowiednich szkoleń.	Ilość przeprowadzonych szkoleń
	Merytoryczna pomoc właścicielom zabytków w tworzeniu wniosków aplikacyjnych o przyznanie środków na odnowę zabytku z funduszy unijnych, budżetu państwa oraz dotacji samorządowych.	Ilość chętnych osób do złożenia wniosków, ilość złożonych wniosków
	Współpraca z urzędem pracy w zakresie prowadzenia bieżących prac pielęgnacyjnych, porządkowych i zabezpieczających na terenach objętych ochroną.	Ilość przeprowadzonych prac porządkowych, ilość osób zatrudnionych
	Opracowywanie ofert prac sezonowych dla bezrobotnych mieszkańców gminy przy bieżących pracach pielęgnacyjnych i porządkowych prowadzonych na terenie strefy ochrony zabytkowych układów zieleni.	Ilość sporządzonych ofert, ilość zatrudnionych osób, ilość przeprowadzonych prac

Tabela nr 8. Kierunki i zadania w ramach Priorytetu nr II

PRIORYTET II: Promocja dziedzictwa kulturowego i edukacja służąca budowaniu tożsamości kulturowej mieszkańców gminy Medyka.		
KIERUNKI DZIAŁAŃ	ZADANIA	SPOSÓB WERYFIKACJI
Popularyzowanie wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym gminy.	Utworzenie zakładki dziedzictwo kulturowe i zabytki gminy, gdzie znajdą się wszelkie informacje tym związane.	Ilość zamieszczonych materiałów, ilość uzupełnianych materiałów, ilość osób odwiedzających stronę internetową
	Elektroniczna publikacja wykazu gminnej ewidencji zabytków na stronie internetowej gminy, w celu zwiększenia świadomości mieszkańców o zasobie dziedzictwa	Ilość ogłoszonych informacji, ilość osób odwiedzających stronę internetową

	kulturowego regionu, jak również poinformowania właścicieli obiektów zabytkowych.	
	Opracowanie interaktywnej mapy gminy z naniesioną lokalizacją obiektów zabytkowych, ułatwiającej dotarcie do wszystkich elementów dziedzictwa kulturowego.	Czy mapa została utworzona, koszty poniesione na stworzenie mapy, ilość osób korzystających z mapy
	Stworzenie „vademecum” poświęconego zabytkom dla właścicieli obiektów zabytkowych dotyczącego prac i obowiązków.	Ilość wydanych vademecum, ilość osób zainteresowanych vademecum, ilość pobrań vademecum na stronie
	Wspieranie działań i ścisła współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi w sferze ochrony zabytków.	Ilość podjętych działań
	Wydawanie i wspieranie publikacji, folderów promocyjnych, przewodników poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy.	Ilość wydanych publikacji, ilość osób zainteresowanych publikacjami
	Prowadzenie działalności edukacyjnej skierowanej do młodzieży szkolnej poprzez organizowanie dla niej: wystaw, konkursów szkolnych popularyzujących historię gminy oraz jego zabytki itp.	Ilość opracowanych konkursów, wystaw, ilość osób biorących udział
	Nagłaśnianie, promowanie i informowanie lokalnej społeczności, o ważnych odkryciach konserwatorskich i archeologicznych, w celu budowania tożsamości historycznej oraz kreowania właściwych zachowań wobec dziedzictwa kulturowego.	Ilość zdarzeń, ilość ogłoszonych informacji, ilość osób zainteresowanych
	Promowanie imprez folklorystycznych, warsztatów, przeglądów, festiwali, lokalnych obrzędów, jako produktów turystycznych stanowiących o tożsamości gminy.	Ilość odbytych imprez, ilość wypromowanych imprez, ilość osób uczestniczących
	Ustalenie z właścicielami wybranych obiektów zabytkowych, wpisanych do rejestru zabytków oraz gminnej ewidencji zabytków, możliwości i zasady ich udostępniania dla celów	Ilość osób zainteresowanych zwiedzaniem, ilość osób zwiedzających,

	publicznych, edukacyjnych.	ilość udostępnionych obiektów
	Podjęcie działań w kierunku utworzenia w lokalnej prasie (Czas Medycki) rubryki dotyczącej zagadnień związanych z zabytkami (informacje o zamierzeniach i pracach konserwatorskich, ocena ich realizacji, wskazanie najkorzystniejszych realizacji, także realizacji niekorzystnych i samowoli budowlanych).	Ilość przedstawionych informacji, ilość wydanych artykułów
	Popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach, popularyzacja dobrych praktyk projektowych przy zabytkach, a także zagospodarowaniu obszarów oraz terenów cennych kulturowo, przyrodniczo i krajobrazowo, poprzez prezentowanie przeprowadzonych konserwacji, remontów, rekonstrukcji itp.	Ilość przeprowadzonych prac, ilość działań związanych z promowaniem dobrych praktyk

8. Instrumentarium realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami

Gminny program opieki nad zabytkami realizowany będzie poprzez wykonanie wskazanych zadań, na rzecz osiągnięcia przyjętych w nim priorytetów. Podstawę instrumentarium stanowią obowiązujące przepisy prawa oraz zawarte w nich regulacje. Regulacje te dotyczą instrumentów ekonomiczno - prawnych, społecznych oraz finansów publicznych. Zakłada się, że zadania określone w niniejszym programie będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- instrumenty prawne, wynikające z obowiązujących przepisów prawnych:
 - aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
 - wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy;
 - wykonywanie decyzji administracyjnych z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami, np. Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
- instrumenty finansowe:
 - finansowanie prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy;
 - udzielanie dotacji na prace remontowe, konserwatorskie i budowlane przy zabytkach;
 - korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje.
- instrumenty społeczne:

- prowadzenie działań z zakresu współpracy i współdziałania z właścicielami oraz użytkownikami zabytków (władzami kościelnymi i parafiami, osobami fizycznymi oraz spółkami), a także edukacja i informacja odnośnie dziedzictwa kulturowego gminy Medyka;
- edukacja kulturowa.
- instrumenty koordynacji:
 - realizacja projektów i programów gminy, dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego gminy;
 - realizacja poprzez monitoring stanu środowiska kulturowego.
- instrumenty kontrolne:
 - aktualizacja i weryfikacja gminnej ewidencji zabytków;
 - oceny zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy;
 - analizy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego,
 - sporządzanie co dwa lata sprawozdania z realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami oraz aktualizacja programu związana z ustawowym czteroletnim okresem obowiązywania.

9. Źródła finansowania Gminnego programu opieki nad zabytkami

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Ważne jest, by władze gminy z własnej inicjatywy podjęły próbę wygoszpodarowania w budżecie środków przeznaczonych na realizację zapisów programu opieki nad zabytkami. Tym bardziej, że znaczna część źródeł zewnętrznych wymaga zapewnienia wkładu własnego w finansowanych przez nie projektach. Główny obowiązek związany z opieką, ochroną oraz finansowaniem wszelkich prac konserwatorskich, spoczywa na właścicielach i użytkownikach obiektów zabytkowych.

W związku z tym ważne jest propagowanie przez organ gminy informacji wśród właścicieli zabytków o różnych możliwościach dofinansowywania szeroko pojętych prac konserwatorskich prowadzonych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. Na samym wstępie każdy właściciel czy posiadacz zabytku ubiegający się o pozyskanie środków na prace przy zabytkach powinien pamiętać o sformułowaniu rzeczywistych celów zamierzonych działań przy zabytku, aby wybrać odpowiedni program dofinansowania i przygotować prawidłowo wymagane dokumenty. Jednocześnie ubiegający się o dotacje beneficjent powinien pamiętać, że łączna wartość uzyskanych dotacji ze źródeł zewnętrznych nie może przekraczać 100% całkowitej wartości zadania. Dodatkowo powinien wiedzieć także, że środki z funduszy europejskich nie mogą być łączone ze środkami pochodzącymi z budżetu państwa i samorządów terytorialnych.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco:

- Źródła krajowe:
 - dotacje Ministra Kultury;
 - dotacje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;

- dotacje wojewódzkie, powiatowe, gminne;
- dotacje Ministra Administracji i Cyfryzacji - fundusz kościelny;
- Fundusz Termomodernizacji i Remontów;
- Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa;
- Rządowy Program Ograniczania Przestępczości i Aspołecznych Zachowań program pn. „Razem bezpieczniej”;
- programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
- promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
 - Źródła zagraniczne:
- źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych;
- źródła unijne z programów: Polska Cyfrowa PO PC 2014 - 2020.

9.1. Dotacje

Sprawy, związane z dofinansowaniem prac przy obiektach zabytkowych, reguluje rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. „W sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków” (t. j. Dz. U. z 2014 r. poz. 399).

Dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub posiadającej taki zabytek w trwałym zarządzie. Udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac. W przypadku refundacji kosztów prac wniosek powinien być złożony w roku następującym po roku, w trakcie którego zakończono wszystkie prace konserwatorskie i roboty budowlane podlegające dofinansowaniu.

Art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, określa szczegółowo wykaz działań które mogą podlegać dofinansowaniu. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować wyłącznie nakłady konieczne poniesione na przeprowadzenie następujących działań:

- sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
- wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego;
- sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;

- odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
- odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;
- działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru;
- zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Standardowo, dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań. Natomiast wysokość dotacji może zostać zwiększona, nawet do 100% nakładów koniecznych, w wypadku jeżeli:

- zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem, technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych,
- stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Jednocześnie, łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, udzielonych przez Ministra do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków bądź organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

- **Dotacje Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Przemysłu**

Zasady i tryb postępowania przy finansowaniu i współfinansowaniu prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy obiektach zabytkowych województwa podkarpackiego dotowanych ze środków budżetowych Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków - dział 921, rozdział 92120 - ochrona zabytków i opieka nad zabytkami. Dotacja może być udzielona na dofinansowanie:

- nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, ustalonych na podstawie kosztorysu zatwierdzonego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, które zostaną przeprowadzone w roku złożenia wniosku;

- nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, które zostały przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku o udzielenie dotacji/refundacja.

Z wnioskiem o udzielenie dotacji na dofinansowanie prac przeprowadzonych w okresie 3 lat poprzedzających rok złożenia wniosku może wystąpić wnioskodawca, którego działalność nie jest finansowana ze środków publicznych. Wniosek o udzielenie dotacji, o której mowa wnioskodawca może złożyć po przeprowadzeniu wszystkich prac lub robót przy zabytku wpisanym do rejestru, określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Wnioski składa się w następujących terminach:

- na dofinansowanie prac, które mają być przeprowadzone, do dnia 28 lutego roku, w którym dotacja ma być udzielona,
- na dofinansowanie prac przeprowadzonych w okresie 3 lat poprzedzających rok złożenia wniosku do dnia 30 czerwca roku, w którym dotacja ma być udzielona. Prace, na których przeprowadzenie udzielono dotacji mogą być ponownie dofinansowane, jeżeli zaistnieje potrzeba ich przeprowadzenia, po upływie 10 lat od roku udzielenia dotacji.

W terminie do 31 marca każdego roku budżetowego Podkarpacki Wojewódzki Konserwator Zabytków w Przemyślu powołuje Komisję, której celem jest ocena zakwalifikowanych wniosków pod względem merytorycznym i wskazanie propozycji wyboru wniosków celem wprowadzenia ich do planu finansowo - rzeczowego Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków z/s w Przemyślu. W odniesieniu do refundacji w terminie do 31 lipca.

- **Dotacje wojewódzkie i powiatowe**

Dofinansowanie prac przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków odbywa się na podstawie art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz na podstawie uchwały Sejmiku Województwa (Powiatu) w sprawie trybu i zasad przyznawania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane.

Środki Województwa Podkarpackiego - udzielane są na podstawie przyjętej uchwały nr XVII/285/12 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 30 stycznia 2012 r. w sprawie określenia zasad udzielenia dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa podkarpackiego. W 2015 r. Sejmik Województwa Podkarpackiego uchwałą nr VII/147/15 z dnia 27 kwietnia 2015 r. udzielił dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa podkarpackiego na rok 2015. Województwo Podkarpackie w 2015 r. planuje przeznaczyć na dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa podkarpackiego, środki finansowe w wysokości 1 500 000 zł (słownie: jeden milion pięćset tysięcy złotych).

- **Dotacje gminne**

Zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. 2013 poz. 594, ze zm.) finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach jest również obowiązkiem jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym. Zasady i tryb postępowania o udzielenie dotacji z budżetu gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków określa odpowiednia uchwała, podjęta przez Radę Gminy.

Środki gminy Medyka - udzielane są na podstawie przyjętej uchwały nr X/54/2007 Rady Gminy Medyka z dnia 25 lipca 2007 r. w sprawie zasad udzielenia dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. Z budżetu Gminy Medyka mogą być udzielane dotacje celowe na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków znajdującym się na obszarze Gminy Medyka, jeżeli:

- 1) obiekt znajduje się w złym stanie technicznym;
- 2) obiekt posiada istotnie znaczenie historyczne, artystyczne lub naukowe.

Dotacja może być udzielona każdemu, kto jest właścicielem lub posiadaczem zabytku.

Wniosek o udzielenie dotacji, wnioskodawca może złożyć po przeprowadzeniu wszystkich prac lub robót przy zabytku, o którym mowa w ust. 1 określonych w pozwoleniu wydanym przez Konserwatora Zabytków.

- **Dotacje Ministra Administracji i Cyfryzacji - fundusz kościelny**

Środki Funduszu Kościelnego można przeznaczyć na remonty i konserwacje obiektów sakralnych o wartości zabytkowej (art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 20 marca 1950 i § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1990 r. w sprawie rozszerzenia celów Funduszu Kościelnego, Dz. U. nr 61 poz. 354). Dotacja mogą być objęte podstawowe prace zabezpieczając obiekt: remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie, odgrzybianie, izolacja, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwwłamaniowej i przeciwpożarowej.

- **Fundusz Termomodernizacji i Remontów**

Celem rządowego programu wsparcia remontów i termomodernizacji jest poprawa stanu technicznego istniejących zasobów mieszkaniowych, ze szczególnym uwzględnieniem ich termomodernizacji. Z programu mogą skorzystać właściciele zasobów mieszkaniowych (gminy, spółdzielnie mieszkaniowe, właściciele mieszkań zakładowych i prywatni właściciele). Jego beneficjentami są także osoby mieszkające w budynkach

objętych programem, gdyż poprawia się komfort zamieszkiwania z jednoczesnym zmniejszeniem opłat za energię ciepłą.

Program realizowany na podstawie ustawy o wspieraniu termomodernizacji i remontów obejmuje dwa główne moduły - wsparcie przedsięwzięć termomodernizacyjnych i wsparcie przedsięwzięć remontowych. Wprowadza on także dodatkowe wsparcie dla właścicieli budynków mieszkalnych objętych w przeszłości czynszem regulowanym. Wsparcie jest udzielane w postaci tzw. premii, czyli spłaty części kredytu wykorzystanego na realizację przedsięwzięcia. Spłata jest dokonywana ze środków Funduszu Termomodernizacji i Remontów, obsługiwane przez Bank Gospodarstwa Krajowego i zasilane ze środków budżetu państwa.

- **Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa**

Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa została powołana przez Sejm RP ustawą z 2 lipca 1947 r. Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa jest jedynym w Polsce organem państwowym inicjującym i koordynującym działalność związaną z upamiętnianiem historycznych wydarzeń i miejsc oraz postaci w dziejach walk i męczeństwa narodu polskiego w kraju i zagranicą, a także walk i męczeństwa innych narodów na terytorium Polski. Do jej zadań należy między innymi:

- sprawowanie opieki nad miejscami walk i męczeństwa Polaków oraz upamiętnianie związanych z nimi faktów, wydarzeń i postaci;
- sprawowanie opieki nad grobami i cmentarzami wojennymi Polaków oraz cmentarzami wojennymi innych narodów na terenie Polski;
- inspirowanie oraz współdziałanie w organizowaniu obchodów, uroczystości, przedsięwzięć wydawniczych i wystawienniczych, a także popularyzowanie miejsc, wydarzeń i postaci historycznych związanych z walkami i męczeństwem;
- ocena stanu, a także - w odniesieniu do zagranicy organizowanie i sprawowanie opieki nad miejscami i trwałymi obiektami polskiej pamięci narodowej, szczególnie nad cmentarzami i mogiłami wojennymi oraz cmentarzami ofiar systemów totalitarnych;
- sprawowanie funkcji opiniotwórczej i opiekuńczej nad muzeami-miejscami pamięci, utworzonymi na terenach byłych niemieckich obozów koncentracyjnych i obozów zagłady.

Na stronie internetowej znajdują się wnioski między innymi na dofinansowanie Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa na wykonanie prac remontowych na cmentarzach, kwaterach i mogiłach wojennych oraz wniosek o środki finansowe na wykonanie pomników, tablic pamiątkowych lub remonty już istniejących upamiętnień.

- **Rządowy program ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem Bezpieczniej”**

Rządowy Program Ograniczania Przestępczości i Aspołecznych Zachowań program pn. „Razem bezpieczniej” został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 18 listopada 2006 r. Program łączy działania Policji, administracji rządowej i samorządowej oraz partnerów społecznych, zainteresowanych poprawą bezpieczeństwa i porządku publicznego. Jednym z podstawowych założeń programu jest przekonanie obywateli do nawiązania

trwałego, stałego, naturalnego partnerstwa z Policją oraz innymi instytucjami ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. Finansowanie rządowego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniej” zostało rozłożone na okres 9 lat. Szereg przedsięwzięć realizowanych w ramach programu wpisuje się w zadania poszczególnych jednostek i może być realizowana w ramach bieżącej działalności.

Na podstawie aktualnej wiedzy o stanie i poczuciu bezpieczeństwa określono obszary działania programu i kierunki aktywności zaangażowanych podmiotów:

- Bezpieczeństwo w miejscach publicznych i w miejscu zamieszkania
- Przemoc w rodzinie;
- Bezpieczeństwo w szkole;
- Bezpieczeństwo w środkach komunikacji publicznej;
- Bezpieczeństwo w ruchu drogowym;
- Bezpieczeństwo w działalności gospodarczej;
- Ochrona dziedzictwa narodowego.

W ramach obszaru Ochrona dziedzictwa narodowego określono następujący problem: Systematyczne niszczenie dziedzictwa narodowego w całym kraju, zwłaszcza drewnianych zabytkowych kościołów, skutkujące utratą dóbr (kradzież, zniszczenie, zaginięcie, nielegalny wywóz, pożary), dla którego wyznaczono następujące zadania:

- Podejmowanie międzyinstytucjonalnych skoordynowanych inicjatyw w celu ochrony zabytków, między innymi wspólne inspekcje i kontrole obiektów ze zgromadzonymi dobrami kultury, prowadzone przez przedstawicieli Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków, Policji i Państwowej Straży Pożarnej.
- Upowszechnianie nowoczesnych technicznych środków zabezpieczeń (wraz z monitoringiem) zarówno na wypadek klęsk żywiołowych, jak i przestępczej działalności człowieka, np. kradzieży, dewastacji.
- Kontynuowanie systemowej rejestracji zbiorów, wraz z dokumentacją fotograficzną i opisową, z uwzględnieniem znakowania obiektów ruchomych.
- Przeprowadzanie szkoleń, wydawanie publikacji, współpraca z wyspecjalizowanymi strukturami resortu kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, stowarzyszeniami, towarzystwami itd.
- Poprawa wymiany informacji o skradzionych i poszukiwanych zabytkach, w oparciu o przepis art. 23 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
- Stworzenie centralnego systemu informacji o wydanych pozwoleniach na wywóz zabytków za granicę.
- Podjęcie działań nad stworzeniem w strukturach organów ścigania specjalistycznej komórki do zwalczania przestępczości przeciwko zabytkom.

9.2. Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Jednym z najważniejszych źródeł finansowania zadań związanych z ochroną i opieką zabytków są środki budżetu państwa będące w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, który corocznie ogłasza stosowne konkursy.

Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego:

- **Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego 2015**

Miejsca Pamięci Narodowej - to nowy priorytet w ramach Programów ogłoszonych przez Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego prof. Małgorzatę Omilanowską. Jego celem jest wspieranie samorządów w zapewnianiu stabilnej opieki nad najważniejszymi miejscami pamięci, stanowiącymi materialne świadectwo wydarzeń kluczowych dla narodowej tożsamości. Nabór wniosków trwał do 30 listopada 2014 r., z wyjątkiem priorytetu Ochrona zabytków, gdzie termin minął 31 października 2014 r. Dokumenty należy składać poprzez portal systemu EBOI.

Programy na 2015 r. w ramach dziedzictwa kulturowego:

- Ochrona zabytków,
- Wspieranie działań muzealnych,
- Kultura ludowa i tradycyjna,
- Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą,
- Ochrona zabytków archeologicznych,
- Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego,
- Miejsca Pamięci Narodowej.

- **Program „Infrastruktura kultury”**

Celem programu jest poprawa warunków funkcjonowania instytucji i obiektów kultury. Przedmiotem dofinansowania mogą być modernizacje i remonty obiektów przeznaczonych na działalność kulturalną i edukacyjną, w zakresie kultury oraz przygotowanie dokumentacji technicznej do inwestycji.

- **Program wieloletni KULTURA +**

Realizowany w latach 2011 - 2015. Jego celem jest poprawa dostępu do kultury oraz uczestnictwa w życiu kulturalnym na terenach wiejskich i wiejsko - miejskich, poprzez modernizację i budowę infrastruktury bibliotecznej i digitalizację zasobów muzeów, bibliotek i archiwów.

9.3. Środki europejskie

Poza podstawowymi źródłami finansowania jakimi są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów samorządów, finansowanie ochrony zabytków odbywa się również przy znaczącym udziale funduszy pochodzących z Unii Europejskiej oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

- **Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2014 - 2020**

Obecnie trwa przygotowanie trzech typów programów: transgranicznych, transnarodowych i międzyregionalnego na lata 2014 - 2020. Zasadniczą różnicą między trzema typami współpracy jest zakres terytorialny, w ramach którego można realizować wspólne przedsięwzięcia:

- obszary przylegające do granic państwowych, w przypadku programów współpracy transgranicznej. Programy transgraniczne służą przede wszystkim budowaniu więzi łączących społeczności po obu stronach granicy. Ich realizacja służy wzmocnieniu współpracy poprzez wzrost liczby wspólnych inicjatyw dotyczących między innymi ochrony środowiska, rozbudowy infrastruktury, wymiany kulturalnej, czy wzajemnych kontaktów młodzieży;
- duże zgrupowania europejskich regionów z kilku lub kilkunastu państw w ramach programów współpracy transnarodowej;
- wszystkie regiony UE w zakresie współpracy międzyregionalnej. Projekty, oparte na współpracy z partnerami zagranicznymi mogą dotyczyć między innymi kultury, sztuki, turystyki i promocji regionu.

- **Ustawa o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r.**

Głównym celem ustawy jest zapewnienie skuteczności i powszechnego charakteru działań rewitalizacyjnych, a także ich kompleksowości i wprowadzenia mechanizmów koordynacji, co pozwoli na wyprowadzenie obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysowego. Zadaniem ustawy jest stworzenie skutecznych narzędzi, które pozwolą na sprawniejsze wyprowadzanie zdegradowanych obszarów ze stanu kryzysowego. Ustawa określa programowanie, koordynację i tworzenie warunków do realizacji procesu rewitalizacji przez jej interesariuszy jako fakultatywne zadanie własne gminy. Głównymi adresatami ustawy są organy samorządu terytorialnego oraz mieszkańcy gmin, na terenie których znajdują się obszary zdegradowane i w których prowadzone będą działania rewitalizacyjne.

Obecnie ważnym źródłem finansowania działań rewitalizacji, pokrywającym się z pierwszym okresem obowiązywania ustawy, będą środki europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (głównie EFS, EFRR oraz dodatkowo środki FS). Umowa Partnerstwa, czyli główny dokument ustanawiający ramy wdrażania środków unijnych w perspektywie budżetowej 2014 - 2020, wskazuje „miasta i dzielnice miast wymagające rewitalizacji” jako jeden z pięciu tzw. obszarów strategicznej interwencji. Zgodnie z dokonanymi szacunkami, na działania rewitalizacyjne w ramach wybranych priorytetów inwestycyjnych przeznaczona zostanie co najmniej równowartość 25 mld zł. Środki te będą głównie dotyczyć regionalnych programów operacyjnych (RPO). Do tej kwoty należy także doliczyć wkład własny beneficjentów.

- **Kreatywna Europa**

Kreatywna Europa to nowy program Unii Europejskiej oferujący wsparcie finansowe dla sektorów audiowizualnych, kultury i kreatywnych. Program ten jest realizowany w latach 2014 - 2020 i zawiera trzy komponenty: MEDIA, KULTURA i część

międzysektorową z nowym instrumentem finansowym od 2016 r. Nowe priorytety, które pojawiają się w Kreatywnej Europie wynikają z analizy obecnej sytuacji sektorów kultury w Europie i problemów, jakie napotykają europejscy artyści. Są to przede wszystkim: budowanie kompetencji sektorów kultury i kreatywnych do skutecznego działania na poziomie ponadnarodowym oraz strategiczne budowanie i rozwój publiczności dla odbioru europejskich dzieł i zwiększanie dostępu do kultury.

Komponent Kultura jest częścią programu Kreatywna Europa skierowaną do instytucji, organizacji i innych podmiotów działających w sektorach kultury i kreatywnych. Jego celem jest promocja europejskiej kultury i sztuki, zwiększanie mobilności artystów i dzieł europejskich, budowanie współpracy kulturalnej na poziomie ponadnarodowym, rozwijanie europejskiej publiczności oraz dostosowywanie sektorów kultury i kreatywnych do technologii cyfrowych i wdrażania innowacji.

- **Program Europa dla Obywateli 2014 - 2020**

Kolejnym programem wspólnotowym skierowanym na realizację „miękkich” działań projektowych między innymi w tematyce dziedzictwa kulturowego jest celem jest zwiększenie świadomości obywateli o historii i integracji europejskiej oraz pomoc w lepszym zrozumieniu polityki UE i jej wpływu na życie codzienne obywateli jej państw członkowskich.

Celami ogólnymi programu są:

- rozwijanie obywatelstwa europejskiego przez umożliwienie współpracy i uczestnictwa w budowaniu demokratycznej, różnorodnej kulturowo, otwartej na świat Europy;
- rozwijanie poczucia tożsamości europejskiej opartej na wspólnych wartościach, historii i kulturze, umacnianie poczucia odpowiedzialności za UE wśród obywateli;
- pogłębianie tolerancji i wzajemnego zrozumienia między obywatelami Europy.

Cele ogólne realizowane są na poziomie ponadnarodowym za pomocą celów szczegółowych, do których należy:

- gromadzenie członków społeczności lokalnych z całej Europy w celu wymiany doświadczeń, opinii i wartości;
- wspieranie działań, debat i refleksji na temat obywatelstwa europejskiego i demokracji przy współpracy z europejskimi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego;
- przybliżanie Europy obywatelom przez propagowanie europejskich wartości i osiągnięć z zachowaniem pamięci o jej historii;
- zachęcanie obywateli i organizacji obywatelskich we wszystkich krajach do wzajemnych kontaktów, umacniających dialog międzykulturowy (jedność w różnorodności), budowanie więzi między „starymi” a nowymi członkami UE.

Program składa się z dwóch obszarów tematycznych: Pamięć i Obywatelstwo europejskie oraz Demokratyczne zaangażowanie i uczestnictwo obywatelskie, które są uzupełnione przez działanie horyzontalne nazwane „waloryzacją”, sprowadzające się do analizy, rozpowszechniania i wykorzystania wyników projektów dofinansowanych z Programu „Europa dla Obywateli”. Minimalna kwota dofinansowania projektu to 60 000 euro, maksymalna 600 000 euro. Wsparcie finansowe Unii nie może przekroczyć 70% całkowitego budżetu. Wnioski mogą składać organizacje badające europejską politykę

publiczną (ośrodki analityczne) lub organizacje społeczeństwa obywatelskiego, które przez swoje stałe i regularnie prowadzone działania wnoszą konkretny wkład w realizację celów programu Europa dla Obywateli, a ponadto spełniają wszystkie następujące wymagania:

- posiadają osobowość prawną co najmniej od czterech lat,
- działają na poziomie europejskim,
- nie są nastawione na zysk,
- mają siedzibą w jednym z krajów członkowskich UE, krajach EFTA i innych, jeśli podpisały one w 2014 r. protokół ustaleń z Komisją Europejską.

- **Polska Cyfrowa PO PC 2014 - 2020**

Projekt programu operacyjnego Polska Cyfrowa przygotowały Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji oraz Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju. Program został przyjęty przez rząd 8 stycznia 2014 r., a 5 grudnia 2014 r. przez Komisję Europejską. Orientacyjna kwota przewidziana na nabory w 2015 r. to blisko 2,6 mld zł. Celem tego programu jest wykorzystanie potencjału cyfrowego do poprawy jakości życia. Ministerstwo Administracji i wychodzi z założenia, że pełne wykorzystanie potencjału nowoczesnych technologii wymaga nie tylko budowy infrastruktury i usług, ale także wspierania kompetencji cyfrowych Polaków.

W ramach programu planuje się realizację czterech osi priorytetowych:

Oś priorytetowa I. Powszechny dostęp do szybkiego Internetu - alokacja UE - 1 020 222 652 EUR.

Cel szczegółowy 1. Wyeliminowanie terytorialnych różnic w możliwości dostępu do szerokopasmowego Internetu o wysokich przepustowościach.

Oś priorytetowa II. E - Administracja i otwarty rząd - alokacja UE 949 604 018 EUR.

Cel szczegółowy 2. Wysoka dostępność i jakość e-usług publicznych.

Podstawowym warunkiem wsparcia będzie wpisywanie się projektów w zakres priorytetu inwestycyjnego 2c. Tworzone usługi i treści będą musiały zatem przyczyniać się do wzmocnienia zastosowań TIK dla e-administracji (np. poprzez udostępnienie ponadstandardowego, rozszerzonego interfejsu zintegrowanego korzystania z usług publicznych lub udostępnienie przetworzonych informacji polityczno - administracyjnych), e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury lub e-zdrowia. Ponowne wykorzystanie ISP w formie e-usług tworzonych przez podmioty spoza sektora finansów publicznych, przyczyni się do realizacji celów edukacyjnych i zawodowych obywateli, jak również umożliwi łatwiejsze włączenie dorobku kulturowego i naukowego do usług i produktów cyfrowych.

Cel szczegółowy 3. Cyfryzacja procesów back - office w administracji rządowej.

Cel szczegółowy 4. Cyfrowa dostępność i użyteczność informacji sektora publicznego.

W ramach celu szczegółowego będą finansowane projekty usprawniające podaż informacji sektora publicznego (ISP) poprzez między innymi digitalizację ISP, w szczególności zasobów kultury i nauki. Wsparcie będzie kierowane na kilka obszarów, w tym zasoby kultury: kontynuacja projektów digitalizacyjnych zgodnie z zaleceniami dokumentów unijnych wskazujących priorytetowe znaczenie m.in. digitalizacji dóbr kultury

dla realizacji celów EAC38. Branża kulturalna i kreatywna została uznana za jedną z najszybciej rozwijających się w ostatnich latach.

Oś priorytetowa III. Cyfrowa aktywizacja społeczeństwa - alokacja UE 145 000 000 EUR.

Cel szczegółowy 5. Zwiększenie stopnia oraz poprawa umiejętności korzystania z Internetu, w tym e - usług publicznych.

Cel szczegółowy 6. Pobudzanie potencjału uzdolnionych programistów dla zwiększenia zastosowania rozwiązań cyfrowych w gospodarce i administracji.

Oś priorytetowa IV. Pomoc techniczna - alokacja UE 57 668 000 EUR.

Cel szczegółowy 7. Wsparcie procesu zarządzania i wdrażania programu.

Cel szczegółowy 8 Informacja, promocja i doradztwo.

- **Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)**

Jest to kolejny program finansowy, dotowany przez Unię Europejską, w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), z którego możliwe było i będzie finansowanie przedsięwzięć związanych z ochroną szeroko pojmowanego dziedzictwa kulturowego, jest Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020. W jego projekcie zapisano między innymi, że w jego ramach przewidziane jest działanie 7.8. „Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich”, a w nim poddziałanie 7.8.2.1. „Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego”. W ramach tego poddziałania mogą być wspierane następujące typy operacji:

- odnawianie lub poprawa stanu zabytkowych obiektów budowlanych, służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego;
- zakup obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie z przeznaczeniem na cele publiczne.

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty zakupu, przebudowy lub modernizacji obiektów budowlanych;
- koszty prac konserwatorskich lub restauratorskich;
- koszty zakupu sprzętu, materiałów i usług, służących realizacji operacji;
- koszty ogólne, bezpośrednio związane z przygotowaniem i realizacją operacji.

- **Działania LEADER**

Dodatkowo w środkach UE kierowanych do Polski przez EFRROW dofinansowania na inicjatywy związane z ochroną dziedzictwa i podtrzymaniem tradycji kulturowych można szukać w ramach działania 7.15 LEADER (PROW), definiowanego jako podejście oddolne, mające na celu rozwój lokalny kierowany przez lokalną społeczność. LEADER może być realizowany na obszarach wiejskich, przez które rozumieć należy tereny całego kraju, z wyłączeniem obszaru miast o liczbie mieszkańców większej niż 20 000. Dla danego obszaru na terenach wiejskich, zamieszkanego przez minimum 30 000 lub maksimum 150 000 mieszkańców, powstać powinna tzw. Lokalna Strategia Rozwoju (LSR) zawierająca wszelkie aspekty charakterystyczne dla danego terenu i zamieszkującej go ludności, które mogą przyczynić się do rozwoju gospodarczego, turystycznego, społecznego i kulturowego tego obszaru. LSR będzie realizowana na obszarze obejmującym przynajmniej

dwie gminy, których tereny stanowią (bądź zawierają) obszary wiejskie, dla których utworzona zostanie tzw. Lokalna Grupa Działania (LGD). Podejście LEADER wskazuje konieczność osiągnięcia przez Lokalną Grupę.

Działania określonych celów szczegółowych, do których należą między innymi:

- wzmocnienie kapitału społecznego, w tym z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i wspieranie partycypacji społeczności lokalnej w realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju;
- rozwój przedsiębiorczości, z wyłączeniem świadczenia usług rolniczych;
- rozwój produktów lokalnych;
- zachowanie dziedzictwa lokalnego;
- rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury: turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej.

Operacje realizowane w ramach LSR powinny jednak wskazywać na wykorzystanie lokalnych zasobów, takich jak: surowce naturalne, miejscową infrastrukturę, lokalizację (położenia geograficzne), dziedzictwo kulturowe i krajobrazowe, potencjał mieszkańców itp.

- **Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014 - 2020**

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego (RPO WP) na lata 2014 - 2020 został przyjęty uchwałą nr 33/629/15 przez Zarząd Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie dnia 3 marca 2015 r. To najważniejszy instrument polityki rozwoju regionu dla obecnej perspektywy finansowej. Program stanowi odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby regionalne, wynikające z analizy barier i potencjałów województwa podkarpackiego uwzględniając przy tym pożądane kierunki interwencji, określone w unijnych, krajowych i regionalnych dokumentach strategicznych. Na realizację Programu zostanie przeznaczony 2 114,2 mln euro, z czego EFRR stanowi 1 519,5 mln euro, natomiast EFS 594,7 mln euro. Środki z obu funduszy będą się uzupełniać i pozwolą na bardziej kompleksowe działania.

Celem głównym RPO WP jest wzmocnienie i efektywne wykorzystanie gospodarczych i społecznych potencjałów regionu dla zrównoważonego i inteligentnego rozwoju województwa.

Podstawą wyboru celów tematycznych polityki spójności na lata 2014 - 2020 realizowanych w ramach RPO WP, są przede wszystkim zapisy Strategii rozwoju województwa - Podkarpackie 2020. W RPO WP wyznaczone przez Komisję Europejską cele tematyczne uporządkowane zostały w 10 osiach priorytetowych, w tym priorytet IV. Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego.

- **Program operacyjny infrastruktura i środowisko 2014 - 2020**

Program Infrastruktura i Środowisko 2014 - 2020 to największy program finansowany z Funduszy Europejskich nie tylko w Polsce, ale i Unii Europejskiej. Główne obszary na które zostaną przekazane środki to: gospodarka niskoemisyjna, ochrona środowiska, przeciwdziałanie i adaptacja do zmian klimatu, transport i bezpieczeństwo

energetyczne oraz ochrona zdrowia i dziedzictwo kulturowe. Budżet programu wynosi ponad 27,4 mld euro z Funduszy Europejskich (FE), czyli ok. 115 mld zł.

Priorytet nr 8. Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego - alokacja z FE 467,3 mln euro: inwestycje w ochronę i rozwój dziedzictwa kulturowego oraz zasobów kultury, np. instytucji kultury, szkół artystycznych.

10. Realizacja i finansowanie przez gminę Medyka zadań z zakresu ochrony zabytków

Pełna realizacja zadań z zakresu ochrony zabytków przez samorząd gminny powinna przebiegać dwutorowo, uwzględniając poniższe priorytety:

- opieka nad zabytkowymi obiektami i obszarami, których właścicielem lub współwłaścicielem jest gmina Medyka;
- kształtowanie przestrzeni publicznych oraz ochrona dziedzictwa kulturowego (w tym krajobrazu kulturowego) na całym obszarze gminy.

Gmina Medyka jest właścicielem (posiada tytuł prawny) 6 obiektów zabytkowych. Wszystkie obiekty wpisane są do rejestru zabytków i ujęte w gminnej ewidencji zabytków. Szczegółowy wykaz został przedstawiony w tabeli poniżej (Tabela nr 9). Gmina jako właściciel tych obiektów jest ustawowo zobligowana do opieki nad tymi obiektami: utrzymywania w dobrym stanie technicznym, przeprowadzania remontów i bieżących konserwacji. Niezależnie od zapisów legislacyjnych gmina Medyka powinna dołożyć wszelkich starań, aby stan zabytków, jak i całej przestrzeni publicznej, wpływał pozytywnie na jakość życia mieszkańców, a turystów zachęcał do dłuższych pobytów.

Tabela nr 9. Obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz ujęte w gminnej ewidencji zabytków, których gmina Medyka jest właścicielem

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT
1	Leszno	cmentarz komunalny
2	Medyka	cmentarz komunalny
3	Medyka	zespół złożony z parku, domu gościnnego, majdanu gospodarczego, oficyny dworskiej
4	Siedliska	cmentarz grekokatolicki
5	Siedliska	budynek koszar proaustriackich
6	Torki	część cmentarza komunalnego

Rada Gminy, zgodnie ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446, ze zm.), posiada prawo przyznawania dotacji celowych z własnych środków na prace przy zabytkach znajdujących się na terenie gminy Medyka. Zasady udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków określa uchwała nr X/54/2007 Rady Gminy Medyka z dnia 25 lipca 2007 r.

W ostatnich czterech latach gmina wydała na dotacje dla obiektów zabytkowych - 3 662 454,24 zł, w tym 233 820,00 zł od Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Przemyślu oraz 2 825 149,13 zł z dofinansowania w ramach RPO WP. Szczegółowy wykaz poniesionych wydatków w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami przedstawia Tabela nr 10.

Tabela nr 10. Wykaz poniesionych wydatków w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami

ROK	ZAKRES PRZEPROWADZONYCH PRAC	PONIESIONE WYDATKI (W ZŁ)	DOTACJE ZE ŚRODKÓW PUBLICZNYCH (WYSOKOŚĆ ŹRÓDŁO I WSKAZANIE PRAC, NA KTÓRE ZOSTAŁY PRZEZNACZONE)
2010 r.	„Wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego pn. Przebudowa oficyny dworskiej w Medyce”.	36 600,00	20 000,00 - Podkarpacki Wojewódzki Konserwator Zabytków w Przemyślu 16 600,00 - Środki z budżetu gminy
2010 r.	Inwentaryzacja dendrologiczna.	22 000,00	13 820,00 - Podkarpacki Wojewódzki Konserwator Zabytków w Przemyślu 8 180,00 - Środki z budżetu gminy
2010 r.	Remont budynku byłego przedszkola dla potrzeb Gminnego Centrum Informacji Turystycznej Remont budynku gospodarczego dla potrzeb administracji zespołu pałacowo - parkowego.	13 000,00	Środki z budżetu gminy
2010 r.	Koncepcja programowo - przestrzenna zagospodarowania zespołu pałacowo - parkowego w Medyce.	6 000,00	Środki z budżetu gminy
2012 r.	„Renowacja zbiorników i cieków wodnych przy parku w Medyce w ramach ochrony dziedzictwa przyrodniczego”.	10 980,00	Środki z budżetu gminy
2012 r.	Dotacja celowa do kościoła zabytkowego w Torkach.	100 000,00	Środki z budżetu gminy
2013 r. - 2014 r.	Kompleksowa odbudowa zespołu pałacowo - parkowego oraz urządzenie infrastruktury sportowo rekreacyjnej i kulturalnej w Medyce.	3 358 374,24	200 000,00 - Podkarpacki Wojewódzki Konserwator Zabytków w Przemyślu 2 825 149,13 - Dofinansowanie w ramach RPO WP 333 725,11 - Środki z budżetu gminy

2014 r.	Budowa alejek parkowych z zespołem Pałacowo - Parkowym w Medyce - dokumentacja projektowa.	10 500,00	Środki z budżetu gminy
2014 r.	Dotacja celowa do kościoła zabytkowego w Torkach.	55 000,00	Środki z budżetu gminy
2015 r.	Dotacja celowa do kościoła zabytkowego w Torkach.	50 000,00	Środki z budżetu gminy

Gmina w miarę posiadanych środków w budżecie i koniecznych prac zabezpiecza środki finansowe z przeznaczeniem na zabytki. Planuje wspierać finansowo prace konserwatorskie i remonty zabytków również w latach obowiązywania Gminnego programu opieki nad zabytkami. Zaleca się, aby finansowe wsparcie gminy w latach 2016 - 2019 przy zadaniach z zakresu opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego, w miarę możliwości, z każdym kolejnym rokiem systematycznie wzrastało do pewnego, stałego poziomu finansowania (np. procentowego udziału w corocznie uchwalanym budżecie). Pozwoli to potencjalnym beneficjentom na zaplanowanie inwestycji w perspektywie kilkuletniej (np. gdy w ciągu jednego roku nie jest możliwe zakończenie prac).

Możliwe jest wsparcie finansowe przez gminę danego zabytku będącego w gminnej ewidencji zabytków w połączeniu z Gminnym programem opieki nad zabytkami oraz zapisami w budżecie gminy. W przypadku spełnienia tych kryteriów istnieją podstawy formalne do dofinansowania prac przy takim zabytku z budżetu gminy. Pomimo braku sformułowania w ustawie o ochronie zabytków możliwości dofinansowania zabytków wpisanych do gminnej ewidencji zabytków to biorąc pod uwagę wpisane do Gminnego programu opieki nad zabytkami doprowadzanie do poprawy stanu zabytków, dopuszczalne jest także ich dofinansowanie.

Kolejnym rozwiązaniem polepszającym stan zachowania lokalnych zabytków jest występowanie gminy w roli partnera przy projektach unijnych lub ministerialnych, w których beneficjenci (właściciele zabytków) często nie są w stanie zapewnić wymaganego wkładu własnego. Takie działania z pewnością podniosłyby poziom życia mieszkańców oraz atrakcyjność turystyczną gminy Medyka.

Zadania Gminnego programu opieki nad zabytkami mogą też być realizowane przez instytucje kultury podległe gminie lub funkcjonujące na jej terenie (np. regionalne izby tradycji, domy kultury, biblioteki) w ramach działalności bieżącej. Ponadto (w zakresie ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie) gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (między innymi stowarzyszenia, parafie).

11. Bibliografia

1. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.;
3. Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach;
4. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym;
5. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r.- Prawo budowlane;
6. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r.- Prawo ochrony środowiska;
7. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody;
8. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami;
9. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej;
10. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie;
11. Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach;
12. Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach;
13. Ustawa z 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej;
14. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem;
15. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków;
16. Materiały udostępnione przez Urząd Gminy w Medyce;
17. Materiały konserwatorskie udostępnione w siedzibie WKZ o. Przemysł;
18. www.powiat.przemysl.pl;
19. www.rpo.podkarpackie.pl;
20. www.medyka.itl.pl/ug/dane/dziejeMedyki/DziejeMedyki.html;
21. www.medyka.itl.pl/ug/index.php;
22. www.szkpodsiedliska.republika.pl/historia.htm;
23. www.gckmedyka.itl.pl;
24. www.nid.pl;
25. www.nimoz.pl;
26. www.stat.gov.pl/gus;
27. www.isap.sejm.gov.pl;
28. www.wikipedia.pl.

12. Spis tabel, rysunków i zdjęć

- 1.** Tabela nr 1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków w gminie Medyka;
- 2.** Tabela nr 2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków ruchomych w gminie Medyka;
- 3.** Tabela nr 3. Obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków w gminie Medyka;
- 4.** Tabela nr 4 . Stanowiska archeologiczne na terenie gminy Medyka;
- 5.** Tabela nr 5. Miejsca pamięci narodowej na terenie gminy Medyka;
- 6.** Tabela nr 5. Analiza SWOT;
- 7.** Tabela nr 6. Kierunki i zadania w ramach Priorytetu nr I;
- 8.** Tabela nr 7. Kierunki i zadania w ramach Priorytetu nr II;
- 9.** Tabela nr 8. Obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz ujęte w gminnej ewidencji zabytków, których gmina Medyka jest właścicielem;
- 10.** Tabela nr 9. Obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz ujęte w gminnej ewidencji zabytków, których gmina Medyka jest właścicielem;
- 11.** Tabela nr 10. Wykaz poniesionych wydatków w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami;
- 12.** Rysunek nr 1. Struktura GEZ;
- 13.** Zdjęcie nr 1. Cerkiew grekokatolicka parafialna pw. Opieki NMP, ob. kościół rzymsko - katolicki parafialny pw. Narodzenia NMP, Jaksmanice;
- 14.** Zdjęcie nr 2. Dzwonnica przy kościele rzymsko - katolickim parafialnym pw. Narodzenia NMP, Jaksmanice;
- 15.** Zdjęcie nr 3. Cerkiew grekokatolicką pw. Św. Bazylego Wielkiego, ob. kościół rzymsko - katolicki parafialny pw. Niepokalanego Poczęcia NMP, Leszno;
- 16.** Zdjęcie nr 4. Cerkiew - kaplica liturgiczna, grekokatolicka pw. Trójcy Świętej, ob. cerkiew parafialna, Leszno;
- 17.** Zdjęcie nr 5. Kościół parafialny pw. śś. Piotra i Pawła, Medyka;
- 18.** Zdjęcie nr 6. Dzwonnica przy kościele parafialnym pw. śś. Piotra i Pawła, Medyka;
- 19.** Zdjęcie nr 7. Cerkiew grekokatolicka, obecnie kościół rzymsko - katolicki parafialny pw. Wniebowzięcia NMP, Torki;
- 20.** Zdjęcie nr 8. Synagoga, ob. obiekt nieużytkowany, Medyka;
- 21.** Zdjęcie nr 9. Kaplica cmentarna - grobowa Pawlikowskich;
- 22.** Zdjęcie nr 10. Kaplica grobowa Sienkiewiczów;
- 23.** Zdjęcie nr 11. Dwór w zespole dworsko - parkowym, Hurko;
- 24.** Zdjęcie nr 12. Dom gościnny w zespole dworsko - parkowym, Medyka.